

**YHDYSVALTOJEN JA EUROOPAN UNIONIN VÄLINEN
VAPAAKAUPPASOPIMUS**

Yleisradion ja Helsingin Sanomien uutisointi TTIP-sopimuksesta

Jussi Soini
Pro gradu –tutkielma
Yhteiskuntatieteiden
ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2018

Tiivistelmä

Yhdysvaltojen ja Euroopan välinen vapaakauppasopimus
Yleisradion ja Helsingin Sanomien uutisointi TTIP-sopimuksesta
Pro gradu –tutkielma
Yhteiskuntapolitiikka
Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Jyväskylän yliopisto
Ohjaaja: Tiina Silvasti
Kevät 2018
84 sivua + 12 sivua liitteitä

Euroopan unioni ja Yhdysvallat neuvottelivat vuosina 2013-2016 Transatlanttisesta kauppaja investointikumppanuus eli TTIP-sopimuksesta. TTIP-sopimuksesta oli tarkoitus tulla ensimmäinen Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välinen vapaakauppasopimus. Sopimuksen tarkoituksena oli edistää alueiden välistä taloudellista yhteistyötä. Yhteistyötä aiottiin edistää avaamalla tulleja ja muita esteitä alueiden välisen kaupankäynnin tieltä.

Transatlanttinen kauppaja investointikumppanuus –sopimus sisälsi myös investointisuojaan, joka aiheutti paljon keskustelua ja kritiikkiä. Lopulta TTIP-sopimuksen neuvottelut keskeytettiin marraskuussa 2016, kun Yhdysvaltojen presidentiksi valittiin vapaakauppasopimukseen kriittisesti suhtautunut republikaanisen puolueen Donald Trump.

Helsingin Sanomat ja Yleisradio kirjoittivat molemmat paljon TTIP-sopimuksesta ja neuvottelujen eri vaiheista. Merkittävin ero medioiden uutisoinnissa oli, että Yleisradio nosti jokaisessa artikkelissa esille sopimuksen kohtaaman vastustuksen ja siitä syntyneet uhkakuvat. Helsingin Sanomissa taas julkaistiin kritiikin lisäksi myös sopimusta puolustavia tekstejä.

Tässä pro gradu –tutkielmassa tutkin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla, millaisia eroja Helsingin Sanomien ja Yleisradion uutisoinnista löytyy TTIP-sopimukseen liittyen. Vertailen mistä asioista mediat ovat päättäneet kirjoittaa ja keitä he ovat haastatelleet aiheesta.

Viitekehyksenä selitän termit vapaakauppa ja vapaakauppa-alue sekä niihin liittyen protektionismin ja tariffit. Aiemmista vapaakauppajärjestelyistä kerron Euroopan unionin vapaakauppasopimuksista sekä Pohjois-Amerikan valtioiden NAFTA-sopimuksesta. Avaan myös Maailman kauppajärjestö WTO:n sekä Maailmanpankin toimintaa.

Avainsanat: vapaakauppasopimus, vapaakauppa-alue, TTIP, Euroopan unioni, Yhdysvallat

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	5
2. AIEMPI AIHEPIIRIN TUTKIMUS	7
2.1 TTIP-sopimuksen tavoitteet ja kritiikki	7
2.2 TTIP: Hyökkäys demokratiaa ja sääntelyä vastaan valepuvussa	16
2.3 Uusi uljas transatlanttinen kumppanuus	18
2.4 TTIP-sopimuksen odotetut hyödyt Euroopalle.....	20
3. EUROOPAN UNIONIN JA YHDYSVALTOJEN VÄLINEN VAPAAKAUPPASOPIMUS	22
3.1 Transatlanttinen kaupp- ja investointikumppanuus	22
3.2 Neuvottelujen taustat	23
3.3 Investointisuoja ja ISDS-välimiesmenettely	24
3.4 Esimerkkejä investointisuojakanteista.....	28
3.5 TTIP-sopimuksen vaikutukset ruokateollisuuteen	30
3.6 Lobbauksen merkitys TTIP-sopimukseen.....	31
4. VIITEKEHYKSENÄ VAPAAKAUPPA.....	33
4.1 Vapaakauppasopimus	33
4.2 Vapaakauppa-alue	35
4.3 Protektionismi ja tariffit.....	36
4.4 Vapaakauppa Euroopassa	37
4.5 Maailmankauppajärjestö WTO.....	37
4.6 NAFTA.....	39
4.7 Maailmanpankki	41
5. AINEISTO JA MENETELMÄT	43
5.1 Aineiston keruu ja kuvaus	43
5.2 Tutkimusmenetelmä	44
5.2.1 Laadullinen tutkimus	44
5.2.2 Sisällönanalyysi	46
5.2.3 Tutkimusmenetelmä ja sen luotettavuus.....	49
5.3 Tutkimuskysymykset.....	50
6. TULOKSET.....	51
6.1 Mitkä yksityiskohdat TTIP-sopimuksesta on nostettu esiin.....	51
6.2 Mitä yksityiskohdista on sanottu	53

7. JOHTOPÄÄTÖKSET	73
7.1 Erot Helsingin Sanomien ja Yleisradion uutisoinnissa TTIP-sopimuksesta	73
7.2 Ketkä saivat puheenvuoron artikkeleissa	77
7.3 Yhteenveto ja pohdinta	81
8. LÄHTEET	83
Liite: Aineistona käytetyt artikkelit	90

1. JOHDANTO

Euroopan unioni ja Yhdysvallat aloittivat heinäkuussa 2013 neuvottelut uuden vapaakauppasopimuksen luomiseksi. Kahden suuren talousalueen välille oli tarkoitus luoda Transatlanttinen kauppaja- ja investointikumppanuus –sopimus, joka tunnettiin myös nimellä TTIP-sopimus eli Transatlantic Trade and Investment Partnership. (TTIP-verkosto 2017.) Tämän pro gradu –tutkielman tarkoitus on tutkia aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin, miten Helsingin Sanomat ja Yleisradio ovat kirjoittaneet aiheesta.

Transatlanttisen kauppaja- ja investointikumppanuus –sopimuksen tavoitteena oli luoda alueiden välille samanlaiset kaupan standardit. Sopimukseen kuului myös investointisuojausmekanismi, joka loisi yrityksille yksityistetyn oikeuslaitoksen. Tämän lisäksi yhdysvaltalaisille ja eurooppalaisille yrityksille oli tarkoitus luoda uusi sääntelyyhteistyöelin, joka siirtäisi tulevia vaikeita ja kiistanalaisia kysymyksiä suljettuihin virkamiesmenettelyihin. (TTIP-verkosto 2017.)

TTIP-sopimusta neuvoteltiin marraskuuhun 2016 asti, kunnes Yhdysvaltojen uudeksi presidentiksi nousi republikaanisen puolueen Donald Trump. Hän suhtautui kriittisesti kaikkiin vapaakauppasopimukseen eikä Transatlanttisen kauppaja- ja investointikumppanuus –sopimuksen neuvotteluja jatkettu Yhdysvaltojen presidentinvaalien jälkeen.

Tässä pro gradu –tutkielmassa käyn läpi Transatlanttisen kauppaja- ja investointikumppanuus –sopimuksen tavoitteita tiivistää Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen taloudellista yhteistyötä. Esittelen myös Marko Juutisen, Corporate Europe Observatory –tutkimusryhmän ja Seattle to Brussels Network -verkoston aiempia tutkimuksia, joissa arvioitiin millaisia vaikutuksia uudella vapaakauppasopimuksella olisi toteutuessaan voinut olla Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen alueiden kansalaisille ja yrityksille. Tutkimuksissa esitellään suunnitellun vapaakauppasopimuksen odotettuja hyötyjä ja mahdollisia uhkia talousalueille.

Tutkielman viitekehyksenä esittelen mitä tarkoitetaan vapaakauppasopimuksella ja vapaakauppa-alueella. Avaan myös vapaakauppasopimuksen vastakohtina pidettyjä protektionismin ja tariffien käsitteitä.

Aiemmin solmituista vapaakauppasopimuksista kerron miten kaupankäyntiä on avattu Euroopan sisällä ja Pohjois-Amerikassa. Käyn läpi miten Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä on avattu kaupankäyntiä ja esittelen Euroopan talousaluetta koskevan ETA-sopimuksen. Yhdysvaltoihin liittyen kerron Pohjois-Amerikan vapaakauppasopimus NAFTA:n toiminnasta. Avaan myös Maailmankauppajärjestö WTO:n sekä Maailmanpankin toimintaa.

Tässä pro gradu –tutkielmassa teen laadullista tutkimusta Helsingin Sanomien ja Yleisradion viestinnän eroista. Tutkimusmenetelmä on aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Tutkimuksen tavoitteena on löytää vastaus kahteen tutkimuskysymykseen:

Mitä asioita TTIP-sopimuksesta on nostettu esille Yleisradion ja Helsingin Sanomien uutisoinnissa?

Millaisia eroja Yleisradion ja Helsingin Sanomien TTIP-uutisoinnista löytyy?

Valitsin nämä tutkimuskysymykset, koska odotan niiden avulla selvittävän, eroaako kahden suuren mediatalon uutisointi Transatlanttisesta kauppaa- ja investointikumppanuus – sopimuksesta. Vapaakauppasopimus olisi toteutuessaan vaikuttanut paljon myös Suomeen ja siksi on kiinnostavaa tutkia Helsingin Sanomien ja Yleisradion kantoja aiheesta.

Tässä pro gradu –tutkielmassa hyödynnetään aikaisempaa kandidaatintutkielmaani, jossa perehdyin Yleisradion uutisointiin TTIP-vapaakauppasopimuksesta diskurssianalyysin keinoin. Kandidaatintutkielman materiaalia ja tuloksia on käytetty apuna tämän tutkielman johdannossa ja viitekehyksenä vapaakauppa –kappaleissa. (Soini 2015.)

2. AIEMPI AIHEPIIRIN TUTKIMUS

Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen yhteistä vapaakauppasopimusta suunniteltiin vuodesta 2013 lähtien, mutta suurimmaksi osaksi neuvottelut käytiin suljettujen ovien takana. Koska Euroopan komissio ja monikansalliset korporaatiot halusivat suunnitella sopimusta kaikessa rauhassa ilman, että ulkopuoliset liikaa utelisivat heidän suunnitelmistaan, aihetta on pystytty toistaiseksi tutkimaan suhteellisen vähän. (TTIP-verkosto 2015.)

2.1 TTIP-sopimuksen tavoitteet ja kritiikki

Suomessa Marko Juutinen on kirjoittanut kolme raporttia, joissa esitellään ja analysoidaan uutta Transatlanttista kauppaa- ja investointikumppanuus –sopimusta. Nämä raportit on laadittu yhteistyössä Suomen Attac kansalaisjärjestön kanssa. Suomen Attac on vuonna 2001 perustettu järjestö, jonka tavoitteena edistää kriittistä globalisaatiokeskustelua, sosiaalista oikeudenmukaisuutta, kansalaislähtöistä demokratiaa sekä yhteiskunnallista avoimuutta ja kestäväää kehitystä. (Attac ry 2016.)

Kun Suomen Attac perustettiin, siihen liittyi sekä vanhoja radikaaleja että uusia aktivisteja. Myös yhteiskunnan keskeisiä vaikuttajia liittyi mukaan Vihreät- ja Sosialidemokraatit SDP –puolueista ja ay-liikkeestä. Suomen Attac sai paljon huomiota, koska se kykeni yhdistämään kaksi erilaista toimintatapaa. Se kannatti uutta valuutanvaihtoveroa, josta ennen järjestön perustamista olivat Suomessa keskustelleet sekä professorit että aktivistit. Tämän lisäksi Suomen Attac keräsi näkyvyyttä järjestämällä globalisaation vastaisia mielenosoituksia. (Ylä-Anttila 2010, 89-90.)

Suomalaisia Attacin jäseniä osallistui myös G8-kokouksen vastaisiin mielenosoituksiin Genovassa ja Göteborgin EU-huippukokouksen mielenosoituksiin vuonna 2001. Suomessa järjestö ilmoitti tukevansa Kemijärven sellutehtaan lakkauttamista vastustavaa Massaliikettä vuonna 2007 ja julisti Nokian puhelimet boikottiin vuonna 2008, kun puhelinyhtiö siirsi tuotantonsa Saksan Bochumista halvempien työvoimakustannusten Romaniaan. (Ylä-Anttila 2010, 92-96.)

Suomessa aluksi Attacin toimintaa tukeneet ammattiliitot säikähtivät muun muassa Göteborgin ja Genovan mielenosoitusten väkivaltaisuuksia. He sanoutuivat tästä syystä irti järjestön toiminnasta. Toisaalta Suomessa ay-liike oli jo valmiiksi niin iso tekijä, ettei se tarvinnut yhteistyötä pienemmän kansalaisjärjestön kanssa. (Ylä-Anttila 2010, 97-103.)

Vuonna 2015 Marko Juutinen julkaisi Attac ry:n kustantaman tutkimuksen ”TTIP-sopimuksen tavoitteet ja kritiikki: Onko syytä huoleen?” Koska tutkimus oli ensimmäisiä Transatlanttista kauppaja- ja investointikumppanuus –sopimusta käsitelleitä tutkimuksia, siinä keskityttiin esittelemään yleisellä tasolla sopimuksen yksityiskohtia. Raportissa arvioidaan sopimuksen odotettuja poliittisia, talouspoliittisia ja oikeudellisia vaikutuksia sopimusvaltioiden kansalaisille ja demokratialle. Raportin arvio perustuu sopimusneuvottelujen tavoitteista vuonna 2015 saatavilla olevaan Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen tuottamaan viralliseen ja julkiseen asiakirja-aineistoon. Tärkeimpiä Juutisen arvioinnin pohjana käytettyjä dokumentteja ovat EU:n ja Yhdysvaltojen yhteiset neuvottelutavoitteet, Euroopan unionin neuvoston EU:n komissiolle myöntämä neuvottelumandaatti, komission sektorikohtaiset tavoiteasiakirjat, tietyt Maailman kauppajärjestö WTO:n sopimukset sekä Yhdysvaltain kauppapoliittisen edustuston vuonna 2014 julkaisemat raportit EU:n ja Yhdysvaltojen välisistä kaupan esteistä. Raportissa on huomioitu myös komission tammikuussa 2015 julkaisemat uudet asiakirjat. (Juutinen 2015, 1.)

Juutisen raportissa aloitetaan avaamalla TTIP-sopimusneuvottelujen taustoja. Raportissa ajatuksen maanosien välisestä yhteistyöstä todetaan olevan yhtä vanha kuin haave yhtenäisestä Euroopasta. Valtameren ylittävästä taloudellisesta ja poliittisesta liitosta kirjoitti ensimmäisten joukossa amerikkalainen federalisti Clarence Streit jo vuonna 1939 teoksessa *Union Now*. Vuonna 1954 julkaistiin Atlanttinen yhtenäisyysjulistus, jossa kirjoittajat kahdeksasta NATO-maasta kehottivat Pohjois-Atlantin liiton jäsenmaiden johtajia laajentamaan yhteistyötä. Yhteistyöltä toivottiin jäsenmaiden politiikan, kaupankäynnin ja puolustuksen koordinoitua. NATO-johtajien toivottiin myös luovan yhteinen ohjelma tullien alentamiseksi ja kaupan esteiden purkamiseksi. (Juutinen 2015, 3.)

Juutisen raportissa todetaan Toisen maailmansodan jälkeen esiintyneen ajatuksia transatlanttisesta yhteistyöstä sekä Yhdysvalloissa että Euroopassa. Mukaan lukien Yhdysvaltain presidentti John F. Kennedy ja eurooppalaisen integraation isähahmoksi kutsuttu Jean Monnet puhuivat 1960-luvulla yhteisistä pelisäännöistä, joiden avulla rakennettaisiin rauhallisia ja tasapainoisia suhteita kansakuntien välille. Kuitenkin vasta vuonna 1990 allekirjoitettiin Transatlanttinen julistus (Transatlantic Declaration), vuonna 1995 Uusi transatlanttinen toimintaohjelma (New Transatlantic Agenda, NTA) ja vuonna 1998 Julistus transatlanttisesta talouskumppanuudesta (Transatlantic Economic Partnership, TEP). (emt, 3.)

”TTIP-sopimuksen tavoitteet ja kritiikki: Onko syytä huoleen?” –tutkimuksessa uuden vapaakauppasopimuksen alkuna pidetään Euroopan kauppakomissaari Karel de Guchtin ja Yhdysvaltain kauppapoliittisen edustajan Ron Kirkin johtama korkean tason työryhmää nimeltä High Level Working Group on Jobs and Growth (HLWG). Se perustettiin vuonna 2011 tavoitteena selvittää, kuinka vapaakaupalla voitaisiin luoda kasvua ja työpaikkoja Euroopassa ja Yhdysvalloissa. Heinäkuussa 2013 julkaistussa loppuraportissa työryhmä suositteli laajan kauppaa- ja investointisopimuksen luomista Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välille. TTIP-neuvotteluja käytiin HLWG-työryhmän suositusten pohjalta. (Juutinen 2015, 6.)

HLWG-työryhmän raportti oli jaettu kolmeen osaan, jotka Juutinen esittelee tutkimuksessaan. Nämä osat: markkinoillepääsy, sääntely-yhteistyö ja tullin ulkopuoliset kaupan esteet sekä kolmantena säännöt ja globaalit standardit. HLWG:n raportissa markkinoillepääsystä kirjoitetaan käsittelemättä erikseen tulleja, sijoituksia, palvelukauppaa sekä julkisia hankintoja. Sekä EU:n että Yhdysvaltojen tavoitteena oli palvelukaupan ja julkisten hankintojen suhteen poistaa kaupan esteitä eli turvata nykyistä laajempi markkinoille pääsy. Tällä hetkellä palvelukauppaa rajoittavia tekijöitä ovat muun muassa Maailmankauppa järjestö WTO:n asettamat rajoitteet. Julkisten hankintojen suhteen ongelmana HLWG-työryhmän mukaan on, että hankintojen tarjouskilpailu on vapautettua vain tietyn kynnsarvon ylittävältä osin, eikä tämäkään koske kaikkia

hankintoja. Esimerkiksi veden ja sähkönjakelu on suljettu kilpailutuksen ulkopuolelle. (Juutinen 2015, 7.)

Sääntely-yhteistyöstä ja tullin ulkopuolisista kaupan esteistä Juutinen esittelee, että HLWG-työryhmän mukaan eri tasoiset viranomaiset asettavat paljon pieniä ja suurempia rajoitteita alueiden välille. TTIP-sopimuksen tavoitteena oli purkaa näitä rajoitteita ja luoda uusia päätöksentekomekanismeja, jotka edistäisivät vapaakauppaa ja estäisivät uusien kaupan esteiden syntymisen. Työryhmän mukaan voimassaolevia kaupan esteitä voidaan purkaa sääntelykäytäntöjä yhtenäistämällä, sääntelyä harmonisoimalla, tunnustamalla toisen osapuolen sääntely riittäväksi. Myös sääntelyviranomaisten välistä koordinaatiota olisi lisättävä. Tullin ulkopuoliset kaupan esteet on HLWG-työryhmän raportissa luokiteltu kahteen ryhmään: kaupan teknisiin esteisiin ja terveys- ja kasvinsuojelutoimia koskeviin esteisiin. (Juutinen 2015, 7.)

Raportin kolmannen osan säännöillä ja globaaleilla standardeilla tarkoitetaan sekä transatlanttisen että maailmanlaajuisen kaupan osalta koskevia immateriaalioikeuksia, ympäristö- ja työlainsäädäntöä, valtionyritysten saamia tukia sekä raaka-aineiden ja energian vienti- ja tuontirajoituksia. High Level Working Group on Jobs and Growth – työryhmä suositteli, että TTIP-neuvottelut sidottaisiin ympäristölainsäädännön osalta Euroopan unionin vapaakauppasopimusten kestävä kehityksen kappaleisiin. Työnlainsäädännön osalta uudessa vapaakauppasopimuksessa seurattaisiin Yhdysvaltain aiempia vapaakauppasopimuksia. (emt, 7.)

Neuvottelutavoitteiden esittelyn jälkeen Marko Juutisen raportti keskittyy kirjoittamaan näihin tavoitteisiin liittyvistä ongelmista. Ongelmat on jaoteltu High Level Working Group on Jobs and Growth –työryhmän esittelemien kolmen osan mukaan. Markkinoillepääsyn suhteen eri ongelmia avataan sijoittajansuojan, palvelukaupan, rahoituspalvelujen ja julkisten hankintojen kautta. (Juutinen 2015, 8-23.)

Sijoittajansuojasta Juutinen kritisoi sitä, että sijoittajille annettu oikeus haastaa valtiot oikeuteen lainsäädännöllisistä muutoksista, tulisi heikentämään kansallista demokratiaa. Sijoittajansuoja tulisi antamaan raportin mukaan yrityksille vallan kyseenalaistaa

valtioiden demokraattinen päätöksenteko. Juutisen mukaan TTIP-sopimuksen sijoittajansuoja olisi voinut pahimmillaan merkitä sitä, että yritykset voisivat estää yleishyödyllisiä tarkoituksia kuten ympäristön tai terveyden suojelua varten tehdyn uuden sääntelyn tai vaatia valtiolta korvauksia niistä mahdollisista uusista kustannuksista tai voittotappioista, joita tällainen sääntely niille aiheuttaa. (Juutinen 2015, 8.)

Sijoittajansuojaan liittyvistä riskeistä Juutinen antaa esimerkiksi Suomen ja Kazakstanin vuonna 2008 allekirjoittaman sijoitusten edistämistä ja vastavuoroista suojaamista koskevan sopimuksen. Sopimukseen kuuluu, ettei sijoittajien toisen sopimuspuolen alueella olevia sijoituksia pakkolunasteta tai kansallisteta. Niihin ei saa kohdistaa myöskään muita suoria tai välillisiä toimenpiteitä, joilla on vastaavanlainen vaikutus. Näitä kansallistavia toimenpiteitä saa toteuttaa vain, jos ne tehdään yleisen edun vuoksi ja ketään syrjimättä. Sopimuksen mukaan oikeudenmukaiseen menettelyyn kuuluu, että siitä maksetaan toiselle osapuolelle riittävä korvaus. Juutisen tutkimuksessa todetaan, että pakkolunastus on väljä käsite. Juutisen mukaan Suomen ja Kazakstanin välistä sopimusta voidaan tulkita siten, että jos valtion yleisen edun vuoksi tehtävästä sääntelystä aiheutuu sijoittajille tappioita tai voittojen menetyksiä, valtion tulee maksaa sijoittajalle korvaus noista menetyksistä. Esimerkiksi ympäristön suojelun edistäminen voi edellyttää uusien lakien säätämistä ja nämä lait voivat olla sijoittajan silmissä esimerkin kaltainen ongelma. (Juutinen 2015, 8.-9)

Juutisen raportissa High Level Working Group on Jobs and Growth –työryhmän raportin palvelukauppaa käsittelevässä kappaleessa, TTIP-sopimuksen tavoitteena oli vapauttaa palveluiden kauppaa. Kaikkien palvelualojen, kuten rahoituspalvelujen, koulutus-, terveys- ja sosiaalipalvelujen, tietoliikenne- ja rahtipalvelujen sekä joukkoliikenteen kauppaa tuli avata Maailman kauppajärjestö WTO:n esimerkkien mukaisesti. (Juutinen 2015, 10.)

Palvelukaupan suhteen ollaan kansainvälisesti eniten oltu huolissaan siitä, miten korkeatasoisten julkisten terveystalouden käy, jos valtion sääntelyvalta heikkenee niiden suhteen. Euroopan komissiolle on kuitenkin asetettu rajoitteita palvelukaupasta sopimiselle. WTO:n palvelusopimuksen ensimmäisessä artiklassa sopimuksen ulkopuolelle rajataan niin kutsutut julkista valtaa käytettäessä tarjottavat palvelut. Nämä ovat palveluita,

joita ei tuoteta kaupallisesti tai kilpailussa yhden tai useamman tuottajan kanssa. Komission mukaan tämä rajoite tulisi sisällyttää myös TTIP-sopimukseen. Komissio määrää myös, että jäsenmailla on oikeus ylläpitää yleistä etua koskevia palveluita. Näiden lisäksi komission palvelukaupan vapauttamista koskevassa mandaatissa on rajoitteet koskien sitä, ettei mikään yksityiskohta sopimuksessa vaaranna kansallisten lakien soveltamista maahantuloon ja oleskeluun. Toinen rajoite rajoittaa palveluiden kauppaa yleisen tai kansallisen turvallisuuden takaamiseksi, kasvien ja eläinten terveyden ylläpitämiseksi ja väärinkäytösten estämiseksi. Nämä rajaukset ovat kuitenkin ehdollisia eli niitä voidaan soveltaa, kunhan ne eivät haittaa vapaakauppasopimuksen hyötyjä. Vielä viimeinen Juutisen mainitsema rajoite palveluiden kaupassa on, että niistä on päätettävä yksimielisesti. Jokaisen jäsenmaan hallitusten jäsenistä koostuvan Euroopan unionin neuvoston ministerillä on palvelukauppaa koskevien päätösten suhteen veto-oikeus. (Juutinen 2015, 10-11.)

Nämä palvelukaupalle asetetut rajoitteet eivät olleet Juutisen mukaan vakuuttaneet kaikkia Transatlanttisen kauppaja- ja investointikumppanuus –sopimuksen vastustajia. Suurin pelko oli, että sijoittajansuojaa tiedettiin käytetyn julkista terveydenhuoltoa koskevan politiikan rajoittamiseen. Transatlanttista kauppaja- ja investointikumppanuus –sopimusta kritisoineen brittiläisen Stop TTIP –verkoston mukaan vapaakauppasopimuksesta ei tarvitsisi huolehtia, jos terveydenhuolto ja rahoituspalvelut jätettäisiin investointisuojaan ulkopuolelle. Näin ei TTIP-neuvotteluissa ole kuitenkaan tehty. Sopimuksen neuvottelumandaatissa todetaan vain, ettei sijoittajansuojan tulisi heikentää jäsenmaiden mahdollisuutta legitiimien politiikkatavoitteiden ajamiseen esimerkiksi julkisen terveydenhuollon alalla. Tämä varaus todetaan Stop TTIP –verkoston puolesta kuitenkin liian väljäksi. (Juutinen 2015, 11.)

Marko Juutisen käsittelemässä neuvotteludirektiivissä rahoituspalveluita ei käsitellä erikseen. Asiakirjan mukaan Euroopan unionin tai Yhdysvaltojen neuvottelutavoitteisiin ei kuulunut rahoitusjärjestelmän uudistaminen. Euroopan ja Yhdysvaltojen sääntelyviranomaisten välillä oli lähinnä tavoitteena lisätä yhteistyötä. Juutinen ennusti kuitenkin raportissaan, että EU:n tavoitteena oli jatkossakin tukea rahoitusmarkkinoiden vakautta. Tällä hetkellä tilannetta pitää yllä vuonna 2013 perustettu Euroopan pysyvä vakausmekanismi (EVM), joka rakennettiin vuoden 2009 talouskriisin vuoksi. EVM on

euromaiden rahoittama liikelaitos, joka kerää rahaa yksityisiltä rahoitusmarkkinoilta myymällä eripituisia velkakirjoja. Näiden velkakirjojen vakuuksina toimivat jäsenmaiden sijoitukset rahastoon. Tämä vakausmekanismi tukee Euroopan kriisimaita antamalla yksityisiltä markkinoilta korkoa vastaan kerätyt summat niiden käyttöön. Näiden rahojen käyttöä kuitenkin valvotaan. Niitä saa käyttää vain rahoitusmarkkinoiden tai kriisipankkien pääomittamiseen. TTIP-sopimus ei olisi Juutisen raportin mukaan muuttanut tätä käytäntöä. (Juutinen 2015, 12-13.)

High Level Working Group on Jobs and Growth –työryhmän raportin markkinoillepääsyä koskevan kappaleen viimeisenä kohtana ovat julkiset hankinnat. Julkiset hankinnat ovat sellaisia tavara-, palvelu- ja rakennusurakkahankintoja, joita valtio ja kunnat tekevät oman organisaationsa ulkopuolelta. Transatlanttisen kauppaja investointikumppanuussopimuksella oli tarkoitus avata julkisten hankintojen markkinat useammille yrityksille. Hankintojen sisältöjä koskeviin kriteereihin ja vaatimuksiin, joihin kilpailutuksiin osallistuvien yritysten on vastattava, TTIP-sopimus ei kuitenkaan olisi välttämättä vaikuttanut. Jos vapaakauppasopimus olisi hyväksytty, EU:lla ja EU:n jäsenmailla olisi säilynyt edelleen valta asettaa omia kriteereitä hankinnoilleen, mutta nuo kriteerit olisivat samat sekä eurooppalaisilla että yhdysvaltalaisille yrityksillä. Euroopan komission mukaan tämä vaatimus ei yllä julkisesti rahoitettuihin terveys- ja sosiaalipalvelumenoihin, koulutukseen tai vedenjakeluun. (Juutinen 2015, 13-14.)

Kuitenkin TTIP-sopimusta kritisoineet kansalaisjärjestöt ovat olleet huolissaan siitä, että julkisten hankintojen vapauttaminen voi heikentää sosiaalisten perusoikeuksien toteutumista. Jos kilpailutuksen vuoksi yritysten tai julkisten toimijoiden rahoituspuoli heikkenee, tämä voi vaikuttaa negatiivisesti työntekijöiden olosuhteisiin. (Juutinen 2015, 15.)

High Level Working Group on Jobs and Growth –työryhmän raportissa on oma lukunsa koskien sääntelyä ja tullin ulkopuolisia kaupan esteitä. Näistä Marko Juutisen raportti avaa erikseen sääntely-yhteistyötä, GMO-ruokaa ja elintarviketeollisuutta sekä kaupan teknisiä esteitä koskevia kohtia. (Juutinen 2015, 15-20.)

Euroopan unionin komissio julkaisi helmikuussa 2015 esityksensä TTIP-sopimuksen sääntely-yhteistyöstä. Esityksen mukaan uudella vapaakauppasopimuksella oli tarkoitus perustaa ylikansallinen sääntely-yhteistyöstä vastaava toimielin, Regulatory Cooperation Body. Tämän toimielimen tehtävänä olisi ollut muun muassa valvoa sääntely-yhteistyötä ja suunnitella uusia aloitteita. Komission esityksessä tällä tarkoitetaan, ettei uusi sopimus olisi saanut viranomaistyöllä luoda uusia esteitä kaupan tielle. Sääntely-yhteistyön tarkoituksena vaikutti Juutisen arvion mukaan olevan Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen sääntelyjen yhtenäistäminen. Tämä tarkoittaisi myös, että vapaakauppasopimuksen osapuolilla olisi ollut jatkossa vähemmän mahdollisuuksia vaikuttaa omaan itsenäiseen sääntelyynsä. (Juutinen 2015, 15.)

Geenimanipuloidusta eli GMO-ruoasta ja elintarviketurvallisuudesta Juutisen raportti toteaa, että Yhdysvalloille Euroopan liian tiukat vaatimukset ovat olleet kauppapoliittinen ongelma jo pitkään. Yhdysvaltojen näkökulmasta EU:n GMO-sääntelyn ongelmia ovat merkintävaatimukset, tuonti- ja viljelykiellot sekä viljelyä koskevat rajoitukset kuten vaatimus ”turvavälistä” GMO-vapaiden lajikkeiden ja GMO-lajikkeiden välillä. Yhdysvallat pitää myös EU:n hormonilihan tuontikieltoja ja maitokarjan liian korkeita terveysvaatimuksia ongelmana vapaakaupalle. Juutinen arvioi, että Maailmankauppajärjestö WTO:n tuomioistuimen tuomitsevat päätökset koskien EU:n hormonilihaa ja geeniruokaa koskevia rajoituksia antavat viitteitä sitä, että myös TTIP-sopimuksessa olisi kielletty ruokien kaupan rajoittaminen. (Juutinen 2015, 15-17.)

High Level Working Group on Jobs and Growth –työryhmän raportissa TTIP-sopimuksesta esitellään sääntely ja tullin ulkopuoliset kaupan esteet –kappaleen lopuksi kaupan teknisiä esteitä. Näillä tarkoitetaan erilaisia standardeja, teknisiä määräyksiä ja tarkastus-, testaus- tai sertifiointivaatimuksia jotka rajoittavat tullimaksujen tavoin kansainvälistä kauppaa niistä koituvien lisäkustannuksien vuoksi. Muun muassa kemikaaleja ja vaarallisia aineita koskevat säädökset eroavat huomattavasti toisistaan Yhdysvalloissa ja Euroopassa. Euroopassa kemikaalien markkinoillepääsy on luvanvaraista, kun taas Yhdysvalloissa kemikaalien markkinoillepääsyä ei ole alistettu viranomaisten lupamenettelylle. Yhdysvalloissa markkinat avautuvat, jos ei löydy todisteita uusien tuotteiden mahdollisista riskeistä. Kemikaalien suhteen alueiden välisiä

eroja pyritään yhdenmukaistamaan, mutta silti kunnioittamaan EU:n korkeita standardeja. Säätelyä pyritään myös yhtenäistämään lisäämällä tiedonjakoa USA:n ja EU:n viranomaisten välillä. (Juutinen 2015, 18-20.)

Lopuksi Juutinen esittelee HLWG-työryhmän raportista säännöt ja globaalit standardit – kappaleita, jonka ydinsisältö koskee immateriaalioikeuksia eli henkisen omaisuuden suoja. Tämä tarkoittaa tulonlähdetä esimerkiksi lääketeollisuudelle, levyttäjille ja ohjelmistovalmistajille. TTIP-neuvotteluissa oli tavoitteena vahvistaa tällaisen omaisuuden suoja. Toinen immateriaalioikeuksiin liittyvä ristiriita vallitsee julkisen terveydenhoidon kustannusten ja lääketeollisuuden voitontavoittelun välillä. Esimerkiksi suomalainen sairausvakuutusjärjestelmä pyrkii takaamaan jokaiselle Suomessa asuvalle henkilölle riittävän terveydenhuollon henkilön varallisuudesta riippumatta. Tämä voidaan nähdä kaupan esteenä, kun ihmisten ei tarvitse ottaa yksityistä sairausvakuutusta. Suomessa lääkekorvauksista aiheutuvat kustannukset pidetään aisoissa viitehintajärjestelmällä, jossa koostumukseltaan ja vaikutukseltaan samanlaiset lääkkeet asetetaan samaan viitehintaryhmään, jonka halvin lääke asettaa viitehinnan. Valtio korvaa potilaalle kustakin ryhmästä tämän halvimman lääkkeen. Yhdysvaltalaisen lääketeollisuutta edustavan kattojärjestön PhRMA:n näkemys on, että Suomen rinnakkaisvalmisteita suosiva käytäntö rikkoo kansainvälistä patenttioikeutta. Käytäntö näin heikentää uusien innovaatioiden kannattavuutta. HLWG-työryhmän raportissa Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen tavoitteena on vahvistaa patenttioikeuksia ja yhtenäistää alueiden rinnakkaisvalmisteita koskevia käytäntöjä. (Juutinen 2015, 20-22.)

Viimeinen kohta Marko Juutisen TTIP-sopimuksen tavoitteet ja kritiikki –raportissa koskee energiaa ja raaka-aineita sekä kestävästä kehitystä ja työoikeuksia. Energiapolitiikan kannalta vapaakauppasopimuksen tavoitteena oli molempien neuvotteluosapuolten osalta purkaa vientirajoituksia. Tämä olisi tuonut etenkin Yhdysvalloille uusia mahdollisuuksia öljyn ja nesteytetyn maakaasun vientiin. Kestävän kehityksen ja työoikeuksien suhteen Euroopan unioni on todennut noudattavansa jatkossakin Kansainvälisen työjärjestö ILO:n periaatteita. Yhdysvallat taas ei ole allekirjoittanut lähellekään kaikkia ILO:n sopimuksia koskien muun muassa lainsäädäntöä irtisanomisajasta tai kollektiivisista työehtosopimuksista. Uusi sopimus loisi mahdollisuuden myös yhtenäistää ympäristön

suojelua koskevia standardeja, mutta Juutisen raportin mukaan näin vaikuta tapahtuvan. (Juutinen 2015, 22-23.)

2.2 TTIP: Hyökkäys demokratiaa ja sääntelyä vastaan valepuvussa

Brysselissä toimiva Corporate Europe Observatory on tutkimus- ja kampanjaryhmä, joka yhdessä Euroopan Maan Ystävät Ry:n, saksalaisen Lobby Control -järjestön ja Seattle to Brussels Network -verkoston kanssa julkaisi vuonna 2014 tutkimuksen ”TTIP: Hyökkäys demokratiaa ja sääntelyä vastaan valepuvussa”. Tämä tutkimus korosti uuden vapaakauppasopimuksen sisältämän sääntely-yhteistyön mukana tuomia uhkia.

Tutkimuksen mukaan sääntely-yhteistyö tulisi nyky muodossaan siirtämään TTIP:n kiistanalaisimpia kohtia valtioiden julkisen valvonnan ulottumattomiin. Näillä kohdilla tarkoitetaan muun muassa epäterveelliseen ruokaan, myrkyllisiin aineisiin, palkkojen polkemiseen ja pankkien rajoittamattomaan keinotteluun liittyvät hallintamekanismit. Corporate Europe Observatoryn tutkimuksen epäily on, että sääntely-yhteistyö halutaan mukaan vapaakauppasopimukseen heti aluksi, mutta itse sääntely-yhteistyön koskettamia yksityiskohtia aiotaan neuvotella loppuun vasta myöhemmin, kun julkinen keskustelu sopimuksesta on hiljentynyt. Sääntely-yhteistyö mahdollistaa sen, että myöhemmin päätöksiä voidaan tehdä ilman kansallisten ja kuntatason päättäjien osallistumista päätöksentekoon. Yleishyödylliseen sääntelyyn liittyvät hyvät ideat voidaan estää ennen kuin niistä edes keskustellaan päätöksentekoeleimissä. Samalla taas suuryrityksiä edistävät esitykset voidaan esitellä kansalaisille vasta siinä vaiheessa, kun kaikki päätökset on jo tehty. (Corporate Europe Observatory, Friends of the Earth Europe, Lobby Control & Seattle to Brussels Network 2014, 1-2.)

Euroopassa sääntely-yhteistyötä ovat ajaneet selkeimmin suuryritysten eturyhmät. TTIP-vapaakauppasopimusneuvottelujen alkuvaiheessa Euroopan komissio kävi useita keskusteluja eurooppalaisia suuryrityksiä edustavan BusinessEurope-lobbausryhmän ja Yhdysvaltain kauppakamarin kanssa. Nämä eturyhmät ovat käyttäneet valtaansa sääntely-yhteistyötä suunniteltaessa. Corporate Europe Observatory:n raportin mukaan sekä

Euroopan komissio ja Yhdysvaltain kauppakamari että yksityisiä tahoja edustava lobbausryhmä halusivat TTIP-sopimuksella olisi pidetty jatkossa huolen siitä, että sääntely on molemmilla sopimusalueilla samanlaista. Euroopassa ei olisi saanut jatkossa olla tiukempaa säätelyä kuin Yhdysvalloissa. (Corporate Europe Observatory ym. 2014, 2-3.)

Corporate Europe Observatory lainaa raportissa joulukuussa 2013 vuodettua Euroopan komission TTIP-dokumenttia, jonka perusteella tulevaisuudessa yrityksille tarjottaisiin mahdollisuuksia valittaa sääntelystä. Jos Euroopan unioni tai Yhdysvallat harkitsee ottavansa käyttöön sääntelyä, jonka yritys kokee haittaavan kaupankäyntiä, yrityksellä on oikeus vaatia vuoropuhelua Euroopan komission tai Yhdysvaltojen viranomaisten kanssa. Corporate Europe Observatoryn mukaan tämä avaisi suuryrityksille mahdollisuuden painostaa valtioita välttämään lisäsääntelyä. (Corporate Europe Observatory ym. 2014, 3.)

Transatlanttisen kauppaja- ja investointikumppanuus –sopimuksen myötä sääntelyn valvomista ja kehittämistä varten olisi perustettu uusi ”Sääntely-yhteistyöneuvosto”, joka koostuisi pienestä joukosta Euroopan komission pääsihteeristön virkamiehiä ja Yhdysvaltojen informaatio- ja sääntelyhallinnon kauppaviranomaisia. Neuvoston virkamiehillä olisi ollut valta heikentää tai pysäyttää yrityksiä säänteleviä lakiehdotuksia etenemästä. Tämä tapahtuisi jo ennen kuin mikään demokraattinen päätäntäelin, kuten kansallinen tai Euroopan parlamentti, olisi päässyt katsomaan lakiehdotuksia. (Corporate Europe Observatory ym. 2014, 3.)

Corporate Europe Observatoryn raportin mukaan TTIP-sopimuksen jälkeen kaikkien keskeisten sääntelyyn vaikuttavien lakiehdotusten olisi käytävä läpi taloudellinen vaikutusarviointi. Lakiehdotuksista olisi tehtävä myös selonteko, joka pitäisi huolen ettei mitään yrityksille haitallisia uusia sääntelyitä oteta käyttöön sopimusalueilla. Tällä olisi huomattavia vaikutuksia nykyiseen ja tulevaan yleishyödylliseen sääntelyyn, koska se asettaisi taloudelliset vaikutukset kansalaisia tai ympäristöä hyödyntävien poliittisten linjausten edelle. (Corporate Europe Observatory ym. 2014, 3.)

Yhdysvaltojen elinkeinoelämän edustajat ovat aiemmin valitelleet sitä, kuinka vaikeaa heillä on Euroopan unionissa päästä päätöksentekijöiden puheille verrattuna

eurooppalaisiin yrityksiin. Tähän amerikkalaiset yritykset toivoivat muutosta TTIP-sopimuksen avulla. Myös BusinessEurope-lobbausryhmä pyrki uuden sopimuksen avulla pääsemään entistä paremmin keskustelemaan ja vaikuttamaan Euroopan komission päätöksiin. (Corporate Europe Observatory ym. 2014, 4)

2.3 Uusi uljas transatlanttinen kumppanuus

Seattle to Brussels Network on eri eurooppalaisten työntekijäliittojen, sosiaalisten liikkeiden ja tutkimuslaitosten muodostama verkosto. Verkosto perustettiin vuoden 1999 Maailman Kauppajärjestö World Trade Organisationin Seattlen huippukokouksen jälkeen, joka tuli tunnetuksi sitä vastaan järjestetyistä mielenosoituksista. Verkoston pyrkimys on haastaa Euroopan unionin ja eurooppalaisten hallitusten yritysvetoiset kauppatavoitteet ja luoda demokraattisempi kaupankäyntisysteemi. (Seattle to Brussels Network 2017.)

Kim Bizzarrin Seattle to Brussels Network –verkostolle teettämä tutkimus ”A Brave New Transatlantic Partnership: The proposed EU-US Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP/TAFTA), and its socio-economic & environmental consequences” toteaa, että Transatlanttinen kauppaja- ja investointikumppanuus –sopimuksen tavoitteet ulottuivat pidemmälle kuin vain tariffien poistoon kansainvälisen kaupan tieltä. Neuvottelujen merkittävämpi tavoite oli poistaa sosiaali- ja ympäristökysymyksiin liittyviä sääntelyjä, jotta ne eivät haittaisi yritysten kaupankäyntiä. Sääntelyä Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen alueella pyrittiin sen sijaan harmonisoimaan molempien osapuolten toiveiden mukaisesti. Alueiden yhteistyön lisäämisen tavoitteiksi nähtiin myös pyrkimys säilyttää niiden taloudellinen valta-asema vahvistuvia valtioita kuten Brasiliaa, Venäjää, Intiaa ja Kiinaa vastaan. (Bizzarri 2013, 6.)

Yritysmailman rahoittamien ajatushautomoiden tutkimusten tulosten pohjalta Euroopan komissio oletti, että TTIP-sopimus olisi voinut luoda viidessä vuodessa 2 miljoonaa uutta työpaikkaa ja kasvattaa EU:n ja Yhdysvaltojen välistä kaupankäyntiä 120 miljardilla dollarilla eli noin 100,2 miljardilla eurolla. Kuitenkin esimerkiksi Manchesterin yliopiston professori ja myös Euroopan komissiolle työskennellyt taloustieteilijä Clive George

varoittaa, että tällaiset arviot ovat erittäin spekulatiivisia. Euroopan komission lupaileman 0,5% talouskasvun sijaan kasvu tulisi Georgen mukaan olemaan luultavasti vain 0,1%. Professorin mukaan myös Euroopan komissio tietää tämän. (Bizzarri 2013, 8.)

Yhdysvaltojen avautuvien markkinoiden vaikutus Euroopan työllisyydelle olisi voinut olla myös negatiivista. Euroopan komission teettämän arvion mukaan esimerkiksi liha-, sokeri- ja bioetanolin tuotanto on paljon tehokkaampaa Yhdysvalloissa ja tällä saattaa olla harmillisia vaikutuksia Euroopan työllisyystilanteeseen. Myös elektronisten koneiden sekä metallisektorin ja kuljetusvälineiden tuotantoon ennustetaan laskua Euroopassa. Näiden lisäksi paperi- ja puuteollisuudessa, liikepalveluissa työpaikkojen ennustetaan siirtyvän Yhdysvaltoihin. Työpaikkojen siirryttyä entisten työntekijöiden uudelleentyöllistäminen tulee olemaan haaste. (Bizzarri 2013, 9-10.)

Euroopan komission oma arviointi Transatlanttisen kaupp- ja investointikumppanuus – sopimuksen vaikutuksista toteaa, että mannerten välisen kaupan kasvattamisella tulee olemaan negatiivisia seuraamuksia ympäristölle. TTIP:n muutosten astuessa voimaan, luonnon saastuminen tulee lisääntymään ja resurssit ehtymään kasvavan tuotannon ja kulutuksen myötä. Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen sääntelyn harmonisointi tulee tarkoittamaan ympäristöä suojelevien sääntöjen ja säännöstelyjen poistamista. Tämä on ollut myös eurooppalaisten suuryritysten toive. (Bizzarri 2013, 11.)

Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen vapaakauppasopimusneuvottelujen yksi tavoite on muuttaa maataloustuotteiden sääntelyä niin, että amerikkalaiset tuotteet pääsisivät helpommin Euroopan tiukemmille markkinoille. Tiukka sääntely on aiemmin ollut esteenä amerikkalaiselle hormonikäsitellylle naudanlihalle ja possulle sekä kloorilla sterilisoidulle kanalle. Tariffien laskemisen myötä amerikkalaiset ja eurooppalaiset maataloustuottajat pääsisivät entistä paremmin kilpailemaan yhteisistä markkinoista. (Bizzarri 2013, 14.)

Viihde- ja teknologiateollisuus odotti TTIP-sopimuksen parantavan teollis- ja tekijänoikeuksien suojaa muun muassa piratismia vastaan. Samalla amerikkalaiset yhtiöt toivoivat sopimukselta muutoksia asiakastietoihin pääsyyn. Yhdysvalloissa yritykset saavat käyttää hyväkseen asiakkaidensa henkilötietoja melkein ilman rajoituksia.

Euroopassa asiakastiedot ovat suojellumpia. Isot teknologiayritykset kuten Facebook, Microsoft ja Google pyrkivät aktiivisesti purkamaan eurooppalaisten datasuojelua. (Bizzarri 2013, 17-18.)

Teollis- ja tekijänoikeuksien vahvistus koskettaisi myös lääketieteellisuutta. Vahvemmillä patenttioikeuksilla pyritään siihen, ettei kalliimmille lääkkeille olisi helppoa valmistaa halvempia vaihtoehtoisia lääkkeitä. Näin suuret lääkeyhtiöt voisivat turvata taloudellisia voittojaan. (Bizzarri 2013, 20.)

2.4 TTIP-sopimuksen odotetut hyödyt Euroopalle

Itävallan kehitystutkimuskeskus ÖFSE perustettiin vuonna 1967. Valtion rahoittaman säätiön tavoite on tarjota informaatiota ja dokumentointia kehitysyhteistyöhön liittyvissä kysymyksissä. (Austrian Foundation of Development Research 2018.)

Vuonna 2014 ÖFSE julkaisi Werner Razan, Jan Grumillerin, Lance Taylorin, Bernhard Törsterin ja Rudi Van Arnimin valmisteleman tutkimuksen ”Assessin the Claimed Benefits of the Transatlantic Trade and Investment Partnership”. Tutkimuksessa arvioitiin Transatlanttisen kauppaja- ja investointikumppanuus –sopimuksen vaikutuksia ja sen mukanaan tuomia odotettuja hyötyjä Euroopan unionille. (Razan, Grumiller, Taylor, Törster & Arnim 2014, 1.)

Tutkimuksen keskeinen tulos oli, että TTIP-vapaakauppasopimuksella olisi ollut toteutuessaan positiivisia, mutta pieniä vaikutuksia Euroopan unionin bruttokansantuotteelle, kauppavirralle ja työntekijöiden palkoille. Jos vapaakauppasopimus olisi toteutunut, ÖFSE:n arvion mukaan bruttokansantuote olisi koko EU:n alueella kasvanut seuraavan 10-20 vuoden aikana vähintään 0,03 % ja korkeimmillaan 0,13 %. Työntekijöiden palkkojenkin kasvun odotettiin olleen parhaimmillaankin vain 1,3% vuoden 2014 palkoista. TTIP-sopimuksen vaikutuksia työpaikkojen määrään oli vaikea arvioida, mutta Euroopassa työpaikkojen odotettiin häviävän. Euroopan epäiltiin menettävän 1,3 miljoonaa työpaikkaa 10-20 vuoden aikana. (Razan ym. 2014, 1.)

Kaupankäynnin esteiden ja tariffien poistojen tuomat hyödyt jäävät Euroopan unionille hyvin pieniksi, koska tariffimaksut ovat jo valmiiksi hyvin pieniä Yhdysvaltojen kanssa käytävässä kaupassa. Tariffimaksut ovat keskimäärin vain 3 % tuotteen hinnasta. Tutkimus sen sijaan toteaa, että vähäisistä tariffimaksuista luopuminen tulisi näkymään negatiivisesti Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden budjeteissa, joita rahoitetaan nykyisillä kaupankäynnin maksuilla. Euroopan julkisten tulojen oletettiin laskevan olevan kaksi prosenttia 10-20 vuoden aikana, jos vapaakauppasopimus olisi syntynyt. Tämä olisi merkinnyt 20 miljardin euron tappioita. (Razan ym. 2014 1-2.)

Koska kauppa on jo valmiiksi hyvin vapaata Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välillä, ÖFSE:n tutkimus toteaa, että TTIP-sopimuksessa taloudellisia hyötyjä olisi haettu enemmän sääntelyn yhtenäistämistä. Taloudellisia voittoja odotettiin syntyvän yhtenäistämällä terveydenhuollon ja kuluttajansuojan sääntelyä sekä luonnonsuojelua. (Razan ym. 2014, 4.)

3. EUROOPAN UNIONIN JA YHDYSVALTOJEN VÄLINEN VAPAAKAUPPASOPIMUS

3.1 Transatlanttinen kauppaja investointikumppanuus

Heinäkuussa 2013 Euroopan unioni ja Yhdysvallat aloittivat neuvottelut yhteisen vapaakauppasopimuksen luomiseksi. Neuvottelujen tavoitteena oli luoda Transatlanttinen kauppaja investointikumppanuus eli TTIP-sopimus (Transatlantic Trade and Investment Partnership). Neuvottelut oli alun perin tarkoitus saada päätökseen ennen Yhdysvaltojen seuraavia presidentinvaaleja vuonna 2016, mutta tämä tavoite ei onnistunut. (TTIP-verkosto 2015.)

Yhdysvallat ja Euroopan unioni ovat bruttokansantuotteella mitattuna maailman suurimmat talousalueet. Alueilla on aina ollut hyvät taloudelliset ja poliittiset suhteet, mutta kahdenkeskinen vapaakauppasopimus on puuttunut. Maailman kauppajärjestö WTO:n ei nähdä edistävän alueiden välistä kauppaa riittävän tehokkaasti. Tämän vuoksi alueilla on tarve löytää uusia keinoja vapauttaa kahdenvälistä kauppaa. Vuonna 2011 USA ja EU päättivät yhteisessä huippukokouksessa perustaa työryhmän käsittelemään alueiden työllisyyttä ja kasvua. Ryhmän loppuraportissa oli suunnitelma TTIP-sopimuksen muodostamiselle. Raportti suositteli, että uusi sopimus mahdollistaisi molemmin puolin vapaan pääsyn markkinoille poistamalla tulleja ja muita kaupan esteitä. Tämän lisäksi oli tarkoitus luoda yhteiset periaatteet ja säännöt, jotta Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välinen kauppa toimisi mahdollisimman sujuvasti. (Katila & Kotilainen 2013, 3-5.)

Transatlanttisen kauppaja investointikumppanuus -sopimuksen päätavoitteena oli luoda laajat yhteismarkkinat osapuolien välille. Euroopan komission, Yhdysvaltain kauppapoliittisen edustuston sekä useiden yritysjärjestöjen ja tutkimuslaitosten mukaan tiiviimpi taloudellinen yhteistyö olisi molempien etu. Yhteistyön ennustettiin lisäävän työpaikkoja, edistävän talouskasvua ja selkeyttävän avointa maailmankauppaa. Euroopan

komission arvion mukaan uusi vapaakauppasopimus olisi vuoteen 2027 mennessä alkanut tuottamaan vuosittain 199 miljardin euron arvosta taloudellista hyötyä Euroopan unionin alueelle. Yhdysvalloissa arvioitu hyöty olisi ollut 95 miljardin euron luokkaa. (Juutinen 2015, 1.)

3.2 Neuvottelujen taustat

Sekä Yhdysvalloissa että Euroopassa on toisesta maailmansodasta lähtien ollut kiinnostusta valtameren ylittävään yhteistyöhön. Konkreettisia toimia maanosien välisen yhteistyön aloittamiseksi tapahtui kuitenkin vasta myöhemmin. Ensimmäiset yhteiset sopimukset olivat vuonna 1990 allekirjoitettu transatlanttinen julistus (Transatlantic Declaration), vuonna 1995 uusi transatlanttinen toimintaohjelma (New Transatlantic Agenda, NTA) ja vuonna 1998 julistus transatlanttisesta talouskumppanuudesta (Transatlantic Economic Partnership, TEP). Näistä yhteistyöpyrkimyksistä kirjoitetut raportit eivät ole helposti saatavilla ja siksi TTIP vaikutti täysin uudelta, vaikka todellisuudessa sopimuksen taustalla 20 vuotta pohjatyötä. (Juutinen 2015, 3.)

Uuden TTIP-sopimuksen yksityiskohtia on löytynyt jo aiemmistakin sopimuksista. Esimerkiksi vuoden 1998 talouskumppanuus-sopimuksessa sovitaan ensisijaisesti sääntelykysymyksistä. Tämä tarkoitti palveluiden kaupan vapauttamista, kaupan teknisten esteiden purkamista, yhteistyötä maataloutta koskevassa sääntelyssä, julkisten hankintojen vapauttamista ja henkisen omaisuuden suojan vahvistamista. Kaupan teknisiä esteitä ovat muun muassa erilaiset turvallisuus- ja laatuvaatimukset, joiden tarkoituksena on rajoittaa esimerkiksi ympäristölle tai ihmisten terveydelle vaarallisten aineiden myyntiä ja markkinointia. Palveluiden ja julkisten hankintojen sääntelyssä kyseessä on erilaisten palveluiden, kuten sosiaali- ja terveystalouden tuotantotavoista, laatuvaatimuksista ja hinnoista. Käytännössä sääntelyssä on kysymys siitä, millainen on julkisen vallan rooli hyvinvointipalvelujen tuottajana. (Juutinen 2015, 3-4.)

90-luvulla luodut sopimukset ovat esimerkkejä siitä, kuinka vanhojen sopimusten ideat voivat palata myöhemmin takaisin keskusteluun kuten nyt TTIP-sopimuksen muodossa.

Vuosien 1990 ja 1998 julistusten pohjalta voinkin odottaa, että nyt jäihin laitetut Transatlanttisen kauppaja- ja investointikumppanuus –sopimuksen neuvottelut tulevat vielä myöhemmin uudestaan ajankohtaisiksi. Välttämättä sopimuksesta ei enää keskustella samalla nimellä, mutta silti olisi hyvä muistaa vuosien 2013-2016 neuvottelut.

Tehokkaimmin Yhdysvallat ja Euroopan valtiot ovat edistäneet kansainvälistä kauppaa Maailman kauppajärjestö WTO:n avulla. WTO:ssa on yleissopimukset tavaroiden kauppaa ja palveluiden kauppaa koskien sekä henkistä suojaa koskevat sopimukset. Kauppajärjestön yleissopimukset kattavat lähes kaikki yhteiskunnan osa-alueet koulutus- ja terveydenhuoltopalveluista ja rahoituspalveluihin ja telekommunikaatioon. (Juutinen 2015, 4.)

Maailman kauppajärjestössä ei kuitenkaan päästy kaikkiin niihin tavoitteisiin, joihin toivottiin päästävän. Tärkein uupumaan jäänyt kohta oli monenvälinen investointisopimus MAI (Multilateral Agreement on Investments). Monenvälisen investointisopimuksen tärkein ominaisuus oli sijoittajan oikeus haastaa valtio oikeuteen, mutta tätä ei saatu WTO:n käytäntöihin. Tämä pyrittiin korjaamaan TTIP-sopimukseen suunnitellussa investointisuojojassa. (Juutinen 2015, 4.)

Toinen uudelleen käsittelyyn nostettu seikka oli palveluiden kauppa. Maailman kauppajärjestön palveluiden kauppaa koskevassa yleissopimuksessa kaikkia palveluita ei vapautettu. Vaikka tämä oli tavoitteena, jäsenvaltioilla säilyi silti laajat oikeudet kotimaitensa markkinoiden sääntelyyn. Esimerkiksi terveyst- ja koulutuspalvelut pidettiin edelleen jäsenvaltioiden oman sääntelyn alaisena. Palveluiden kauppa siis vapautettiin, mutta jäsenvaltiot asettivat vapautukselle Maailman kauppajärjestön mukaan liikaa ehtoja. Uudessa TTIP-sopimuksessa oli tavoitteena korjata tämä yksityiskohta. (Juutinen 2015, 4.)

3.3 Investointisuoja ja ISDS-välimiesmenettely

Investointisuoja ISDS eli Investor-state dispute settlement -menettely rakennettiin 1960-luvulla. Joukko liikemiehiä loi systeemin, joka turvasi heidän sijoituksiaan itsenäistyvissä

Afrikan valtioissa ilman sotavoimia. Silloin kehitettiin tämä lainsäädäntöön pohjautuva sovittelujärjestelmä, koska Euroopassa oltiin huolestuneita pakkolunastuksista. Suunniteltiin oikeusprosessi, jonka avulla omaisuutta voitiin suojella ulkomaista sijoittajaa suosivalla tavalla, koska ulkomainen sijoittaja oli yleensä eurooppalainen yritys. Alun perin uusia ISDS:n sisältämiä kauppasopimuksia nähtiin diplomaattisina hyvätahdon eleinä, vaikka todellisuudessa systeemillä oli tarkoitus pitää juuri itsenäistyneet kehitysmaat kurissa. (Yleisradio: Ulkolinja 2016.)

ISDS-järjestelmän takaama investointisuoja tarkoittaa, että ulkomaalaisilla sijoittajilla on oikeus haastaa valtio oikeuteen. Tämä tarkoittaa, että sijoittaja tai yritys voi haastaa valtion Maailmanpankin järjestämään välimiesmenettelyyn, jos valtio tekee lainsäädännöllisiä tai esimerkiksi ympäristö- tai energiapoliittisia muutoksia, jotka sijoittaja näkee epäedullisiksi oman liiketoimintansa kannalta. (Juutinen 2015, 8.)

ICSIDS (The International Centre for Settlement of Investment Disputes) on Maailmanpankin alaisuudessa toimiva oma sovittelu- ja oikeudenkäyntipaikka, jossa käydään investointisuojakanteet. Washingtonin sovittelukeskuksessa käytävät neuvottelut pidetään yleensä salassa ilman, että edes media tietäisi käynnissä olevasta prosessista. (Patomäki 2013, 78.)

Välimiesmenettely toimii käytännössä siten, että sijoittaja, kuten esimerkiksi monikansallinen yritys, valitsee itselleen sovittelijan. Myös oikeuteen haastettu valtio valitsee itselleen oman sovittelijan. Tämän jälkeen nämä kaksi sovittelijaa valitsevat yhdessä puheenjohtajan käsittelylle. Sitten puheenjohtaja ja sovittelijat, jotka usein ovat tunnettuja sijoituslakimiehiä, päättävät mihin tulokseen välimiesmenettely päättyy ja kuinka paljon valtion veronmaksajien rahoja käytetään prosessissa. (Yleisradio: Ulkolinja 2016.)

ISDS-järjestelmää pidetään kyseenalaisena menetelmänä, koska välimiestuomioistuimet eivät toimi minkään kansallisen oikeustuomioistuimen alaisena. Tästä syystä niitä pidetään uhkana demokratialle. Epäily on, että kalliissa oikeuskäsittelyissä varakkailla monikansallisilla yhtiöillä on merkittävä etulyöntiasema. Toisin kuin suurilla yhtiöillä,

valtioilla ei välttämättä ole varaa edes lähteä välimiestuomioistuimeen. Lisää kustannuksia syntyy, jos valtio häviää käsittelyn. (Saarikoski 2015.)

Kansainvälisen oikeuden professori Martti Koskenniemen mukaan Maailmanpankin välimiestuomioistuimissa kyse on pienen piirin lakifirmabisneksestä, jossa 10-15 kovapalkkaista asianajajaa ratkoo tapauksia. Välimiesmenettelyt ovat lähinnä rahastuskeino, joilla maksetaan oikeussysteemissä työskentelevien asianajajien korkeat palkat, jotka voivat olla satojen eurojen tuntipalkkoja. Jotta valtiot pystyvät puolustautumaan välimiesmenettelyssä, ne joutuvat käyttämään pelkästään oikeudenkäyntikuluihin arviolta 7,5 miljoonaa euroa. Jos valtio häviää oikeudenkäynnin, korvaukset ovat olleet aiemmissa ISDS-tapauksissa 30-60 miljoonan euron välillä. Tällaiset kulut voivat olla heikossa taloudellisessa asemassa olevalle valtiolle todella suuri summa, kun samat varat voisi käyttää oikeudenkäyntikulujen sijaan kansalaisten hyvinvoinnin takaamiseen. (Kivi 2016, 153-154.)

TTIP-sopimukseen suunniteltu ISDS-menetelmä on osoitus siitä, että nykyään vapaakauppasopimuksissa ei enää keskitytä vain tullien ja ylimääräisten maksujen poistamiseen. Nykyään vapaakauppasopimusten ydin on vallansiirtoa hallituksilta ja tuomioistuimilta sijoittajille ja ryhmälle yksityisiä lakimiehiä. TTIP-sopimuksessa ei ollut kyse vain kaupasta, koska jo nyt Pohjois-Amerikan ja Euroopan välisessä kaupassa on vain vähän esteitä eivätkä noin kolmen prosentin tullimaksut koko tuotteen hinnasta ole merkittäviä. TTIP:n oleellinen osa oli yritysten vallan kasvattamista välimiesmenettelyjen avulla. Valtioiden lainsäädäntömuutosten ei haluttu enää vaikuttavan negatiivisesti yritysten voittoihin. (Yleisradio: Ulkolinja 2016.)

Investointisuoja voidaan nähdä myös tehokkaana ansaintakeinona. Kolmannet rahoitusosapuolet voivat yllyttää investoijia haastamaan kanteita valtioita vastaan. Nämä ulkopuoliset rahoittajat voivat luvata investoijille ja yrityksille maksavansa välimiesmenettelystä koituvat kulut, jos he pääsevät myöhemmin osingoille mahdollisista korvauksista. Tällaisissa tilanteissa valtion ISDS-menettelyyn haastavan yksityisen yrityksen ei välttämättä tarvitse itse maksaa oikeuskäsittelystä mitään. Maksamalla oikeuskuluja kolmannet rahoitusosapuolet rohkaisevat usein pieniä ja keskisuuria yrityksiä

osallistumaan ISDS-menettelyyn, johon heillä ei muuten olisi varaa. Toistaiseksi ISDS-tapauksista puolissa kantajana on ollut suuri ja varakas Fortune 500 –yritys. (Kivi 2016, 157.)

Investointisuoja on ollut jo käytössä Pohjois-Amerikan vapaakauppasopimuksessa NAFTA:ssa. Tämä on altistanut Kanadan lukuisille kanteille Yhdysvaltojen toimesta vuodesta 1994 lähtien. Yksi esimerkki näistä kanteista, on Lone Pine Resources –energiayhtiön haaste Kanadan valtiota vastaan. Lone Pine Resources on saanut porausluvan liuskekaasun louhimiselle St. Lawrence joesta Quebecista. Myöhemmin Quebecin provinssin parlamentti perui kaikki porausluvut, koska tutkimusten mukaan joen poraaminen ei ole järkevää. Nyt Lone Pine Resources on haastanut Kanadan valtion oikeuteen, koska se näkee porausluvan perumisen rikkovan heidän alkuperäistä sopimustaan. Yhtiö väittää, että porausluvan peruminen on tehnyt yrityksen sijoituksesta tappiollisen ja heitä on kohdeltu tilanteessa epäreilusti. Yhtiön mukaan porausluvan peruminen oli mielivaltaista ja laitonta toimintaa Kanadalta eikä perumisesta maksettu korvauksia. NAFTA-sopimukseen sisältyvä investointisuoja mahdollistaa yhtiön nyt haastamaan Kanadan valtion välimiesmenettelyyn tapauksesta. Asian käsittely on vielä helmikuussa 2018 kesken. (Yleisradio: Ulkolinja 2016; Government of Canada 2018.)

Myös Euroopan unionin jäsenmaita vastaan on nostettu yksityisten yritysten taholta kanteita. Euroopan Maan ystävät –järjestön mukaan yritykset ovat nostaneet yhteensä 127 kannetta EU:n jäsenmaita vastaan vuosina 1994-2004. Järjestön valmisteleman raportin mukaan tuomiopäätös on tiedossa 63:sta tapauksesta. Näistä 28 on päättynyt sijoittajan hyväksi joko syytösten täydellisenä hyväksymisenä tai sovitteluratkaisuna. Haasteista yli puolet koski ympäristölainsäädäntöä. (Juutinen 2015, 9.)

Koska investointisuojaan ja ISDS-menettelyyn kuuluneet välimiesmenettelyt saivat laajaa kritiikkiä, Euroopan komissio päätyi ehdottamaan uutta investointituomioistuinjärjestelmää. Ehdotuksessa investointituomioistuinjärjestelmä muodostuisi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimesta ja muutoksenhakutuomioistuimesta. Tuomioista tulisi vastaamaan julkisesti nimetyt tuomarit. Merkittävä muutos alkuperäiseen välimiesmenettelyyn oli, että Euroopan komission

uudessa ehdotuksessa olisi mahdollisuus valittaa tuomioista muutoksenhakutuomioistuimessa. (Euroopan komissio 2015.)

3.4 Esimerkkejä investointisuojauskanteista

Brittiläinen Stop TTIP -verkosto käyttää esimerkkinä vakuutusyhtiö Eurekon ja Puolan välistä riitaa. Kiistan kohteena oli Puolan valtiollinen sairausvakuutusyhtiö, joka 2000-luvun alussa listasi osakkeensa pörssiin. Eureka osti yhtiön osakkeista ensin 30 prosenttia. Puolan valtion kanssa tehdyn sopimuksen mukaan Eurekon olisi ollut mahdollista ostaa vielä 21 prosenttia lisää ja saada siten enemmistöomistajuus. Valtio tuli kuitenkin katumapäälle: kansallista sairausvakuutusyhtiötä ei haluttukaan yksityistää antamalla yksityiselle yritykselle sen enemmistöosakkuus. Eureka haastoi Puolan valtion sopimuksen rikkomisesta oikeuteen vuonna 2003. Oikeuskiista päättyi vuonna 2009 sovitteluratkaisuun, jossa Puola joutui maksamaan Eurekolle 1,8 miljardin euron korvaukset menetetyistä osinko tuloista ja Eureka sai ulospääsyn valtio-omisteisesta yhtiöstä. Yhtiö jäi valtion tuloista ja Eureka sai ulospääsyn valtio-omisteisesta yhtiöstä. Yhtiö jäi valtion enemmistöomistukseen – mistä puolalaiset veronmaksajat maksoivat kalliin hinnan. (Juutinen 2015, 11.)

Ranskalainen monikansallinen yhdyskuntapalveluihin kuten vesi-, jätehuolto- ja energiapalveluihin keskittyvä Veolia Environment S.A haastoi Egyptin valtion välimiesmenettelyyn minipalkan nostamisesta. Kaivosyhtiö Pasific Rim, nykyinen OceanaGold, haastoi El Salvadorin valtion oikeuteen, kun yhtiö ei saanut uudelle kultakaivokselle ympäristölupaa. Tässä kanteessa Maailmanpankki kääntyi El Salvadorin puoleen ja hylkäsi kaivosyhtiön 250 miljoonan dollarin korvausvaatimukset. Veolian ja Egyptin tilanteessa 110 miljoonan dollarin korvausten käsittely on yhä kesken. (Yleisradio: Ulkolinja 2016.)

Hollantilainen vakuutusyhtiö Achmea voitti kanteensa tilanteessa, jossa Slovakian hallitus peruutti yhden terveydenhuollon yksityistämistoimistaan ja Achmea oli investoinut Slovakiaan. Achmea haastoi Slovakian ISDS-välimiesmenettelyyn, koska vuonna 2004 Slovakian hallitus oli päättänyt yksityistää osan maan sairausvakuutusjärjestelmästä.

Vuonna 2006 valtaan tullut vasemmistohallitus peruutti nämä yksityistämistoimet. Seurauksena muutoksesta joukko ulkomaisia sairausvakuutusyrittäjiä nosti kanteen Slovakian valtiota vastaan yritysten kotivaltioiden ja Slovakian välisiin investointisuojausopimuksiin vedoten. Muun muassa vakuutusyhtiö Achmea väitti, että Slovakia on rikkonut investointisopimusta, kun se kielsi sairausvakuutusyhtiön tekemästä voittoa. Achmea voitti Slovakian välimiesmenettelyssä ja valtiolle koitui 30 miljoonan euron korvaukset. Välimiesmenettelyn päätöksen perusteella Slovakia oli määrätty maksamaan Achmealle korvauksia voitosta, joka yhtiöltä jäi saamatta maan terveydenhuoltolainsäädäntöön tehtyjen muutosten vuoksi. (Kivi 2016, 155-156.)

Ruotsalainen energiantuotantoyhtiö Vattenfall alkoi vuonna 2004 rakentaa hiilivoimalaa Hampuriin Elbe-joen varrelle, kun se oli saanut Hampurin kaupungilta ehdollisen rakennusluvan. Myöhemmin yhtiö totesi, että ympäristöviranomaisten asettamat vaatimukset koskien vesi- ja päästölupia olivat niin tiukat, että ne tekivät Vattenfallin mukaan sijoituksesta mahdottoman toteuttaa. Koska Vattenfall oli jo sijoittanut hiilivoimalaan, se näki aiheelliseksi haastaa Hampurin kaupungin ICSID-menettelyyn ja vaati Hampurilta sopimusrikkomuksen vuoksi 1,4 miljardia euroa korvauksia vuonna 2009. Kaksi vuotta myöhemmin Hampuri taipuikin lieventämään ympäristövaatimuksiaan Vattenfallin toiveiden mukaisesti. (Spiegel Online 2009.)

Vuonna 2011 Japanin Fukushimassa tapahtuneen ydinvoimalaonnettomuuden jälkeen Saksan hallitus päätti varotoimenpiteenä luopua kokonaan ydinvoimasta ja sulkea maassa toimivat ydinvoimalat. Tämä tarkoitti, että ydinvoimalat suljettiin, vaikka niille myönnettyjen lisenssien voimassaoloaika oli yhä kesken. Tästä syystä ruotsalainen Vattenfall energiantuotantoyhtiö näki, että Saksan hallituksen yllättävä päätös oli vastoin heidän etujaan. Koska Vattenfall on mukana energiatuottajien kansainvälisessä sopimuksessa (Energy Charter Treaty), se nauttii sopimuksenmukaista investointisuojausta. Tämän johdosta Vattenfall katsoi, että heidän oikeuksiaan rikottiin ja yhtiö haastoi ICSID-välimiesmenettelyyn, jossa se vaati 3,7 miljardin euron korvauksia Saksan valtiolta. Toistaiseksi käsittely odottaa yhä ratkaisua. (Peng & Meyer 2016, 264.)

Amerikkalaisen tupakkayhtiö Philip Morris Internationalin Aasian osasto haastoi Australian oikeuteen, kun valtio kiristi tupakkalakiaan vuonna 2011. Australian hallitus

määräsi, että tupakka-askeissa ei saa näkyä valmistajan logoa tai mainostekstejä. Kaikkien eri yhtiöiden tupakkamerkkien nimet tulee kirjoittaa samalla värillä, fontilla ja tyyllillä. Eroavien tuotelogojen sijaan tupakka-askeihin on lisättävä varoituskuvia– ja tekstejä tupakoinnin haitallisista terveysvaikutuksista. Phillip Morris Asianin mukaan tämä rikkoi Australian allekirjoittamaa niin kutsuttua Hong Kongin investointisopimusta. Tästä syystä tupakkayhtiö haastoi Australian oikeuteen menetetyistä tuloista. (BBC 2011.)

Lopulta vuonna 2015 Phillip Morrisin nostama kanne hylättiin. Kansainvälinen tuomioistuin totesi suljettujen ovien takana käydyssä oikeuskäsittelyssä, että tupakkayhtiön syytökset Australiaa kohtaan olivat kelpaamattomia eikä yhtiöllä ollut oikeutta vaatia tilanteessa korvauksia valtiolta. (The Guardian 2015.)

ISDS-kanne toimii myös pelotteena valtioille. Guatemalan hallinto suunnitteli vuonna 2013 kanadalaisen Goldcorp suuryhtiön kultakaivoksen kaivoslupan purkamista haitallisten ympäristö- ja terveysvaikutusten takia. Kaivoslupaa ei kuitenkaan lähdetty purkamaan, koska Guatemalan valtio pelkäsi yhtiön mahdollista ISDS-kannetta. Guatemala joutui toteamaan, että vaikka se on huolissaan kansalaistensa terveydestä, mahdolliset oikeudenkäyntikulut ja korvaukset tulisivat käymään liian kalliiksi kansantaloudelle. (Yleisradio: Ulkolinja 2016.)

3.5 TTIP-sopimuksen vaikutukset ruokateollisuuteen

Yhdysvallat pitää Euroopan unionin asettamaa kaksivaiheista geenimuunneltuja organismeja sisältävien tuotteiden eli GMO-tuotteiden hyväksymisprosessia ongelmana. Prosessin ensimmäisessä vaiheessa Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen (European Food Safety Authority, EFSA) antaa komissiolle lausuntonsa uudesta tuotteesta, jossa se esittää joko tuotteen hyväksymistä tai hylkäämistä. Tämän jälkeen Euroopan komissio esittää EFSA:n lausunnon Euroopan unionin neuvostolle, joka tekee asiasta lopullisen päätöksen. Jos enemmistö EU:n jäsenmaista vastustaa tuotteen hyväksymistä, se ei pääse Euroopan markkinoille. Useimmissa tapauksissa Euroopan neuvosto on hylännyt EFSA:n ajamia ehdotuksia. (Juutinen 2015, 16.)

Euroopan unioni on kieltänyt patogeenikäsitellyn lihan tuonnin alueelleen. Patogeenit ovat erilaisia viruksia, bakteereita tai muita tauteja aiheuttavia mikro-organismeja. Patogeenikäsitely tarkoittaa kemiallista käsittelyä, jolla rajoitetaan näiden ihmisille ja eläimille haitallisten organismien esiintymistä karjassa ja kanoissa. EU:n näkemys on, että taudeilta tulee suojautua luonnonmukaisesti ilman patogeenikäsitelyä. Yhdysvalloissa patogeenikäsitely sen sijaan on tulkittu WTO:n SPS-sopimuksen mukaisesti turvallisiksi. Tästä syystä Yhdysvallat nosti vuonna 2009 WTO:n riitojensovittelutuomioistuimessa kanteen EU:ta vastaan liian tiukasta ja tieteellisesti perusteettomasta sääntelystä. Päätöstä asiassa ei ole vielä tehty. (Juutinen 2015, 16-17.)

Ruokasääntelyn harmonisoinnin myötä Euroopan markkinoille voitaisiin tuoda helpommin tuotteita, joissa on käytetty geenimuunneltuja viljelykasveja. Myös GMO-tuotteiden merkintöjä pyritään Yhdysvaltojen toivomuksesta heikentämään. Euroopassa tuotteissa on merkittävä aina, jos ne ovat geenimanipuloituja. Yhdysvalloissa tätä käytäntöä ei ole. (Center For Food Safety 2014, 6.)

Yhdysvallat on puolestaan huolissaan siitä, mitä tapahtuu kotimaisten tuotteiden suosimista ajavalle ”Buy American” –suositukselle. TTIP-sopimuksen mukaan eurooppalaisia tuotteita piti alkaa kohtelemaan samanarvoisina amerikkalaisten tuotteiden rinnalla. (Center For Food Safety 2014, 6.)

3.6 Lobbauksen merkitys TTIP-sopimukseen

Brysselissä työskentelee noin 30 000 lobbaria ja Euroopan parlamenttiin on vapaa pääsy noin 4 500:lla lobbarilla. Tämä tarkoittaa käytännössä noin kuutta lobbaria jokaista eurokansanedustajaa kohden. Brysselissä toimii yli 1 500 lobbausjärjestöä, jotka edustavat laajasti eri toimialoja kuten lääke-, rakennus- ja ruokateollisuutta sekä rahoitussektoria. (Kivi 2016, 18.)

Lobbauksella on merkitystä, koska sen tavoitteena on synnyttää rahalla lakeja, jotka edistävät usein yksityisten yritysten asemaa. Brysselissä toimivan ALTER-EU:n (Alliance

for Lobbying Transparency on Ethics Regulation in the EU), joka on yli 200:n eurooppalaisen kansalaisjärjestön ja ammattiyhdistyksen kattojärjestö, mukaan kaupungin lobbausjärjestöistä suurin osa työskentelee yritysten ja finanssipalvelujen hyväksi. ALTER-EU:n mukaan lobbausjärjestöistä vain viidesosa ajaa kansalaisyhteiskunnan etuja. (Kivi 2016, 20-21.)

ALTER-EU:n pyrkimys on ajaa läpinäkyvämmän poliittisen päätöksenteon ja lobbauksen eettisten sääntöjen puolesta. Järjestön mukaan Brysselin lobbauskoneiston voima näkyy erityisesti suurten kauppasopimusten neuvotteluissa ja synnyssä, kun neuvotteluja käydään suljettujen ovien takana. Transatlanttisen kauppaa- ja investointikumppanuus –sopimuksen alkuvaiheista on ALTER-EU:lle selvinnyt, että 92% Euroopan komission tapaamisista tapahtui yksityisten bisneslobbareiden kanssa. (Emt, 22.)

Tammikuussa 2013 Euroopan komissio loi oman asiantuntijaryhmän TTIP-neuvotteluja varten. Komission tiedotteen mukaan ryhmän tarkoituksena oli lisätä vuoropuhelua eri sidosryhmien kesken ja tavoitteena on luoda mahdollisimman hyvä sopimus EU:n kansalaisten etuja ajatellen. Kerran kuussa tavannut ryhmä koostui 14:a asiantuntijasta, joiden seasta löytyi finanssi- ja bisnesryhmien edustajia. (Kivi 2016, 107-108.)

TTIP-sopimusta suunniteltaessa Euroopan komissio ja asiantuntijaryhmät kuten lobbausjärjestöt tapasivat salaisissa tapaamisissa ja julkaisivat hyvin rajatun ja valikoidun määrän tietoa ulkopuolisille. Euroopan parlamentti yrittää muuttaa lobbauskulttuuria avoimemmaksi ja on asettanut neljä ehtoa asiantuntijaryhmien käyttämisestä. Ensiksi asiantuntijaryhmien jäsenistössä ei saa olla suuryritysten ylivaltaa. Toiseksi asiantuntijaryhmissä ei saa olla sellaisia henkilöitä, jotka ovat yritysten palkkalistoilla, koska tässä voi olla suuri riski eturistiriidalle ja salaa tapahtuvalle yrityksen eduntavoittelulle. Kolmas Euroopan parlamentin vaatimus on, että asiantuntijaryhmien tapaamisten tulisi olla avoimempia. Viimeinen Euroopan parlamentin asettama ehto on, että komission ja asiantuntijaryhmien välisestä vuorovaikutuksesta täytyy saada entistä läpinäkyvämpää. Nämä ehdot jäivät Transatlanttisen kauppaa- ja investointikumppanuus –sopimuksen kohdalla täyttämättä. (Kivi 2016, 95-96.)

4. VIITEKEHYKSENÄ VAPAAKAUPPA

Tämän pro gradu –tutkielman käsitteellinen viitekehys rakennetaan vapaakaupan käsitteen ja sitä lähellä olevien alakäsitteiden ympärille. Vapaakauppaan liitettävät käsitteet, ovat tässä tutkielmassa vapaakauppasopimus, vapaakauppa-alue ja protektionismi sekä tariffit.

Institutionaalisesti Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välinen TTIP-sopimusta paikannetaan suhteessa aiempiin vapaakauppaa edistäviin järjestelyihin kuten Maailman kauppajärjestö WTO:n ja Maailmanpankin toimintaan. Tällä hetkellä voimassaolevista vapaakauppasopimuksista esittelen Pohjois-Amerikan valtioiden vapaakauppasopimus NAFTA:n ja miten Euroopan unioni on helpottanut kaupankäyntiä alueensa sisällä.

4.1 Vapaakauppasopimus

Vapaakauppasopimukset ovat etuuskohtelusopimuksia, joita solmitaan kahden tai useamman valtion välille. Näiden sopimusten tavoite on vapauttaa kauppa erilaisista esteistä. Nämä esteet ovat esimerkiksi tulleja ja määrällisiä rajoituksia kaupankäynnille. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2004, 7.) Vapaakauppasopimus on pyrkimys luoda yksittäinen taloudellinen tila tiettyjen maiden välille. Vapaakauppasopimukset eivät ole koskaan globaaleja sopimuksia, vaan pienempiä alueellisia järjestelyjä. (Duina 2006, 13.)

Sopimusten tavoitteena on helpottaa tavaroiden, palveluiden, pääoman ja työvoiman liikkuvuutta sovittujen valtioiden rajojen ylitse. Vapaakauppasopimuksissa tavaroiksi lasketaan fyysiset tavarat kuten esimerkiksi ruokatarvikkeet, muovi, tietokoneet ja muut esineet. Palveluilla tarkoitetaan toisten ihmisten tarjoamia tekoja kuten esimerkiksi hiustenleikkuuta, taksikuljetuksia ja lakipalveluita. Pääoma on rahaliikennettä sijoitusten, osakkeiden ja kiinteistöjen välillä. Työvoiman liikkuvuuden helpottaminen tarkoittaa, että halutaan yksinkertaistaa toiseen maahan muuttamista, jos vieraassa maassa on tarkoitus työskennellä. (Duina 2006, 13.)

Etuuskohtelusopimukset ovat olleet tärkeä osa maailmansotien jälkeistä monenkeskistä kauppajärjestelmää (Schott 2004, 3). Globalisaation vauhdittama talous ja kaupankäynti rohkaisi niin kehittyneitä valtioita kuin kehitysmaitaakin muodostamaan liittoumia keskenään. Globalisaatio on kasvattanut kilpailua ulkomaisista sijoituskohteista ja markkinavoimat hallitsevat nykyään syrjäisemmälläkin alueilla. Kuitenkin useimmat vapaakauppasopimukset on solmittu naapurimaiden välillä. (Duina 2006, 6-8.)

Toisen maailmansodan jälkeen ajateltiin, että Euroopan jälleenrakennus vaatisi kansainvälisen kaupan elvyttämistä. Kaupankäynnin esteitä pidettiin ongelmana tämän tavoitteen kannalta. Ensimmäisen maailmansodan jälkeen korkeaksi nostettua tullitasoa pidettiin yhtenä syynä 1930-luvun syvälle lamalle. Sotien jälkeen taloudellisen hyvinvoinnin kautta pyrittiin rauhan, vapauden ja demokratian säilyttämiseen. Maailmankaupan vapauttamisen uskottiin edistävän tätä tavoitetta. (Björklund 2006, 35.)

Vapaakauppasopimusten motiiveina on, että kaupan vapauttamisesta uskotaan olevan yhteiskunnalle hyötyä monilla eri tasoilla. Kaupan kasvaminen edistää hyvinvointia ja työllisyyttä sekä tehostaa tuotantoresurssien käyttöä. Pidemmällä aikavälillä vapaakauppasopimusten positiivisten vaikutusten nähdään lisääntyvän ja alueen kaupan kasvavan. Kaupan kasvu johtaa suurempiin erikoistumishyötyihin sekä tarjonnan ja kilpailun lisääntymiseen. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2004, 7.)

Vapaan kaupan ansiosta yrityksillä on mahdollisuus tehostaa tuotantoa markkinoiden kasvun tahdissa. Kaupan vapautus sallii yritysten nopeuttaa uusien teknologioiden omaksumista ja kannustaa yritysjohtoa omaksumaan uusia keinoja pärjätäkseen kilpailussa. Kaikki nämä toimet edistävät taloudellista kasvua. (Harisalo & Miettinen 2000, 56.) Vapaa kauppa parantaa yritysten kilpailukykyä ja parantaa mahdollisuuksia pärjätä koti- ja ulkomarkkinoilla. Yritysten tuotannon tehostus lisää kuluttajien kulutusmahdollisuuksia ja luo lisää työpaikkoja. (Harisalo & Miettinen 2000, 57-59.)

Eri vapaakauppasopimusten sisällöissä on eroja, mutta sopimuksissa on aina kyse vapaakaupan lisäksi myös suuremmista suunnitelmista. Tavoitteena on laaja yhteistyö eri aloilla. Tämä voi tarkoittaa muun muassa teknistä ja taloudellista yhteistyötä. Sopimusten

sisällöissä on muun muassa seuraavia kohtia: tulliesteiden poistaminen teollisuustuotteiden kaupalta, kilpailusäännöt, investointien kohtelu, eläin- ja kasvinterveydelliset säädökset sekä ihmisoikeudet. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2004, 11.)

4.2 Vapaakauppa-alue

Vapaakauppa-alue on kahden tai useamman valtion välille luotu markkinapaikka. Alueen muodostuksen tavoitteena on laskea transaktiokuluja alueen sisällä. Näin esimerkiksi monikansalliset yhtiöt voivat tehdä kauppaa pienemmillä kustannuksilla alueen sisällä kuin sen ulkopuolella. (Plummer ym. 2011, 19.) Vapaakauppa-alueilla pyritään edistämään tietyn alueen kauppaa ja investointeja. Sopimusmaiden tavoitteena on lisätä maiden työllisyyttä ja parantaa niiden työolosuhteita sekä vahvistaa työntekijöiden oikeuksia. (Hufbauer & Schott 2005, 17-18.)

Alueet ja niiden lainsäädännöt voivat olla hyvin erilaisia. Valtioiden omat ja toisistaan eroavat lait vaikuttavat vapaakauppasopimusten yksityiskohtiin. Eri alueiden lait määrittelevät kaupankäyntiä aina eri tavoin. Lait määräävät muun muassa millaisia tuotteita eri alueilla on lupa valmistaa ja myydä. Yhdellä alueella voi esimerkiksi olla tiukat säädökset omenoiden kasvattamiseen, kun toisella on omat säädökset tietokoneiden monitoreista. Myös palveluissa kuten sairaanhoidossa on vaihtelua riippuen siitä millaisiin käytäntöihin alueella on totuttu. Eri sidosryhmät kuten yritykset, järjestöt ja valtiontoimijat haluavat vaikuttaa kaupankäyntiin ja tämä voi näkyä vapaakauppa-alueiden luonteissa. (Duina 2011, 5.)

Esimerkki taloudellisesti merkittävästä vapaakauppa-alueesta on Pohjois-Amerikan eli Yhdysvaltojen, Kanadan ja Meksikon välinen Nafta-sopimus (Abbot 2000; Hufbauer & Schott 2005). Etelä-Amerikassa Argentiina, Brasilia, Paraguay, Uruguay ja Venezuela ovat sopineet toistensa välille Mercosur-vapaakauppasopimuksen, joka on Naftan kaltainen tavoite helpottaa maiden keskinäistä kaupankäyntiä (Duina 2011, 13). Euroopassa Euroopan unioni muodostaa 28 valtion välisen vapaakauppa-alueen (Euroopan unioni

2015). Se mahdollistaa tavaroiden, palveluiden, työvoiman ja pääoman vapaan liikkuvuuden maiden rajojen ylitse (Reinikainen 2001, 358).

4.3 Protektionismi ja tariffit

Vapaakaupan vastakohta on protektionismi. Jos valtio haluaa edistää kansallista etuaan vapaan kaupankäynnin sijasta, se voi valita protektionismin. Protektionistisen argumentin mukaan valtion tehtävä on suojella kotimaisia yrityksiä ulkomaisilta yrityksiltä. Ulkomaisten yritysten harjoittama polkumyynti on valtion mukaan uhka. Polkumyyntillä tarkoitetaan tilannetta, jossa yritys yrittää myydä tuotteitaan ulkomailla halvemmalla kuin kotimaassaan. (Harisalo & Miettinen 2000, 77-88; Soini 2015.) Protektionismin kannattajat väittävät, että vapaa kauppa hävittää työpaikkoja. Heidän mielestään tämä pystytään estämään, jos valtion annetaan rajoittaa kilpailua. (Harisalo & Miettinen 2000, 90.)

Tariffi määritellään eräänlaiseksi veroksi, jonka valtio määrää maahantuotavalle tuotteelle tai palvelulle (Harisalo 2000; Duina 2006.). Tariffit ovat vanha protektionismin keino. Niiden avulla valtiot rajoittavat vapaata kauppaa ja pyrkivät estämään tuontihyödykkeiden kulutusta kotimarkkinoilla. (Harisalo & Miettinen 2000, 94.)

On olemassa kaksi tapaa, jolla valtio voi asettaa tariffin. Tariffi voi olla kiinteä, joka tarkoittaa, että jokaisesta maahantuodusta tuotteesta maksetaan aina yhtä suuri maksu. Toinen vaihtoehto on, että tariffin suuruus riippuu aina kyseessä olevan hyödykkeen arvosta. Arvokkaammasta tuotteesta joudutaan tällöin maksamaan enemmän, kun se myydään toisen valtion rajojen yli. Tätä vaihtoehtoa suositaan, koska se ottaa huomioon valuuttojen arvojen muutokset. (Harisalo & Miettinen 2000, 94.)

Tariffien vaikutuksen kansantalouteen nähdään aina olevan negatiivista. Tariffeilla rajoitetaan kaupankäyntiä eikä niistä löydetä positiivisia vaikutuksia. Tariffimaksut näkyvät heti tuotteiden hinnoissa ja tämä alentaa tuotteiden kysyntää. Kun ulkomaisten tuotteiden tariffimaksuja ei haluta maksaa, valtiot alkavat suosimaan kotimaista tuotantoa.

Tällä tavalla hallitukset voivat tukea niitä tuotannonaloja, jotka ovat merkittäviä työllistäjiä. Hallitukset voivat myös päättää tukea niitä aloja, joiden harjoittajilla on poliittista vaikutusvaltaa. (Harisalo & Miettinen 2000, 94-96.)

4.4 Vapaakauppa Euroopassa

Euroopan unioni on Euroopan oma tulliliitto. Tulliliiton tehtävä on poistaa tullit sekä muut kauppaa rajoittavat säännökset jäsenvaltioiden tieltä (Abbott 2000, 172). Euroopan unionin lisäksi maanosassa toimii Euroopan talousaluetta koskeva ETA-sopimus. Sopimus tuo vapaakauppa-alueeseen EU:n jäsenmaiden lisäksi mukaan myös EFTA-maat. Nämä Euroopan vapaakauppajärjestön (European Free Trade Association) valtiot ovat Norja, Islanti, Liechtenstein ja Sveitsi. (Alanen 2002, 11.)

Euroopan talousaluetta koskevassa sopimuksessa määritellään, että ainoastaan ETA-alueelta tulevat tuotteet saavat liikkua vapaasti alueella. Jos tuote on valmistettu alueen ulkopuolella, se ei saa samaa etua. Sopimusvaltioiden rajoilla on suoritettava tarkastuksia, jotta sääntöjä noudatetaan. Kolmansista maista ei saa päästää tuotteita kiertämään ETA-vapaakauppaluueella. Säännöt tavaroiden vapaasta liikkuvuudesta pätevät vain Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden välillä. Jäsenvaltio voi vapaasti rajoittaa kauppaa alueellaan, kunhan se ei vaikuta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. (Alanen 2002, 12-13.)

Euroopan talousalueella on pyritty luomaan yhteismarkkinat poistamalla kaikki esteet talousalueen sisäiseltä kaupalta. Tällä tavalla eurooppalaisten valtioiden kansalliset markkinat on yhdistetty yksiksi markkinoiksi. Euroopan talousalueen sisällä yritetään luoda olosuhteet, jotka ovat mahdollisimman lähellä sisämarkkinoita. (Alanen 2002, 13.)

4.5 Maailmankauppajärjestö WTO

Maailman kauppajärjestö eli World Trade Organization perustettiin vuonna 1993 (Howse 2000, 35). Järjestön edeltäjänä toimi vuonna 1947 Genevessä luotu tullitariffeja ja kauppaa

koskeva GATT-yleissopimus eli General Agreement on Tariffs and Trade (Björklund 2006, 36).

Tällä hetkellä järjestöön kuuluu 149 jäsenmaata Suomi mukaan lukien (Suomen YK-liitto 2015). Neljä suurinta tekijää kansainvälisessä GATT/WTO-sopimuksessa ovat Yhdysvallat, Japani, Kanada ja Euroopan unioni (Weiler 2000, 2). Suomi on ollut järjestöjen jäsen alusta saakka. GATT-sopimukseen Suomi liittyi vuonna 1950 ja WTO-sopimukseen vuonna 1995. (WTO, 2015.)

GATT-sopimuksen tärkein yksityiskohta oli suosituimmuuslauseke nimeltä Most Favoured Nation. Lausekkeessa sopimuksen tehneet osapuolet lupaavat, että tulevaisuudessa sovitut uudet kauppapedut uusien sopimusmaiden välillä astuvat automaattisesti voimaan myös vanhojen sopimuskumppanien kanssa. Tällä tavalla pidetään huoli, että kaikki GATT-maat ovat samanarvoisia. Sillä ei ole merkitystä, koska valtiot ovat liittyneet sopimukseen. (Björklund 2006, 39.)

Maailman kauppajärjestön tavoitteena on alentaa tai poistaa kokonaan tariffimaksut jäsenvaltioiden välillä. Ulkomaisia tuotteita tulisi WTO:n mukaan kohdella samalla tavalla kuin kotimaisia tuotteita. Esimerkiksi verotuksen tulisi olla samanlaista kaikkien tuotteiden välillä. Järjestö luotiin tullionioniksi joka muodostaa yhteiset ulkomaankaupan säännöt. Suunnitelmana oli välttää toista maailmansotaa edeltänyt kauppasota, jossa valtiot nostivat tariffejaan välittämättä kauppakumppanien eduista. (Björklund 2006, 39-41.) WTO pyrkii luomaan avoimen ja liberaalin kansainvälisen kauppajärjestelmän. Tähän pyritään poistamalla kaupan esteitä ja asettamalla jäsenmaille kansainväliseen kauppaan liittyviä oikeuksia ja velvoitteita. (Palmujoki 2003, 53.)

WTO:n organisaation tärkein päätäntäelin on vähintään kerran kahdessa vuodessa kokoontuva ministerikokous. Kokousten tarkoituksena on arvioida järjestön toimintaa ja sillä on myös mahdollisuus tehdä muutoksia vapaakauppasopimukseen sekä solmia uusia monenkeskisiä kauppasopimuksia. (Björklund 2006, 57.)

Maailman kauppajärjestön perustamissopimus määrittelee järjestön tehtävät: ensinnäkin järjestön tehtävänä on valvoa alasopimusten täytäntöönpanoa ja hallintoa. Toiseksi järjestö tarjoaa jäsenvaltioilleen kansainvälisten kauppasuhteiden neuvottelufoorumin. Kolmanneksi järjestön tehtävänä on hallinnoida sopimuksia koskevaa riitojenratkaisumenetelmää. Jäsenvaltioita myös tutkitaan maatumkinnalla, jolla arvioidaan valtioiden kauppapolitiikkaa. Viides tehtävä on Maailman kauppajärjestölle on toimia yhteistyössä Kansainvälisen valuuttarahasto IMF:n ja Maailmanpankin kanssa saavuttaakseen toimivan yhteistyön kansainvälisessä talouspolitiikassa. Viimeiseksi WTO:n tavoitteena on saada toiminta-alueellaan aikaiseksi mahdollisimman korkea työllisyyttä ja reaalityulojen kasvua. Myös luonnonvaroja pyritään käyttämään optimaalisesti arvostaen kestäväen kehityksen tavoitteita. (Björklund 2006, 56-57.)

Kauppajärjestön päätöksenteossa on voimassa konsensusperiaate. Konsensusperiaate tarkoittaa, että uudet päätökset hyväksytään vain, jos yksikään jäsenvaltio ei vastusta niitä. Kaikkien jäsenten on kannatettava ehdotusta ja siksi joskus neuvotteluja onkin pitkitetty, kunnes yhteisymmärrys on saavutettu kaikkien jäsenten välillä. Täydellinen konsensus on järjestölle tärkeää, koska sitä pidetään tärkeänä uskottavuuden ja legitimitetin kannalta. Itse äänestyksessä jokaisella jäsenvaltiolla on yksi ääni. Näistä äänistä lasketaan yksinkertainen enemmistö, jonka perusteella eniten kannatusta saatu ehdotus hyväksytään ja laitetaan käytäntöön. (Björklund 2006, 59-60.)

4.6 NAFTA

NAFTA eli North American Free Trade Area on Pohjois-Amerikan valtioiden välinen vapaakauppasopimus. Yhdysvaltojen, Kanadan ja Meksikon välinen sopimus astui voimaan 1.1.1994. (Abbot 2000, 170.) Vapaakauppasopimuksen luomisen jälkeen Pohjois-Amerikan valtioiden väliltä on poistettu tulleja ja muita rajoituksia kaupankäynnin tieltä. Tämä on mahdollistanut pääoman ja sijoitusten vapaan liikkumisen valtioiden rajojen ylitse. (Abbot 2000, 172.)

NAFTA:n tavoitteena on kehittää Pohjois-Amerikan ja Meksikon alueellista

kaupankäyntiä sekä helpottaa näiden valtioiden investointeja toistensa alueille. Vapaakauppasopimusta luodessa pyrittiin myös lisäämään sopimusvaltioiden työllisyyttä ja kehittämään sekä niiden työ- että elinolosuhteita. (Hufbauer & Schott 2005, 17-18.)

Vuonna 1994 perustetusta NAFTA:sta tuli heti yksi maailman suurimmista vapaakauppa-alueista ja sopimus kasvatti merkittävää talousaluetta entisestään. Perustamisajankohtana alueen kansantalouksien arvo oli yhteensä 6 biljoonaa dollaria, kun taas kymmenen vuotta myöhemmin taloudet olivat yli puolet suurempia. Bruttokansantuotteen kasvu maittain oli ensimmäisen vuosikymmenen aikana Yhdysvalloilla 3,3%, Kanadalla 3,6% ja Meksikolla 2,7%. (Hufbauer & Schott 2005, 1-2.)

Työllisyys kasvoi myös kaikissa kolmessa valtiossa ja merkittävin työllisyyden kohoaminen tapahtui Yhdysvalloissa. Kymmenessä vuodessa työssä olevien amerikkalaisten määrä kasvoi 110 miljoonasta 134 miljoonaan. Kanadassa samat luvut nousivat 12,9 miljoonasta 15,7 miljoonaan ja Meksikossa työntekijöiden määrä lisääntyi 32,8 miljoonasta 40,6 miljoonaan. (Hufbauer & Schott 2005, 38.)

Pohjois-Amerikan vapaakauppasopimuksen vaikutukset olivat siis talouden kasvun kannalta positiivisia, eivät kuitenkaan niin voimakkaita kuin sopimusta ajaneet poliitikot lupasivat. Työpaikkojen määrä kasvoi, mutta lupaukset kasvusta olivat olleet suuremmat. Toisaalta myös NAFTA:n uhkakuvia toteutui ja työpaikkoja myös siirtyi Yhdysvalloista pienempipalkkaiseen Meksikoon. (Hufbauer & Schott 2005, 38-41.)

Kanadalle työpaikkojen määrän muutoksen sijaan suurin vaikutus tuli NAFTA-sopimukseen kuuluneen ISDS-välimiesmenettelyn kautta. Kanada on Pohjois-Amerikan vapaakauppasopimuksen myötä altistanut suuren osan päätäntävallastaan välimiesmenettelyille. Kanada on ainoa länsivaltio, joka on ottanut ISDS-menetelmän käyttöön Yhdysvaltojen kanssa. Tästä johtuen Kanada on viimeisen 20 vuoden aikana ollut ISDS-kanteille herkin länsimaa. Kanada on maailman neljänneksi tai viidenneksi eniten haastettu valtio. Tämä on merkittävää, koska usein välimiesmenettelyissä keskitytään haastamaan köyhempiä kehitysmaita. Useimmiten amerikkalaisten yhtiöiden kanteet ovat koskeneet raaka-aineita tai ympäristökysymyksiä. (Yleisradio: Ulkolinja 2016.)

Alkuvuodesta 2017 Yhdysvaltojen uudeksi presidentiksi noussut Donald Trump on kutsunut Pohjois-Amerikan vapaakauppasopimusta ”katastrofiksi” ja väittänyt maansa menettävän jatkuvasti työpaikkoja sopimuksen takia. Myös viralliset raportit sopimuksesta ovat todenneet, että esimerkiksi raakamateriaalien tuotanto on vähentynyt Yhdysvaltojen maaperällä sopimuksen voimaantulon jälkeen. Presidentinvaalien aikana Trump uhkasi valituksi tultuaan heti vetää USA:n pois sopimuksesta. Myöhemmin hän kuitenkin lievensi uhkaustaan ja on vaatinut, että Yhdysvaltojen, Kanadan ja Meksikon välinen sopimus on neuvoteltava uusiksi. Neuvottelujen tavoitteena odotetaan olevan, että Yhdysvalloissa valmistettujen tuotteiden määrän on kasvettava. Vastineena tälle Yhdysvallat on valmiina pitämään tariffimaksut alhaalla. Neuvottelut olivat tammikuussa 2018 edenneet kuudennelle kierrokselle. (CNBC 2018.)

4.7 Maailmanpankki

Maailmanpankki perustettiin vuonna 1944. Organisaation perustamisen taustalla oli tavoite olla mukana Toisen maailmansodan jälkeisessä jälleenrakennuksessa. Nykyään Maailmanpankin tehtäviin kuuluu muun muassa kansainvälisen köyhyyden lievittäminen. (World Bank Group 2017.)

Maailmanpankki toimii antamalla lainoja keskituloisille maille. Osa lainoista on erityisen edullisia lainoja ja avustuksia kehitysmaaille. Maailmanpankin toimintaan kuuluu rahoituksen lisäksi myös muita toimialoja kuten tutkimustyö. (Suomen YK-liitto 2017.)

Washingtonissa Yhdysvalloissa päämajaa pitävä organisaatio koostuu useasta alajärjestöstä, joista tärkeimmät ovat köyhimpiä maita luotettava Kansainvälinen kehitysjärjestö (International Development Association, IDA), keskituloisia maita lainottava Kansainvälinen jälleenrakennus- ja kehityspankki (International Bank for Reconstruction and Development, IBRD) sekä kehitysmaihin sijoittaville yrityksille lainoja myöntävä Kansainvälinen rahoitusyhtiö (International Finance Corporation, IFC). (Suomen Attac 2017.)

Maailmanpankki myös ohjeistaa vaikeuksiin joutuneita valtioita, jos niillä on ongelmia taloutensa hoidossa. Maailmanpankki edellyttää valtioilta tietynlaista talouspolitiikkaa lainanannon ehtona. Tämä järjestely tunnetaan yleisesti rakennesopeutusohjelmina, joita on alettu kutsua myös köyhydenvähentämishjelminä. Maailmanpankki on myös laajentanut toimintaansa koskemaan ilmastonmuutoksen torjunnan rahoitusta. (Suomen Attac 2017.)

Maailmanpankkiin kuuluu 188 jäsenvaltiota Suomi mukaan lukien. Organisaation rahoitus perustuu siihen, että jokainen jäsenvaltio antaa pankille pääomaa oman kansantaloutensa koon mukaisesti. Pääoman luovuttamisen perusteella määräytyy myös jäsenvaltioiden äänimäärä Maailmanpankin johtokunnassa. Tästä syystä rikkaimmilla valtioilla on Maailmanpankin päätöksien suhteen enemmän valtaa kuin köyhemmillä mailla. Maailmanpankkia on myös kritisoitu tästä epädemokraattisesta päätöksenteosta ja rikkaita maita suosivista äänestyksistä. (Attac 2017; Suomen YK-liitto 2017.)

5. AINEISTO JA MENETELMÄT

5.1 Aineiston keruu ja kuvaus

Tässä gradussa käsittelen Yleisradion ja Helsingin Sanomien uutisia koskien Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välistä Transatlanttinen kauppaja- ja investointikumppanuus eli TTIP-sopimusta. Keräsin uutisartikkeleita etsimällä artikkeleita kyseisten medioiden kotisivuilta. Sekä Yleisradion että Helsingin Sanomien kotisivuilta löytyi hakukone, johon syötin hakusanaksi ”TTIP”.

Yleisradion ensimmäinen TTIP-sopimusta käsittelevä artikkeli on julkaistu 15.6.2013 otsikolla ”EU alkaa neuvotella vapaakaupasta USA:n kanssa”. Koska alun perin vapaakauppasopimusneuvotteluiden oli tarkoitus olla valmiit ennen Yhdysvaltojen presidentinvaaleja, valitsin viimeiseksi tutkittavaksi artikkeliksi vaalien läheisen päivämäärän. Yhdysvaltojen presidentin vaalit järjestettiin 8.11.2016 ja viimeinen tämän tutkimuksen Yleisradion artikkeli on julkaistu 11.11.2016 otsikolla ”Trumpin valinta vei TTIP-sopimuksen pakkaseen”.

Helsingin Sanomien ensimmäinen artikkeli aiheesta on pääkirjoitus-artikkeli ”Pk-yritysten portit USA:han pitää avata”, joka on julkaistu 29.9.2013. Viimeiseksi tutkimuksen kohteena olevaksi artikkeliksi valitsin ”Angela Merkel: TTIP-vapaakauppasopimus ei toteudu – syynä Donald Trumpin valinta presidentiksi”, joka on julkaistu 17.11.2016. Valitsin tämän viimeiseksi artikkeliksi, koska siinä kirjoitettiin Yhdysvaltojen vaalien tuloksesta ja sen vaikutuksista vapaakauppasopimukselle.

Helsingin Sanomien hakukoneella löytyi hakusanalla ”TTIP” 70 artikkelia. Laskin mukaan artikkeleita ulkomaat-, talous- ja kotimaa-osastoilta. Myös pääkirjoitusartikkelit otin mukaan tutkimukseen, mutta mielipidekirjoitukset jätin pois, koska ne eivät edusta Helsingin Sanomien virallista linjaa.

Yleisradion internet-sivujen hakutoimintoa käyttämällä löysin 46 graduuni sopivaa artikkelia koskien ”TTIP”-hakusanaa.

5.2 Tutkimusmenetelmä

5.2.1 Laadullinen tutkimus

Laadullinen tutkimus on laaja käsite, jonka sisälle kuuluu useita erilaisia tutkimustyyplejä. Näitä ovat esimerkiksi sisällönanalyysi, diskurssianalyysi ja narratiivinen analyysi. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 7.) Laadullisen tutkimuksessa käytettäviä aineistonkeruumenetelmiä ovat muun muassa haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisiin dokumentteihin perehtyminen (emt. 73). Laadullisessa tutkimuksessa on olennaista, että aineiston keruussa käytetään menetelmiä, jotka vievät tutkijan lähelle tutkimuskohdetta. Tutkimus on prosessorientoitunutta, kun aineistokeruun väline on inhimillinen tekijä eli tutkija itse. Tällöin aineistoon liittyvien näkökulmien voi ajatella kehittyvän tutkijan omassa tietoisuudessa sitä mukaa kuin tutkimus etenee. Tutkimuksen eri elementtien kuten teoriamuodostuksen, tutkimustehtävän ja aineistonkeruun ja aineiston analyysin odotetaan kehittyvän edelleen tutkimuksen edetessä. (Kiviniemi 2001, 68.)

Aineiston analysointi laadullisessa tutkimuksessa voi olla aineistolähtöistä. Toisin kuin tilastollisessa tutkimuksessa käytettävässä satunnaisotannassa, laadullisessa tutkimuksessa tutkija itse valikoi mitä osaa aineistosta hän lähtee tutkimaan. Tutkija voi itse päättää esimerkiksi media-aineistosta, mitkä artikkelit hän ottaa mukaan tutkimukseen ja mitkä hän jättää sen ulkopuolelle. Aineistolähtöisessä tutkimuksessa muuttujia ei ole luokiteltu etukäteen vaan tutkija itse valitsee aineistosta ne teemat, joita hän lähtee käsittelemään. Aineiston käsittelyssä tutkimuskohdetta pyritään ymmärtämään suhteessa kontekstiin ja tutkittujen tapahtumien ominaispiirteisiin. Myös tutkijan tietoisuudessa tapahtuneita muutoksia pyritään käyttämään hyväksi tutkimustehtävän kehittämisessä. (Kiviniemi 2001, 68-69.) Tutkijan valitessa aineistosta tutkimuksen menetelmän ja tarkoituksen kannalta sopivimmat analyysiyksiköt, hän pyrkii muodostamaan tutkimusaineistosta teoreettisen kokonaisuuden (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95).

Tutkimuksessa yleisiä aineistoja ovat muun muassa yksityiset dokumentit eli yksittäisten ihmisten tuottamat tekstit kuten kirjeet, puheet, muistelmat, päiväkirjat ja sopimukset. Toiset yleiset aineistot tulevat joukkotiedotuksesta. Joukkotiedotuksen tuotteet kuten sanoma- ja aikakauslehtien artikkelit, radio- ja tv-ohjelmat sekä elokuvat ovat otollisia aineistoja kvalitatiiviseen tutkimukseen. Nykyisin myös internetistä kerätyt aineistot yleistyvät kuten blogit ja keskustelupalstat. (Silvasti 2014, 36; Tuomi & Sarajärvi 2003, 86.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston kerääminen tapahtuu pääosin ennen analyysiä. Analyysin aloittamisen jälkeen aineiston keruuta voidaan vielä jatkaa, jos tutkimuskohdetta halutaan täydentää ja laajentaa. Tämä näkyy myös tutkimusraportin kirjoittamisessa. Tutkimuksen tekijä voi kirjoittaa ylös ja dokumentoida käyttämänsä aineiston ja aineistonkeruun menetelmät jo ennen varsinaista analyysin toteuttamista. Aineistonkeruun vaiheessa tutkijan suhde tutkimuksen kohteeseen korostuu. (Silvasti 2014, 34-35.)

Yksi eri laadullisia tutkimustapoja yhdistävä tekijä on niiden teoriapitoisuus. Teorian merkitys on laadullisessa tutkimuksessa tärkeää ja siinä korostetaan myös havaintojen teoriapitoisuutta. Tällä tarkoitetaan, että tutkijan käsitys tutkittavasta ilmiöstä vaikuttaa siihen, millaisia merkityksiä ilmiölle annetaan ja miten niitä päätetään tutkia. Nämä valinnat vaikuttavat tutkimuksen lopullisiin tuloksiin. Tutkimustulokset eivät siis ole valitusta tutkimusmenetelmästä tai tutkijasta itsestään irrallisia, vaan näillä valinnoilla on aina vaikutusta tutkimuksen lopputulokseen. Laadullisen tutkimuksen ei uskota olevan tästä syystä koskaan täysin objektiivista. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 19.)

Kvalitatiivisen lähestymistavassa tiedostetaan tutkimuksen puutteet suhteessa objektiivisuuteen. Ei ole olemassa puhtaan objektiivisiä havaintoja, koska tutkimuksessa käytetyt käsitteet ja tutkimusmenetelmät ovat yksittäisen tutkijan asettamia. Nämä yksilön valinnat vaikuttavat aina tutkimuksen lopputulokseen ja se rikkoo objektiivisuuden tavoitetta. Laadullisessa tutkimuksessa tiedostetaan tämä ongelma ja sillä todetaan olevan merkitystä etenkin aineistolähtöisessä tutkimuksessa. Kysymys on siinä, voiko tutkija pitää huolen siitä, etteivät hänen omat ennakkoluulot vaikuta tutkimuksen kulkuun ja

lopputuloksiin. Tieteellisen analyysin kuuluisi toteutua aina aineiston tiedonantajien eikä tutkijan ennakkoluulojen ehdoilla. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96.)

Laadullisen tutkimuksen yksi ominaisuus on, että siinä ei pyritä tilastolliseen yleistämiseen. Laadullisissa tutkimusmenetelmissä keskitytään jonkin tietyn ilmiön tai tapahtuman tarkkaan kuvailuun. Kuvailu pyritään toteuttamaan mahdollisimman tarkasti, mutta tutkimus ei odota, että johtopäätöksiä voisi käyttää suoraan toiseen ilmiöön tai tutkimuskohteeseen. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään juuri valittua ilmiötä tai tapahtumaa, eikä tutkimustulosten tarvitse olla yleistettävissä. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 87.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään vähitellen käsitteellistämään tiettyä ilmiötä. Kyse ei ole etukäteen rakennetun teorian testauksesta. (Kiviniemi 2001, 72.)

Laadullisessa tutkimuksessa tiedostetaan, että kaikkia maailman asioita ei voi tutkia yhden tutkimuksen puitteissa. Tämän takia valitaan jokin tarkasti rajattu ilmiö. Tästä tutkimuskohteesta pyritään kertomaan kaikki mahdollinen, mikä on tutkimuskysymyksen ja tutkimusongelman kannalta kiinnostavaa. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 97.)

5.2.2 Sisällönanalyysi

Kun laadullisen tutkimuksen kohteena on kommunikaation sisältö, sisällönanalyysi on relevantti valinta tutkimusmenetelmäksi. Kommunikaation sisältöä analysoitaessa pätevä vaihtoehto olisi myös diskurssianalyysi. Näiden menetelmien ero on, että sisällönanalyysi tarkastelee kommunikaatiota todellisuuden kuvana, kun taas diskurssianalyysissä kommunikaation ajatellaan rakentavan itse todellisuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 48.)

Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voi käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä. Sisällönanalyysin alla voi tehdä monenlaista tutkimusta. Sitä voi pitää kaikkien kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen analyysin väljänä teoreettisena kehyksenä. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 93.)

Sisällönanalyysi on tekstianalyysiä, jossa tavoitteena on etsiä tekstin merkityksiä. Sisällönanalyysissä pyritään kuvailemaan dokumenttien sisältöjä mahdollisimman tarkasti. Tämä analyysimenetelmä sallii käsitteellisiä vapauksia ja siitä voidaan puhua myös sisällön erittelyinä. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 109.)

Analyysiä tehdessä tutkija pyrkii tunnistamaan aineistossa esiintyviä eri ilmiöitä ja erittelemään niitä. Tutkimuksen tavoitteena voi olla uusien ilmiöiden ja merkitysten löytäminen sekä niiden nimeäminen. Sisällönanalyysissä voidaan pyrkiä myös löytämään tuttuja ilmiöitä uusissa ympäristöissä ja uudenaikaisissa merkityksissä. Tärkein tavoite on ilmiöiden ja asioiden syvälinen ymmärtäminen ja mahdollisesti uuden teorian kehittäminen tämän ymmärryksen pohjalta. Tutkimusaineiston analyysi on vaihteleva prosessi, jonka edetessä aineistoa järjestetään, jäsennetään, koodataan ja luokitellaan tutkimuskysymyksen ja tavoitteiden edellyttämällä tavalla. (Silvasti 2014, 37.)

Analyysin koodaamisvaiheessa aineistoa tutkitaan ja eritellään tarkasti ja pyritään purkamaan aineistoa pienempiin osiin. Koodatessa tutkija kiinnittää merkityksen tiettyyn aineistonosaan. Merkitys kiinnitetään valittuun avainsanaan, käsitteeseen tai yhteiseen nimittäjään eli koodiin. Koodeiksi etsitään käsitteitä tai ilmiöitä, jotka kuvaavat mahdollisimman selkeästi jotain aineiston osaa tai ilmiötä. (Silvasti 2014, 38-39.)

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä ajatellaan, että aineiston annetaan puhua mahdollisimman vapaasti. Tutkijalla ei tule olla mitään tiettyjä teoreettisia ennakkooletuksia, kun hän lähtee tutustumaan aineistoon. Tutkijan on keskityttävä lukemisen ja tarkan merkitysten määrittelyn keinoin koodaamaan aineistosta siinä esiintyvät yksityiskohdat, jotka ovat tutkimuskysymysten kannalta olennaisia. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin yksi tavoite on tuottaa vapaasti erilaisia luokituksia ja tunnistaa niiden ominaisuuksia. Näistä pyritään tekemään kattavampia päätelmiä. Aineistossa esiintyviä pienempiä asioita yhdistellään niin, että niistä luodaan suurempia kokonaisuuksia. Yksittäisistä koodeista edetään kohti yleisempää. Tätä lähestymistapaa kutsutaan induktiiviseksi lähestymistavaksi. (Silvasti 2014, 40.)

Sisällönanalyysissa tekstiä voidaan lähteä analysoimaan kolmen askeleen kautta: luokittelu, teemoittelu ja tyypittely. Luokittelu tarkoittaa aineiston yksinkertaista järjestelyä. Luokittelussa aineistosta valitaan ja määritellään erilaisia luokkia ja lasketaan kuinka monta kertaa kukin luokka esiintyy tekstissä. Teemoittelussa painotetaan eri käytettyjen termien laskemisen sijasta sitä, mitä eri teemoista on sanottu. Tässä keskitytään enemmän siihen, mitä tekstillä yritetään sanoa ja viestiä lukijalle. Kolmannessa analyysitavassa eli tyypittelyssä aineisto ryhmitellään erilaisiksi tyypeiksi. Tässä tärkeä kysymys voi olla, haetaanko erilaisilta tyypeiltä samanlaisuutta vai erilaisuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 95.)

Teema on koodia laajempi asiakokonaisuus ja aineistosta löytyvä yhtenäinen aihepiiri. Teeman sisällä aineistosta löytyvät merkitykset voivat varioida. Kun koodauksessa aineisto puretaan pienempiin osiin, teemojen luontia varten aineistosta kootaan tutkimuskysymysten kannalta kiinnostavia uusia asiakokonaisuuksia. Tutkimuksessa usein huomataan, että toiset aineiston tuottajista eli informanteista tuottavat enemmän yhteen teemaan sopivia merkityksiä kuin toiset. Teemoittelulle on olennaista, että jokaisen informantin tuottamat yksilölliset merkitykset on mahdollista nähdä jonkun laajemman teorian variaatioina. Tässä vaiheessa osa koodeista voidaan todeta tutkimusongelman kannalta turhiksi ja ne jätetään tutkimuksen ulkopuolelle. Teemoittelussa analyysiä yritetään kohdistaa tutkimusongelman kannalta olennaisimpiin osiin ja aiheisiin. Aineistosta nostettavia teemoja kannattaa verrata aikaisemmassa tutkimuskirjallisuudessa esiintyneisiin teemoihin. (Silvasti 2014, 45.)

Sisällönanalyysissä aineiston klusteroinnilla tarkoitetaan aineiston ryhmittelyä. Tässä menetelmässä aineistosta koodatut ilmaukset käydään läpi huolellisesti ja yritetään löytää samankaltaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Siitä yritetään löytää myös eroa kuvaavia yksityiskohtia. Näiden löydettyä samaa asiaa tarkoittavat käsitteet ryhmitellään ja ne erotellaan sopiviin luokkiin. Luokat nimetään sen sisältöä kuvaavalla termillä joka voi olla esimerkiksi tutkittavan ilmiön ominaisuus tai piirre. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 112.)

Sisällönanalyysissä aineiston klusterointia seuraa aineiston abstrahointi. Tässä aineistosta erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja valikoidun tiedon perusteella

muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Abstrahoinnissa eli käsitteellistämässä alkuperäistekstien käyttämistä kielellisistä ilmaisuista edetään teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätöksiin. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tutkimustehtävään pyritään saamaan vastaus yhdistelemällä eri käsitteitä. Tutkimusmenetelmä perustuu aineiston tulkintaan ja päättelyyn. Tavoitteena on edetä empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 114-115.)

5.2.3 Tutkimusmenetelmä ja sen luotettavuus

Tässä pro gradu –työssä tutkin Yleisradion ja Helsingin Sanomien kirjoituksia aineistolähtöisen sisällönanalyysin kautta. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä analyysiyksiköt valitaan aineistosta tutkimuksen tarkoituksen mukaan. Analyysiyksiköiden valintaan vaikuttaa tutkimuksen tehtävän asettelu ja se mitkä yksiköt sopivat tähän. Kun analyysin oletetaan olevan aineistolähtöistä, oletus on, ettei aikaisemmilla havainnoilla, tiedoilla ja teorioilla pitäisi olla vaikutusta sisältöanalyysin tekoon tai lopputulokseen. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 97.)

Aineistolähtöinen tutkimus on puolueettomuuden ja objektiivisuuden kannalta ongelmallista, koska havainnot eivät voi olla koskaan täysin objektiivisiä. Tutkimuksessa käytetyt käsitteet, tutkimusasetelma ja menetelmät ovat aina tutkijan asettamia ja vaikuttavat näin myös tuloksiin. Aineistolähtöisen tutkimuksen haaste on, voiko tutkija kontrolloida, että analyysi tapahtuu aineiston tiedonantajien ehdoilla. Tutkimuksen tulos ei saisi olla riippuvainen tutkijan omista ennakkoluuloista. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 98.)

Tutkimuksen luotettavuuteen voidaan pyrkiä vaikuttamaan tutkijan avoimuudella. Tutkija voi kertoa lukijalle suoraan, millaisia ennakkokäsityksiä hänellä on aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96.)

Oletan sekä Yleisradion että Helsingin Sanomien kirjoitusten Transatlanttisesta kauppaja investointikumppanuus –sopimuksesta olevan negatiivissävytteisiä. En usko kummankaan median erityisesti tukevan uutta vapaakauppasopimusta.

Uskon, että kahden median kirjoituksissa on vain vähän eroja. Ennusteeni on, että Yleisradio voisi olla kirjoituksissaan kuitenkin hieman kriittisempi TTIP-sopimusta kohtaan kuin Helsingin Sanomat. Tämä ennakkokäsitys perustuu tapaukseen, jossa silloinen Eurooppa- ja ulkomaankauppaministeri Alexander Stubb painosti Yleisradion toimittajaa Jaana Kiveä kirjoittamaan enemmän suunnitellun vapaakauppasopimuksen positiivisista vaikutuksista Suomelle. Toimittajaa pyydettiin Stubbin ja ulkoministeriön taholta lopettamaan kriittinen kirjoittaminen TTIP-sopimuksesta. Kivi oli ensimmäisiä suomalaisia toimittajia, jotka kirjoittivat perusteellisesti ja kriittisesti Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välisestä sopimuksesta. (Kansan Uutiset 2014.)

Kun Eurooppa- ja ulkomaankauppaministeri Stubbin oletettiin painostaneen yhtä Yleisradion toimittajaa, uskon sen vaikuttaneen muihinkin toimituksen työntekijöihin. Epäilen, että tämä tapaus voi saada myös muut toimittajat kirjoittamaan kuin ministeriä vastaan ja jatkamaan Kiven aloittamaa kriittistä sävyä TTIP- uutisoinnin suhteen.

Helsingin Sanomien toimittajilla ei taas ole samanlaista syytä olla erittäin kriittisiä sopimuksesta. Siksi uskon, että Helsingin Sanomat saattoi kirjoittaa Transatlanttisesta kauppaa- ja investointikumppanuus –sopimuksesta neutraalisti.

5.3 Tutkimuskysymykset

Tämän aineistolähtöisen sisällönanalyysin tutkimuskysymykset ovat:

Mitä asioita TTIP-sopimuksesta on nostettu esille Yleisradion ja Helsingin Sanomien uutisoinnissa?

Millaisia eroja Yleisradion ja Helsingin Sanomien TTIP-uutisoinnista löytyy?

6. TULOKSET

6.1 Mitkä yksityiskohdat TTIP-sopimuksesta on nostettu esiin

Alaluvussa 1.6 vastataan tutkimuksen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen: Mitä asioita TTIP-sopimuksesta on nostettu esille Yleisradion ja Helsingin Sanomien uutisoinnissa? Sekä Yleisradion että Helsingin Sanomien uutisoinnissa toistuivat tietyt yksityiskohdat Transatlanttisesta kauppaa- ja investointikumppanuus –sopimuksesta. Koska Euroopan unioni ja Yhdysvallat pyrkivät käymään neuvotteluja salassa, muutamat neuvotteluista tiedettävät asiat toistuvat suomalaisessa uutisoinnissa.

Luokittelussa aineistosta valitaan tiettyjä luokkia ja lasketaan kuinka monta kertaa tietty luokka esiintyy tekstissä. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 95.) Tutkimukseen mukaan otettavia artikkeleita lukiessani valitsin Yleisradion ja Helsingin Sanomien tekstien pohjalta 13 luokkaa, joiden esiintymistä tutkin aineistossani. Saadakseni tarkan käsityksen luokkien määrällisestä esiintymisestä ja siten keskustelua määrällisesti hallitsevista asiakokonaisuuksista päädyin siis luokittelemaan aineistoni kvantitatiivisesti.

Valitsin luokat sillä periaatteella, että ne toistuivat useimmiten molempien medioiden teksteissä. Nämä 13 luokkaa ovat:

Taulukko 1. TTIP-sopimuksesta nostetut yksityiskohdat

TTIP-sopimuksesta nostetut yksityiskohdat	Yleisradio	Helsingin Sanomat
Investointisuoja/sijoittajansuoja	18	33
ISDS-välimiesmenettely	15	20
TTIP-sopimus on uhka demokratialle	9	9
Korporaatiovalta	2	2
Tullimaksujen, tariffien ja vapaan kaupan rajoitteiden poistaminen	7	26
Talouden edistäminen, viennin lisäys ja työpaikkojen määrän kasvu	16	19
Julkisten hankintojen ja palvelujen avaaminen kilpailulle	7	10
Ympäristönsuojelu	11	18
Ruoan turvallisuus, GMO-ruoka	6	14
Neuvottelujen salailu	12	5
TTIP-sopimuksen vastustus	25	34
Säätelyn yhtenäistäminen	2	15
Eurooppalaisten työ-, sosiaali- ja terveysstandardien heikkeneminen	9	12

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastaus on, että Yleisradion ja Helsingin Sanomien uutisoinnissa nostettiin esille investointisuojaan, vapaan kaupan rajoitteiden poistamiseen, ympäristön suojeluun ja ruokaturvallisuuteen liittyviä yksityiskohtia. Molemmat joukkoviestimet huomioivat myös TTIP-sopimuksen negatiivisena pidetyt yksityiskohdat ja kuinka ne synnyttivät voimakasta vastustusta. Korporaatiovallan, sopimuksen uhat demokratialle ja eurooppalaisten standardien heikkenemisen säätelyn yhtenäistämisen myötä.

Talouden vauhdittaminen kaupankäyntiä avaamalla on oleellinen tavoite kaikissa vapaakauppasopimuksissa. Vapaakauppasopimusten pyrkimys on aina alentaa valtioiden välillä voimassa olevia tulleja ja tariffimaksuja, jotta kauppaa saataisiin käytyä tehokkaammin ja alemmilla kustannuksilla. Oli odotettua, että Helsingin Sanomat ja Yleisradio keskittyivät uutisoinnissaan selittämään, miten Transatlanttinen kauppa- ja investointikumppanuus –sopimus pyrkii saavuttamaan näitä tavoitteita.

TTIP-sopimuksen kohtaama vastustus ei ollut odottamatonta, koska vapaakauppasopimukset ovat ennenkin kohdanneet vastustusta. Esimerkiksi vuonna 1999 yli 35 000 aktivistia kokoontui vastustamaan Seattlessa järjestettyä Maailman kauppajärjestö WTO:n kokousta. Mielenosoittajien ja poliisien välillä väkivaltaisiksi yltynyt mielenosoitus päättyi lopulta keskeyttämään useita suunniteltuja neuvotteluja. (Seattle Post-Intelligencer 2014.)

6.2 Mitä yksityiskohdista on sanottu

Alaluvussa 6.2 vastataan tutkimuskysymykseen 2: Millaisia eroja Yleisradion ja Helsingin Sanomien TTIP-uutisoinnista löytyy? Tämä tehdään aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmää hyödyntäen. Teemoittelussa keskitytään eri käytettyjen termien laskemisen sijaan siihen, mitä eri teemoista on sanottu. Tässä analyysitavassa painotetaan enemmän sitä, mitä tekstillä yritetään sanoa ja viestiä lukijalle. (Tuomi & Sarajarvi 2003, 95.)

Teema on sisällönanalyysissä laajempi asiakokonaisuus ja aineistosta löytyvä yhtenäinen aihepiiri. Teemoittelussa aineistosta kootaan tutkimuskysymysten kannalta kiinnostavia uusia asiakokonaisuuksia. Sisällönanalyysiä yritetään tällä tavalla kohdistaa tutkimuskysymysten kannalta olennaisimpiin aiheisiin. (Silvasti 2014, 45.)

Helsingin Sanomien ja Yleisradion artikkeleista löytämistäni kolmestatoista luokasta erittelin neljä laajempaa pääteemaa ja jaottelin luokat niiden alle:

Pääteema: Investointisuoja ja siihen liitetyt uhkakuvat

Teema koostuu seuraavista neljästä aineistosta eritellystä luokasta (ks. myös taulukko 1.)

Investointisuoja/sijoittajansuoja

ISDS-välimiesmenettely,

TTIP-sopimus on uhka demokratialle

Korporaatiovalta

Investointisuoja eli sijoittajansuoja nousi useimmin esiin sekä Helsingin Sanomien että Yleisradion artikkeleissa, kun kirjoitettiin Transatlanttisesta kauppaa ja investointikumppanuus –sopimuksesta. Usein investointisuoja ja siihen olennaisesti liittyvä ISDS-välimiesmenettely mainittiin uhkaavana tai negatiivisena seikkana.

Yleisradion artikkeleissa todetaan, että investointisuoja neuvoteltaessa korostui lähinnä monikansallisten yritysten etu. Yritysten edun nähtiin korostuvan, koska investointisuojaan sisältyy yritysten mahdollisuus haastaa valtiot oikeuteen, jos maan käytännöt ja päätökset ovat yhtiön voitontavoittelun tiellä. Käytännössä tämä tarkoittaa, että ulkomainen yritys voi asettaa valtiolle vaatimuksia, jos valtio muuttaa esimerkiksi sosiaali-, kilpailu-, työ- tai ympäristölainsäädäntöään ja nämä muutokset on heikentävät sijoittajan saavuttamia etuja. (Yleisradio 18.12.2013; Yleisradio 19.9.2014)

Investointisuojaakanteiden ISDS-välimiesmenettelyn ja sen Maailmanpankin alaisuudessa toimivan riitojenratkaisu- ja oikeudenkäyntipaikan ICSDS:n (The International Centre for Settlement of Investment Disputes) todetaan olevan joidenkin kymmenien korkeapalkkaisten lakimiesten shakkipeliä. Yleisradion artikkelin mukaan menettelyssä muutamat lakimiehet vaihtelevat sujuvasti roolia lakimiehestä tuomariksi. Eri ISDS-menettelyissä nämä kovapalkkaiset lakimiehet tekevät eri päätöksiä samoilla faktoilla riippuen siitä millainen kokoonpano on kyseessä. ISDS:ssä yritysten vaatimat korvausvaatimukset ja siihen päälle tulevat oikeudenkäyntikulut ovat voineet nousta sadoista tuhansista aina 8 miljoonaan euroon. Nämä rahat menevät asianajajien palkkoihin, kun valtiot olisivat voineet käyttää ne kansalaistensa hyvinvointiin. (Yleisradio 18.12.2013)

Yleisradion uutisoinnissa ISDS-järjestelmän ja investointisuoja pelätään antavan monikansallisille yrityksille liikaa valtaa puuttua valtioiden lainsäädäntöön. Yritysten mahdollisuuden haastaa valtiot ISDS-välimiesoikeuteen todetaan rikkovan demokratian periaatteita. Useassa Yleisradion artikkelissa haastateltu kansainvälisen oikeuden professori Martti Koskeniemi sanoi, että ”investointisuoja on hiljainen pommi. Se räjäyttäisi eurooppalaisen perustuslaillisen ja demokraattisen järjestelmän ja olisi ennenkuulumaton vaara.” (Yleisradio 13.2015; Yleisradio 15.1.2015)

Koskenniemi antaa myös Yleisradiolle konkreettisen esimerkin investointisuojan toiminnasta. Jos Suomessa toimi toimivien terveydenalan yhtiöiden Attendon, Mehiläisen ja Terveystalon omistajien joukossa olisi amerikkalaisia osakkeenomistajia, investoitsuoja ja ISDS-kanteet voisivat koskettaa myös Suomea. Jos investointijärjestelmä olisi voimassa, tämä tarkoittaisi, että sosiaali- ja terveysministeriön harkitessa uutta lainsäädäntöä tai hallintotoimea sen tulee ottaa huomioon nämä osakkeenomistajat. Yrityksillä olisi oikeus haastaa Suomi ISDS-välimiesmenettelyyn, jos lainsäädännön muutokset olisivat ristiriidassa yritysten omien etujen kanssa. (Yleisradio 1.4.2016)

Kun energiayhtiö Caruna ilmoitti nostavansa sähkön siirtohintoja 27% maaliskuussa 2016, tämä sai Suomen energiaviraston ja työ- ja elinkeinoministeriön reagoimaan muutokseen. Elinkeinoministeri Olli Rehn ehdotti, että sähköhinnan kertakorotuksille voisi asettaa enimmäisprosentin. 27% hinnankorotusten todettiin olevan kuluttajille kohtuuttomia. (Caruna 2016; Helsingin Sanomat 2016)

Sähköhinnan korotuksen rajoittaminen ei käynyt Carunalle. Caruna nostetaan esimerkiksi investointisuojan mukanaan tuomista uhkakuvista. Jos energiayhtiössä olisi ollut amerikkalaisia omistajia ja investointisuoja olisi ollut voimassa, yhtiö olisi voinut nähdä Suomen heikentävän tämän mahdollisuuksia maksimaalisiin voittoihin. Tästä syystä Caruna olisi voinut haastaa Suomen valtion ISDS-välimiesmenettelyyn. (Yleisradio 17.5.2016)

Heinäkuussa 2015 Euroopan parlamentti reagoi eurooppalaisten kritiikkiin ja vastustukseen koskien investointisuoja järjestelmää. Useiden europarlamentaarikkojen, EU-maiden ja kansalaisjärjestöjen mielestä olisi väärin, että valtioiden ja yritysten väliset riidat ratkottaisiin yksityisissä välimiesmenettelyissä. Tämän sijaan Euroopan parlamentti äänesti ja hyväksyi TTIP-sopimuksen neuvottelijoille eli Euroopan komission jäsenille annettavista suosituksista. Nämä suositukset ehdottivat, että ISDS-välimiesmenettelyn sijaan olisi luotava riitojenratkaisujärjestelmä, johon sovellettaisiin demokraattisia periaatteita ja valvontaa. Uudessa järjestelmässä Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen yhdessä julkisesti nimetyt ja riippumattomat ammattituomarit käsittelisivät tapauksia

avoimissa kuulemisissa. Olennainen muutos olisi, että tuomioista pystyisi valittamaan. (Yleisradio 8.7.2015; Yleisradio 16.9.2015)

Helsingin Sanomien uutisoinnissa Transatlanttisesta kaupp- ja investointikumppanuus – sopimuksesta oli löydettävissä myös investointisuoja puolustavia artikkeleita. Suomessa vapaakauppaneuvotteluista vastaava Eurooppa- ja ulkomaankauppaministeri Lenita Toivakka (kok) totesi haastattelussa, että investointisuoja on tärkeä väline suojaamaan suomalaisia investointeja ulkomailla. Suomalaisten yritysten näkökulmasta investointisuoja parantaisi toimintaympäristön ennakoitavuutta ja edistää investointeja eri maiden välillä. Toivakan mukaan Suomelle olisi ollut erityisen tärkeää, että TTIP-sopimuksen myötä valtiot olisivat kohdelleet ulkomaalaisia yrityksiä tasavertaisesti suhteessa kotimaisiin yrityksiin. Toivakan mukaan tämä olisi tehnyt Suomesta houkuttelevamman investointikohteen ja samalla edistänyt myös Suomen vientiä. (Helsingin Sanomat 12.10.2014)

Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa investointisuojusta sanotaan, että siitä olisi ollut hyötyä pienille ja keskisuurille eurooppalaisyrityksille. Nyt amerikkalainen oikeusjärjestelmä voi olla liian monimutkaista ja siksi investointien kanssa ollaan varovaisia. Yhdysvaltojen markkinat olisivat voineet TTIP-sopimuksen myötä houkutella enemmän eurooppalaisia. (Helsingin Sanomat 20.7.2015)

Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa muistutetaan, että investointisuojaan kuuluva ISDS-riidanratkaisumenetelmä toimii myös toiseen suuntaan. Myös eurooppalaisilla yrityksillä olisi ollut mahdollisuus haastaa Yhdysvallat välimiesmenettelyyn, jos sen maaperällä olisi syntynyt ongelmia. Yhtä lailla eurooppalaisilla suuryrityksillä on taitavia asianajajia pitämässä huolen yritystensä eduista Amerikassa. (Helsingin Sanomat 19.10.2014)

Kuten Yleisradion artikkeleissa myös Helsingin Sanomissa haastateltiin kansainvälisen oikeuden professoria Martti Koskenniemeä, joka kritisoi investointisuoja voimakkaasti. Koskenniemen mukaan investointisuojusta on kyse julkisen vallan siirrosta välityselimelle, jossa muutama henkilö saa päättää voiko valtio säätää lakia vai ei. Washingtonissa toimivassa ICSID-neuvottelukeskuksesta viisitoista ilman virkavastuuta toimivaa juristia

on ratkaissut yli puolet kaikista kiistoista. Helsingin Sanomien artikkelissa nostetaan esimerkkeinä ISDS-kanteista Vattenfallin vaatimus miljardikorvauksista, kun Saksa päätti luopua ydinvoimasta ja sulkee hiilivoimalan Hampurissa. Myös Philip Morris -tupakkayhtiön ISDS-kanne Australiaa vastaan mainittiin. Koskenniemen mukaan ISDS-kanteita syntyy usein aloilla, joissa on tiukka valvonta. Suomessa voitaisiin haastaa vaikka työ-, sosiaali- tai ympäristölainsäädäntö. Esimerkiksi ulkomaalainen kaivosyhtiö voisi käyttää tätä Suomessa hyväkseen. (Helsingin Sanomat 15.12.2017)

Investointisuojaan nähdään pahimmillaan johtavan kansallisen itsemääräämisoikeuden rapautumiseen ja demokratian korvaamiseen yritysvallalla. Tämä on vaarana, jos yrityksille annetaan mahdollisuus haastaa valtioita kansallisen oikeusjärjestelmän ulkopuolella välimiesoikeuteen. TTIP-sopimuksen vastustajat katsoivat, että monikansalliset yritykset olisivat voineet kaapata kansallisen päätösvallan ja vaatia korvauksia salaseuranomaiselta välimiesoikeudelta, jos heidän etujaan olisi rikottu. (Helsingin Sanomat 8.12.2014; 19.10.2014)

Helsingin Sanomiin haastateltiin London School of Economicsin oikeustieteen apulaisprofessoria Jan Kleinheisterkampia, jonka mukaan investointisuojakysymyksissä pitäisi siirtyä pysyvään kansainväliseen tuomioistuimeen. Tällä hetkellä Washingtonin ICSDS-neuvottelukeskuksesta kiistat ratkaisevat tuomarit valitaan tapauskohtaisesti. Kleinheisterkampin mukaan tuomareiden olisi parempi työskennellä pitkissä työsuhteissa. Apulaisprofessorin mukaan olisi myös tärkeää, että päätöksistä olisi oikeus valittaa. (Helsingin Sanomat 17.1.2015)

Yleisradion tavoin myös Helsingin Sanomat kirjoitti Euroopan komission tavoitteesta uudistaa kritiikkiä saanutta investointisuoja järjestelmää. Kauppakomissaari Cecilia Malmströmin mukaan TTIP-vapaakauppasopimuksen yhteyteen oli tarkoitus perustaa Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen yhteistyönä uusi tuomioistuin, jossa olisi pysyvät tuomarit. Malmström toteaa, että ISDS-järjestelmää on muutettava, koska eurooppalaiset eivät luota vanhan sijoittajansuojamallin puolueettomuuteen. Uuteen mekanismiin olisi vaadittu pysyviä tuomareita sekä Euroopasta että Yhdysvalloista ja heidän pätevyysvaatimukset olisivat kansallisten tai kansainvälisten tuomioistuinten tasolla.

Malmströmin mukaan uuteen järjestelmään tulee myös valitusmekanismi. Tällä hetkellä välimiesjärjestelmässä jokaisesta tapauksesta päättää kolme välimiestä, joista kanteen molemmat osapuolet saavat kukin valita yhden ilman kunnan pätevyyskriteereitä. Lopulta päätöksistä ei ole oikeutta valittaa. (Helsingin Sanomat 16.9.2015)

Kokoomuksen europarlamentaarikko Henna Virkkunen kannatti Transatlanttista kauppaja investointikumppanuus –sopimusta ja oli tyytyväinen investointisopimukseen tehtävistä muutoksista. Hänen mukaansa uusi vapaakauppasopimus on saatava syntymään, jotteivat pian kiinalaiset pääse määräämään maailmankaupan standardeja. Vihreiden europarlamentaarikko Heidi Hautala taas totesi, että riitojenratkaisu ei tullut Euroopan komission kompromissin myötä kuntoon, vaan ongelmat liittyen yksityiseen välimiesmenettelyyn säilyvät edelleen. (Helsingin Sanomat 9.7.2015)

Investointisuojusta ja ISDS-menettelystä kirjoitettiin Yleisradion artikkeleissa aina kriittisesti ja pelokkaaseen sävyyn. Yleisradion kirjoituksissa muistuteltiin investointisuojan mukanaan tuomista riskeistä eurooppalaisille valtioille. Yleisradio korosti, että TTIP-sopimuksen mukana tullut investointisuoja olisi ollut uhka eurooppalaiselle demokratialle, kun yksityiset yritykset olisivat saaneet liikaa valtaa suhteessa kansallisvaltioihin.

Pohjois-Amerikan vapaakauppasopimus NAFTA:n myötä Kanada altistui ISDS-välimiesmenettelyille Yhdysvaltojen kanssa ja Yleisradion uutisoinnista voi tulkita, että eurooppalaiset valtiot olisivat voineet joutua samanlaiseen tilanteeseen. Yleisradion uutisoinnin perusteella olisi ollut hyvin odotettua, että amerikkalaiset yritykset olisivat käyttänyt investointisuoja hyväkseen Euroopassa. Tämä olisi ollut odotettavaa, koska Euroopassa on jo aiemminkin ollut ISDS-kanteita, joissa eurooppalaisten yritykset ovat haastaneet eurooppalaisia valtioita välimiesmenettelyyn. .

Erona Yleisradioon, Helsingin Sanomien uutisoinnissa investointisuoja ei nähty ainoastaan uhkana. Sanomalehdessä investointisuoja nähtiin myös mahdollisuutena eurooppalaisille yrityksille haastaa Yhdysvaltoja ISDS-menettelyyn, jos niiden etuja rikotaan amerikkalaisilla markkinoilla. Jos TTIP-sopimuksen mukana olisi tullut

investointisuoja, tämä olisi suojannut myös suomalaisten yritysten investointeja Yhdysvalloissa.

Pääteema: Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välisen kaupankäynnin tehostaminen

Teema koostuu seuraavista kolmesta aineistosta eritellystä luokasta (ks. myös taulukko 1.)

Tullimaksujen, tariffien ja vapaan kaupan rajoitteiden poistaminen, Talouden edistäminen, viennin lisäys ja työpaikkojen määrän kasvu Julkisten hankintojen ja palvelujen avaaminen kilpailulle

Transatlanttisen kauppaja- ja investointikumppanuus –sopimuksen suurimpien hyötyjen uskottiin liittyvän vapaan kaupan rajoitteiden kuten tullimaksujen ja tariffien vähentämiseen. Tämän ja julkisten hankintojen ja palvelujen avaamisen kilpailulle toivottiin edistävän Euroopan taloutta ja vientiä. Tämän odotettiin myös lisäävän työpaikkoja.

Yleisradion artikkeleissa Euroopan komissio takasi, että TTIP-vapaakauppasopimus olisi tuonut toteutuessaan Eurooppaan lisää töitä ja talouskasvua. Komission mukaan bruttokansantuote olisi kasvanut sekä Euroopassa että Yhdysvalloissa puoli prosenttia joka vuosi vuoteen 2027 mennessä. Euroopan unionille tämä tarkoittaisi 86 miljardia euroa vuodessa jaettuna koko alueen kesken. Komissio arvioi, että kaupan kasvu olisi TTIP-sopimuksen myötä ollut noin 28 prosenttia. Uusia työpaikkoja olisi syntynyt Eurooppaan noin kaksi miljoonaa. (Yleisradio 18.12.2013)

Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen arvion mukaan uusi vapaakauppasopimus olisi hyödyttänyt erityisesti pieniä ja keskisuuria yrityksiä esimerkiksi kemian ja teknologian aloilta. Vapaakauppaneuvotteluissa mukana ollut ulkoministeriön kauppaneuvos Kimmo Sinivuoren mukaan TTIP-sopimus olisi parantanut suomalaisten palveluiden ja tuotteiden kilpailuasemaa Yhdysvaltojen markkinoilla ja edistänyt näin Suomen vientiä. Myös amerikkalaisten avatessa julkiset hankinnat kilpailulle, suomalaisetkin yritykset olisivat

voineet hyötyä tästä, kun palveluiden kaupasta olisi tullut helpommin ennakoitavaa ja kauppaa hankaloittavia esteitä poistettu. Suomalaisille yrityksille kaupan esteiden poiston etu voi tulla jo siitä, että esimerkiksi kymmenen prosentin tullimaksun poistuttua, suomalaiset tuotteet olisivat saman verran halvempia amerikkalaisissa kaupoissa. Tämä olisi voinut Sinivuoren mukaan tehdä suomalaisista tuotteista merkittävästi houkuttelevampia Yhdysvalloissa. Suomalaisen kuluttajan näkökulmasta etu taas olisi ollut, että amerikkalaiset tuotteet voivat Suomessa halventua. (Yleisradio 23.5.2014; 19.9.2014)

Yleisradion haastattelussa ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Kai Mykkänen vakuutti, että uusi vapaakauppasopimus toisi Suomelle tuhansia uusia työpaikkoja ja satoja miljoonia euroja. Tämä olisi mahdollista, koska Mykkäsen mukaan TTIP-sopimuksen myötä muun muassa laivateollisuudelle tulisi lisää kysyntää. (Yleisradio 2.9.2016)

Yleisradion teettämässä kyselyssä puolet suomalaisista Euroopan parlamentin edustajista kannatti vapaakauppasopimusta. Kannattajat perustelivat mielipidettään toteamalla, että sopimus Yhdysvaltojen kanssa lisää talouskasvua ja helpottaa kaupankäyntiä yhteisten standardien myötä. (Yleisradio 16.12.2015)

Helsingin Sanomien pääkirjoitus toteaa, että Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välinen kauppa on jo nyt hyvin vapaata tullimaksujen ja tariffien osalta. Silti pääkirjoituksen mukaan kaupankäynti voisi olla alueitten välillä entistä vapaampaa, koska Euroopan komission teettämien laskelmien mukaan sekä yritykset että molempien alueiden kotitaloudet hyötyisivät TTIP-sopimuksesta. Erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten odotetaan hyötävän säännöstelyn yhtenäistämisestä. Komissio arvioi, että vapaakauppasopimuksen myötä eurooppalaiset kotitaloudet olisivat hyötäneet siitä 545 euroa vuodessa. Amerikkalaisilla kotitalouksilla hyöty olisi ollut 645 euroa vuodessa. Myös Eurooppa- ja ulkomaankauppaministeri Lenita Toivakka vakuutti haastattelussa, että erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten pääsy kansainvälisille markkinoille olisi tullut helpottumaan uuden sopimuksen myötä. Toisen kokoomuksen europarlamentaarikon Henna Virkkusen puolustus sopimusta kohtaan perustui myös pienten ja keskisuurten

vientimahdollisuuksien parantamiseen. (Helsingin Sanomat 29.9.2013; Helsingin Sanomat 12.10.2014; Helsingin Sanomat 9.7.2015)

Toisessa Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa Transatlanttisen kauppaja investointikumppanuus –sopimuksesta vapaakaupasta Yhdysvaltojen kanssa luvataan seuraavan hyötyä talouskasvulle, kaupalle ja sijoituksille. Pääkirjoituksen mukaan yksi vapaakauppasopimuksen etu olisi, että se asettaisi Euroopan unionin ja Yhdysvallat etulyöntiasemaan suhteessa muihin valtioihin, koska Maailman kauppajärjestö WTO ei ole onnistunut luomaan samankaltaista tilannetta. (Helsingin Sanomat 30.12.2013)

Silloinen Suomen pääministeri Alexander Stubb vakuutti, että TTIP-sopimus olisi ollut Suomelle tärkeä, koska sillä taataan maamme talouskasvu ja lisätään työpaikkoja. Euroopan komission varapuheenjohtaja Jyrki Katainen ja Euroopan kauppapolitiikasta vastaava komissaari Cecilia Malmström julkaisivat Helsingin Sanomissa vieraskynäkirjoituksen, jossa he vakuuttivat eurooppalaisten valtioiden, yritysten ja kuluttajien hyötyvän sopimuksesta. Yritysten kilpailukyky tulee heidän mukaansa paranemaan. Myös tässä artikkelissa mainittiin jälleen, että erityisesti pienet ja keskisuuret yritykset hyötyvät, kun amerikkalaisille markkinoille pääsy helpottuu. Stubb, Katainen ja Malmström vielä toisessa yksin kirjoittamassaan vieraskynä-artikkelissa lupasivat lisääntyvän viennin johtavan myös työpaikkojen määrän kasvuun. Tästä huolimatta Helsingin Sanomat mainitsee Euroopan komission tekemän arvion, jossa työpaikkojen ennustetaan katoavan EU:n alueelta. Työpaikkojen ennustetaan siirtyvän Yhdysvaltoihin, koska maassa työlainsäädäntö on kevyempää ja ammattiyhdistyksillä on vähemmän valtaa. (Helsingin Sanomat 12.12.2014; Helsingin Sanomat 5.2.2015; Helsingin Sanomat 16.10.2015)

Yhdysvaltojen ja Euroopan unionin väliset tullimaksut ovat Helsingin Sanomien mukaan jo nyt lähes olemattomia, keskimäärin vain pari prosenttia. Silti joillakin sektoreilla kuten tekstiili- ja ruokateollisuudessa tullimaksut ovat yhä korkeita ja niihin TTIP-sopimuksesta olisi ollut apua. Esimerkkeinä Helsingin Sanomien artikkelissa nostetaan EU:n alueelta tulevan jogurtin 40% ja Yhdysvalloista tulevan luuttoman lihan 95% tullimaksut. Euroopan unionin firmat maksavat vuosittain noin 3,6 miljardia euroa tullimaksuja ja laskelmien mukaan TTIP-sopimuksen tullien laskemisella EU-maiden bruttokansantuotetta

saataisiin kasvatettua vain puoli prosenttia eli noin 120 miljardia euroa. Yhdysvalloissa odotetaan 0,4% kasvua ja 95 miljardin euron hyötyä. (Helsingin Sanomat 20.4.2015; 21.4.2016)

TTIP-sopimukseen kuuluvan suunnitelman avata julkisia palveluita odotettiin altistavan myös muun muassa terveystaloudet kilpailulle. Helsingin Sanomien mukaan tässä olisi ollut mahdollisuus, että terveydenhoito siirtyisi yksityisten amerikkalaisten suuryritysten käsiin. Tätä pelätään, koska se vaikeuttaisi Suomen mahdollisuutta valvoa palvelujen laatua ja kattavuutta sekä hintojen muutoksia. Myös terveyskeskusten työntekijöihin sovellettavan työlaainsäädännön valvonnan tulevaisuudesta ollaan huolestuneita. (Helsingin Sanomat 12.12.2014)

Helsingin Sanomien artikkeleissa julkisten palvelujen kaupan avaamisessa nähtiin myös etuja. Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Toivakka uskoi, että esimerkiksi Suomen jäänmurtajateollisuus olisi voinut hyötyä kaupan avaamisesta. Lehden vieraskynäpääkirjoituksessa SAK:n kansainvälisten asioiden asiantuntija Aleksi Kuusisto ja Suomen Yrittäjien kansainvälisten asioiden päällikön Thomas Palmgren toistelivat TTIP-sopimuksen mukanaan tuomia hyötyjä Suomen viennille ja näin myös koko maan taloudelle. Heidän mukaansa myös julkisten hankintojen kaupan avaamisesta olisi ollut Suomelle etua. (Helsingin Sanomat 13.5.2016; 20.6.2016)

Sekä Yleisradion että Helsingin Sanomien uutisoinnissa Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välisen kaupankäynnin tehostaminen nähtiin Transatlanttisen kauppaa- ja investointikumppanuus –sopimuksen parhaana uudistuksena. Kuten aina vapaakauppasopimuksia solmittaessa, myös TTIP-sopimuksen odotettiin vauhdittavan molempien osapuolten kaupankäyntiä. Kaupankäynnin avautuessa tämän odotettiin näkyvän molemmiin puolin viennin kasvuna. Viennin kasvun odotettiin luovan molemmille alueille myös uusia työpaikkoja ja parantavan näin työllisyystilannetta.

Kun TTIP-sopimuksen vaikutuksia on yritetty ennustaa, odotuksia Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen talouksien kasvusta on pidetty myös liioiteltuina. Koska alueiden välinen kaupankäynti on jo nyt hyvin vapaata, ei valmiiksi alhaisten tariffien ja kaupan esteiden

poistolla välttämättä ole merkittävää vaikutusta. Euroopan unionin talouskasvu olisi voinut jäädä TTIP-sopimuksesta huolimatta vain 0,1 prosenttiin. (Bizzarri 2013, 8.)

Pääteema: Ympäristö- ja ruokakysymykset

Teema koostuu seuraavista kahdesta aineistosta eritellystä luokasta (ks. myös taulukko 1.)

Ympäristönsuojelu

Ruonan turvallisuus, GMO-ruoka

Ruonan turvallisuuden valvomisessa on Yhdysvalloissa ja Euroopan unionin alueella eroja. Yleisradion artikkelissa kerrotaan, että Euroopassa ruonan turvallisuutta tarkkaillaan koko tuotantoketjun läpi alkutuotannosta lopputuotteeseen. Tästä syystä Euroopan unioni on kieltänyt muun muassa antibioottien ja kasvuhormonien käytön eläintenkasvatuksessa. Amerikkalaisille taas riittää, että lopputuote on lopulta puhdas ja turvallinen. Euroopan ja Yhdysvaltojen sääntelyssä on paljon eroja ja se on yleisesti Euroopassa tiukempaa. EU sallii muuntogeenisten kasvien viljelyn, jos viljelijät ovat käyneet läpi laajan lupamenettelyn. Yhdysvalloissa ei vaadita samanlaista käytäntöä. (Yleisradio 10.11.2014)

Euroopan unionilla on selkeä kanta siitä, että geenimuunnellut elintarvikkeet eivät pääse alueen markkinoille. Tästä syystä Yleisradion mukaan on hyvin epätodennäköistä, että yhdysvaltalaiset yritykset saisivat GMO-tuotteitaan Eurooppaan myyntiin. (Yleisradio 22.4.2014)

Kun ympäristöjärjestö Greenpeace sai haltuunsa Transatlanttisesta kauppaa- ja investointikumppanuus –sopimuksesta käytyjen neuvottelujen kokousmuistioita, niistä selvisi, että sopimukseen olisi liittynyt ympäristöriskejä. Kokousmuistiot paljastivat, että Yhdysvaltojen tavoitteena oli TTIP-sopimuksen avulla alentaa tai kiertää EU:n korkeita ympäristönsuojelustandardeja. Greenpeacen vuotamien muistioiden mukaan muun muassa eläinkokeiden käytön kieltäminen kosmetiikka-alalla on ongelma Yhdysvalloille. (Yleisradio 2.5.2016)

Yhdysvaltojen pääneuvottelijan edustajan vastaus Greenpeacen julkistamiin muistioihin oli, että TTIP-sopimus tulisi toteutuessaan suojelemaan Euroopan kuluttaja-, terveys- ja ympäristönormeja. Sopimuksen myötä Yhdysvaltojen ja Euroopan unionin olisi tarkoitus työskennellä yhdessä sääntelyn parantamiseksi ympäri maailmaa. Myös EU:n kauppakomissaari Cecilia Malmström vakuutti Greenpeacen julkistusten jälkeen, ettei uusi vapaakauppasopimus tule horjuttamaan ympäristön suojan tai ruokaturvallisuuden tasoa Euroopassa. (Yleisradio 2.5.2016; Yleisradio 2.5.2016)

Myös Helsingin Sanomissa kirjoitettiin Greenpeacen julkistamista neuvottelumuistioista ja kuinka niiden paljastamien tietojen mukaan Yhdysvallat painostaa Euroopan unionia ruokatuotannon sääntelyyn liittyvissä kysymyksissä. Sanomalehti mainitsi ympäristöjärjestön julkistamien muistioiden paljastavan muun muassa sen, että Yhdysvallat vaatii EU:ssa voimassa olevan geen- ja hormonilihan kieltävän säädöksen kumoamista. (Helsingin Sanomat 2.5.2016)

Helsingin Sanomissa julkaistun kolumnin mukaan TTIP-sopimuksen avulla oli tarkoitus höllentää Euroopan elintarvikkeita koskevaa sääntelyä, jotta ne olisivat lähempänä Yhdysvaltojen odotuksia. Merkittävä ero on, että amerikkalaisissa ruokakaupoissa myytävistä teollisesti prosessoiduista elintarvikkeista 70% sisältää geenimuunneltuja ainesosia, kun Euroopassa niitä ei hyväksytä lähes lainkaan. Yhdysvalloissa lihakarjalle saa syöttää kasvuhormoneja, jotka ovat Euroopassa kiellettyjä niiden syöpäriskiä lisäävän vaikutuksen takia. Yhdysvalloissa myös torjunta-aineita saa käyttää paljon vapaammin kuin EU:n alueella. Amerikkalaisilla olikin tavoite uuden vapaakauppasopimuksen puitteissa muuttaa amerikkalaisen lihan tuontiehtoja koskien Euroopan vientiä. (Helsingin Sanomat 12.12.2014; Helsingin Sanomat 7.12.2014)

Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa kirjoitetaan Euroopan ja Yhdysvaltojen eron olevan, että Euroopassa tuotteiden turvallisuus on osoitettava ennen kuin ne pääsevät myyntiin. Yhdysvalloissa taas ajatellaan, tuotteen vaarallisuus pystyttävä osoittamaan, jos tuotteen myynti ollaan estämässä. Euroopassa on käytössä varovaisuusperiaate joka tekee näin sääntelystä tiukempaa. (Helsingin Sanomat 4.5.2016)

Sanomalehden uutisoinnissa kuitenkin todetaan, että näistä eroista on vaikea tehdä selkeää johtopäätöstä siitä, että Eurooppa olisi ruoan turvallisuuden suhteen paljon Yhdysvaltoja varovaisempi. Helsingin Sanomien mukaan Comparing Risk Regulation in The United States and Europe –selvityksen perusteella maanosien erot ovat kuitenkin pienet. Erot sääntelyssä ilmenevät siinä, että maanosissa halutaan suojella eri asioita. Euroopassa halutaan suojella kuluttajia geenimuunnellulta ruoalta ja hormonilihalta. Yhdysvalloissa taas ollaan huolissaan autojen liiasta saastuttamisesta. (Helsingin Sanomat 4.5.2016)

Tulleja vapauttavan TTIP-sopimuksen avulla Yhdysvaltojen tavoitteena oli vauhdittaa maatalous- ja elintarvikevientinsä kasvua Euroopan unioniin. Vaikka uusi vapaakauppasopimus olisi kasvattanut tuontia Yhdysvalloista, Eurooppa- ja ulkomaankauppaministeri Lenita Toivakka vakuutteli etteivät EU:n markkinat avaudu esimerkiksi hormonikäsitellylle lihalle. Elintarviketurvallisuutta tai ympäristön suojelun tavoitteita ei tulla Toivakan mukaan uhraamaan kaupallisen hyödyn saamiseksi (Helsingin Sanomat 25.5.2016: Helsingin Sanomat 12.10)

Yleisradio ja Helsingin Sanomat molemmat korostivat, että Euroopan unionilla ja Yhdysvalloilla on erilainen suhtautuminen ruoan turvallisuuden valvontaan. Merkittävin ero on, että Euroopassa ollaan tarkkoja koko tuotantoketjun turvallisuudesta, kun Yhdysvalloissa riittää, että lopputuote on turvallinen. Euroopassa oltiin huolissaan, kun Yhdysvaltojen tavoite oli TTIP-sopimuksen avulla saada omia tuotteitaan paremmin Euroopan tiukemmille markkinoille. Suuri pelko Euroopassa oli, että tämä tarkoittaa geenimanipuloitujen tuotteiden saapumista kauppojen hyllyille.

Jos Yhdysvallat olisi onnistunut tavoitteessaan keventää TTIP-sopimuksen avulla eurooppalaisia ympäristön suojelun standardeja ja ruokavalvontaa, Euroopan markkinoille olisi voitu tuoda helpommin geenimanipuloiduista viljelykasveista valmistettuja tuotteita Tällä hetkellä amerikkalaisten yritysten on vaikea myydä tuotteitaan Euroopassa, koska gmo-tuotteisiin suhtaudutaan varauksella. (Center For Food Safety 2014, 6.)

Pääteema: Sopimuksen vastustusta synnyttäneet yksityiskohdat

Neljäs eli viimeinen teema koostuu seuraavista neljästä aineistosta eritellystä luokasta (ks. myös taulukko 1.)

Neuvottelujen salailu

Sopimuksen vastustus

Sääntelyn yhtenäistäminen

Eurooppalaiset sosiaali-, työ-, ja terveysstandardit vaarantuvat

Transatlanttinen kaupp- ja investointikumppanuus –sopimus on saanut paljon kritiikkiä, koska sitä neuvoteltiin hyvin salassa. Neuvottelujen ulkopuoliset tahot kuten Euroopan unionin kansalaiset eivät juuri saaneet kuulla neuvottelujen sisällöistä, vaikka vapaakauppasopimus koskettaakin juuri heitä. Yleisradion haastatteleman kansainvälisen oikeuden professorin Martti Koskenniemen mukaan TTIP-neuvotteluja salaillaan, koska asiantuntijoiden ja kansalaisten ei haluta puuttuvan niiden kulkuaan. Vapaakauppasopimusta ei uskallettu käsitellä demokraattisesti, koska neuvotteluilla ajettiin lähinnä monikansallisten yhtiöiden etua. (Yleisradio 18.12.2013)

Kun neuvotteluita ei käyty avoimesti, tämä lisäsi etenkin eurooppalaisten pelkoja TTIP-sopimuksesta. Esimerkiksi investointisuojaan yksityiskohdat ovat herättivät epäilyksiä, koska siitä ei puhuttu tarpeeksi avoimesti. Kansalaisyhteiskunta vaati äänekkäästi, että neuvotteluja tehtäisiin entistä läpinäkyvämmiksi. Tavalliselle kansalaiselle jäi Yleisradion mukaan kuva, että sopimuksesta sovittiin vain pienessä ja suljetussa piirissä. (Yleisradio 10.11.2014; Yleisradio 26.10.2016)

Helsingin Sanomienkin uutisoinnissa kirjoitettiin, kuinka Transatlanttista kaupp- ja investointikumppanuus –sopimusta oli suunniteltu salaisesti. TTIP-sopimuksen suunnittelun ja neuvottelujen pitäminen salassa oli sanomalehden uutisoinnin mukaan sopimuksesta eniten hyötyvien suuryritysten ansiota. Oli yritysten edun mukaista etteivät alueiden kansalaiset saa selkeää tietoa siitä, kuinka sopimusta ollaan luomassa yritysten ehdoilla. (Helsingin Sanomat 12.12.2014; Helsingin Sanomat 21.4.2016)

Näistä väitteistä huolimatta Euroopan komission varapuheenjohtaja Jyrki Katainen ja kauppapolitiikasta vastaava komissaari Cecilia Malmström kirjoittivat vieraskynäpääkirjoituksessaan, että TTIP-sopimuksen neuvotteluprosessi oli ollut avoimempi kuin missään aiemmassa kauppasopimuksessa. He kertoivat Euroopan unionin julkaisseen sopimusmateriaalia verkossa ja perustaneet riippumattoman asiantuntijaryhmän sopimuksen tiimoilta. Tämän lisäksi Katainen ja Malmström kertoivat tavanneensa yritysten lisäksi myös kuluttaja- ja ympäristöjärjestöjä sekä ammattiliittoja. Helsingin Sanomien vieraskynäpääkirjoituksen mukaan verkkokuulemisissa oli selvitetty, mitä ihmiset halusivat sopimukselta. Myös Euroopan komission yhdysvaltalaisille neuvottelukumppaneille lähetettävät ehdotukset luvattiin julkaista ja Euroopan parlamentin jäsenet saavat tutustua entistä laajemmin luottamuksellisiin neuvotteluasiakirjoihin. (Helsingin Sanomat 5.2.2015)

Yleisradion uutisoinnissa korostettiin Transatlanttisen kauppaja- investointikumppanuus -sopimuksen kohtaamaa vastustusta. Yksi syy vastustukseen oli, että TTIP-vapaakauppaneuvottelut nähtiin ongelmallisina demokratian ja läpinäkyvyyden kannalta. Attac ry:n Marko Juutinen totesi Ylelle, että kaikki toiminta, joissa kansalaisyhteiskunta ei ole mukana keskustelemassa on demokraattisesta näkökulmasta tuomittavaa. (Yleisradio 18.12.2013)

Myös suomalaiset tutkijat olivat avoimesti uutta vapaakauppasopimusta vastaan. 48 tutkijaa eri yliopistoista kuten Helsingistä, Tampereelta ja Aalto-yliopistosta julkaisivat julkilausuman, jossa he totesivat olevansa huolissaan sopimuksesta. Tutkijoiden pelko oli, että TTIP-sopimus siirtäisi toteutuessaan Suomen eduskunnalle ja viranomaisille kuuluvaa valtaa ulkomaalaisten suuryritysten käsiin. (Yleisradio 23.5.2014)

Ympäristöjärjestö Greenpeace vaati julkistamiensa TTIP-neuvotteluasiakirjojen jälkeen, että vapaakauppaneuvottelut olisi keskeytettävä. Neuvottelut tulisi Greenpeacen mukaan aloittaa uudestaan niin, että neuvoteltaessa käytäisiin avointa keskustelua kansalaisten, kansalaisyhteiskunnan, poliitikkojen ja yritysten edustajien välillä. (Yleisradio 2.5.2015)

Yleisradion artikkeleissa Transatlanttisen kauppaa- ja investointikumppanuus –sopimuksen kirjoitettiin kohtaavan eniten vastustusta investointisuojan vuoksi. Investointisuojan pelättiin antavan liikaa valtaa epädemokraattisena pidetylle välimiesmenettelylle. Kansalaisjärjestöjen lisäksi myös osa Euroopan parlamentin jäsenistä kuten parlamentin sosiaalidemokraattinen puhemies Martin Schulz totesi, että sopimusta vastustetaan, koska välimiesmenettely voisi heikentää laillisesti ja demokraattisesti säädettyjä lakeja. (Yleisradio 10.11.2014; Yleisradio 8.7.2015)

Transatlanttisen kauppaa- ja investointikumppanuus –sopimuksen kohtaama vastustus näkyi muun muassa sitä vastaan järjestetyissä laajoissa mielenosoituksissa. TTIP-vapaakauppasopimusneuvottelujen pimitelyä vastustettiin myös näyttävästi. Yleisradio uutisoi kahdesta eri suuresta mielenosoituksesta Saksassa. Lokakuussa 2015 150 000 osallistujaa kokoontui mielenosoitukseen Berliiniin vaatimaan neuvotteluille lisää läpinäkyvyyttä. Toinen mielenosoitus järjestettiin huhtikuussa 2016 Hannoverissa Yhdysvaltojen silloisen presidentin Barack Obaman vierailun aikana. Kolmas Yleisradion uutisoima TTIP-sopimuksen vastainen mielenosoitus järjestettiin Brysselissä syyskuussa 2016. Kaupunkiin oli tullut 9 000-15 000 mielenosoittajaa eri puolilta Belgiaa, Hollantia, Ranskaa ja Saksaa. (Yleisradio 11.10.2015; Yleisradio 23.4.2016; Yleisradio 21.9.2016)

Suomessa esiintyneestä kansalaisten vastustuksesta oli Yleisradion uutisoinnissa yksi esimerkki. Kun TTIP-neuvotteluissa mukana ollut Euroopan unionin kauppakomissaari Cecilia Malmström osallistui Aalto-yliopiston keskustelutilaisuuteen Helsingissä, keskustelu keskeytettiin vapaakauppasopimuksen vastustajien toimesta. Ryhmä TTIP:n vastustajia keskeytti tilaisuuden yhteislaululla Les Misérables –musikaalista tutulla kappaleella, jossa kehoitetaan nousemaan barrikadeille ja liittymään taisteluun. (Yleisradio 25.4.2016)

Syyskuussa 2016 myös Ranska ja maan kauppaministeri Matthias Fekl ja pääministeri Manuel Valls ilmoittivat vastustavansa kauppaneuvottelujen jatkamista. Neuvottelut oli Ranskan mukaan lopetettava, koska valtion vaatimuksia ei oltu otettu riittävästi huomioon. (Yleisradio 2.9.2016)

Helsingin Sanomissa kirjoitettiin, kuinka lokakuussa 2014 Helsingissä kansalaisjärjestöt kokoontuivat osoittamaan mieltään TTIP-vapaakauppasopimusta vastaan. Mielenosoittajat olivat huolissaan vapaakauppasopimuksen heikentävän kansalaisten työoikeuksia ja kuluttajansuojaa. Sopimuksen pelättiin myös vähentävän Suomen työllisyyttä ja haittaavan ympäristölainsäädäntöä ja elintarviketurvallisuutta. (Helsingin Sanomat 12.10.2014)

Ulkomailla järjestetyistä mielenosoituksista Helsingin Sanomat uutisoi Berliinin mielenosoituksesta, joihin osallistui lokakuussa 2015 noin 250 000 ihmistä. Syyskuussa 2016 sanomalehdessä kirjoitettiin, että 200 000 ihmistä kerääntyi seitsemässä eri kaupungissa ympäri Saksaa osoittamaan mieltään vapaakauppasopimusta vastaan. (Helsingin Sanomat 10.10.2015; Helsingin Sanomat 18.9.2016)

Kuten Yleisradion artikkeleissa, myös Helsingin Sanomissa toistuvia syitä TTIP-sopimuksen vastustukseen olivat pelko investointisuojusta ja amerikkalaisen hormonilihan sekä geenimanipuloitujen elintarvikkeiden saapumisesta eurooppalaisiin kauppoihin. Sanomalehden artikkeleissa investointisuojan pelättiin kaappaavan kansallisen päätäntävällän monikansallisten yritysten käsiin. Investointisuojakanteista päättävää välimiesoikeutta vastustettiin, koska sitä pidettiin salaseuranomaisena toimintana. (Helsingin Sanomat 15.3.2014; Helsingin Sanomat 19.10.2014)

Helsingin Sanomat kirjoitti investointisuojaan vastustaneen adressin saaneen yli miljoona allekirjoitusta. Allekirjoittaneet vastustivat sopimusta, koska sen pelättiin laskevan Euroopan unionin sosiaali-, työ-, terveys- ja ympäristöstandardeja. Monien eurooppalaisten mielestä sopimus ei saisi toteutua, koska investointisuojakanteissa käytettävät välimiesoikeudet ovat demokraattisen päätännän ulottumattomissa. Tämä nähtiin uhkana eurooppalaisten oikeusvaltioiden toiminnalle. (Helsingin Sanomat 5.12.2014; Helsingin Sanomat 10.5.2015)

Myös Yhdysvalloissa esiintyi vastustusta Transatlanttista kauppaa- ja investointikumppanuus –sopimusta kohtaan. Yhdysvaltojen vahvimpiin ammattiliittoihin lukeutuvan Teamsterin lakimies Michael Dolan totesi George Mason –yliopistossa järjestetyssä tilaisuudessa, ettei TTIP-sopimuksesta luvattu lisäys talousalueiden

kansantuotteeseen ja työllisyyteen ei ole niin merkittävä, että sen takia kannattaisi myydä sieluaan. Myös amerikkalaiset ammattiliitot olivat huolissaan TTIP-sopimuksen vaikutuksista työntekijöiden etuihin ja kuluttajansuojaan. (Helsingin Sanomat 23.5.2014)

Marraskuussa 2014 Euroopan komissiota vastaan nostettiin kanne Euroopan unionin tuomioistuimessa Luxemburgissa. Kanteen nosti TTIP-sopimusta vastustava koalitio, jonka muodostavat yli 250 järjestöä ympäri Eurooppaa. Kanteessa komissiota syytettiin siitä, että vapaakauppasopimusta neuvoteltaessa komissio ei ollut noudattanut eurooppaoikeuden vaatimaa julkisuutta. Neuvotteluista olisi täytynyt järjestöjen mukaan järjestää julkinen kuuleminen. (Helsingin Sanomat 11.11.2014)

Helsingin Sanomat julkaisi joulukuussa 2014 Taavi Soininvaaran kirjoittaman kolumnin ”Miksi EU:n ja USA:n vapaakauppasopimusta kannattaa vastustaa?” Kolumnissa käydään läpi sopimuksen kyseenalaisia kohtia kuten investointisuoja, sääntelyn yhtenäistäminen ja julkisten palvelujen tarjoaminen kilpailulle, joiden mukanaan tuomat riskit ovat Soininvaaran mukaan syy vastustaa sopimusta. (Helsingin Sanomat 12.12.2014)

Yleisradion artikkelissa todetaan Euroopan ja Yhdysvaltojen välisten tullimaksujen olevan jo nyt pieniä, joten TTIP-sopimuksen merkittävämpi tavoite on kaupankäynnin esteiden poistamisen sijaan yhtenäistää sääntelyä. Tällä hetkellä Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen erilaiset säännökset lainsäädännössä ja viranomaistoiminnoissa voivat olla hyvin monimutkaisia. Jos yritys haluaa päästä toisen alueen markkinoille, tämä voi olla myös hyvin kallis prosessi. (Yleisradio 22.4.2016)

Juuri Yhdysvaltojen ja Euroopan toteuttamien sääntelyjen yhtenäistäminen on aiheuttanut eurooppalaisissa epäilyksiä ja pelkoja. Euroopassa on pelätty, että maanosan tiukat sosiaali-, työ- ja terveysstandardit vaarantuvat, koska Yhdysvalloissa nämä standardit eivät ole yhtä korkeita. Kuitenkin molemmat TTIP-sopimuksen osapuolet ovat Yleisradion mukaan vahvistaneet, ettei uusi sopimus tule vaikuttamaan terveyden, turvallisuuden, kuluttajien, työntekijöiden tai ympäristön suojelun tasoon. (Yleisradio 10.11.2014)

Sääntelyn yhtenäistämistä Helsingin Sanomissa kirjoitettiin, että koko maailmankauppa voi hyötyä, jos Euroopan unioni ja Yhdysvallat onnistuvat sopimaan yhteiset ja tiukat sääntelyperiaatteet ja standardit. Muutkin valtiot voivat ottaa lehden pääkirjoituksen mukaan mallia, jos nämä kaksi suurta talousaluetta onnistuvat yhtenäistämään sääntelyään. Tärkeitä kohtia, joissa sääntelyä pyrittiin yhtenäistämään, olivat muun muassa kemikaaliteollisuuden ja autoteollisuuden turvallisuusmääräykset. (Helsingin Sanomat 19.10.2014; Helsingin Sanomat 15.3.2014)

Helsingin Sanomien artikkelissa Saksan talousministeri Sigmar Gabriel sanoi Euroopan tarvitsevan TTIP-sopimusta sääntelyn yhtenäistämisen vuoksi. Tällä hetkellä muun muassa autoteollisuudesta ja elintarviketeollisuudesta löytyy esimerkkejä, joissa Yhdysvalloissa tarvitaan erilaisia turvallisuustestejä kuin Euroopassa. Tämä johtaa tuotteiden testaukseen ja lupaprosessien läpikäymiseen kahdesti. Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Lenita Toivakka totesi myös, että Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen päällekkäiset tuotetestaukset ovat ongelma. Alueiden vaatimukset voivat olla hyvin identtistä, mutta byrokratia estää yritysten tuotteiden pääsyn toisille markkinoille. (Helsingin Sanomat 12.4.2015; Helsingin Sanomat 13.5.2016)

Tällä hetkellä päällekkäiset standardit ja molempien talousalueiden viranomaisten vaatimat selvitykset tuovat paljon lisäkustannuksia yrityksille. Tuotteiden testaus sekä Yhdysvalloissa että Euroopassa voi olla silti täysin samanlaatuista. Testit eivät siis välttämättä tuo mitään lisäarvoa. Silti joitakin EU:ssa valmistettuja tuotteita ei saa myydä Yhdysvalloissa, koska niiden valmistuksessa käytettyjä laitteita ei ole hyväksytty maan sääntelyviranomaisten toimesta. (Helsingin Sanomat 20.4.2015)

Uuden vapaakauppasopimuksen tavoitteena oli julkisten palvelujen kuten terveystalvelujen tarjoaminen kilpailulle. Tämä voi Helsingin Sanomien julkaiseman rahoituslaitoksissa ja teollisuuden johtotehtävissä työskennelleen kirjailija Taavi Soininvaaran kolumnin mukaan ajaa Suomen terveydenhuoltoa yksityisten amerikkalaisten suuryritysten käsiin. Suuri uhka tässä tilanteessa on, että se vaikeuttaisi valtion mahdollisuuksia valvoa terveystalvelujen hintojen kehitystä. Myös terveystalvelujen

laadun ja kattavuuden valvonnan pelätään heikkenevän amerikkalaisten toimesta. (Helsingin Sanomat 12.12.2014)

Kun eurooppalaisten korkeiden standardien pelättiin vaarantuvan TTIP-sopimuksen myötä, Euroopan komission Jyrki Katainen ja Cecilia Malmström vakuuttivat yhteisessä Helsingin Sanomien pääkirjoituksessaan, etteivät he suostu sopimukseen joka heikentää Euroopan korkeaa sääntelyn tasoa. Viranomaiset olisivat heidän mukaansa olleet jatkossakin täysin riippumattomia ja jatkaneet työtään kansalaisten suojelemiseksi. Euroopan unioni ei aio allekirjoittaa sopimusta, joka rajoittaisi EU-maiden vapautta huolehtia omista julkisista palveluistaan. EU tulee myös jatkossa päättämään siitä, pääsevätkö geneettisesti muunneltuja organismeja, antibiootteja tai kasvuhormoneja sisältävät tuotteet myyntiin Euroopassa. (Helsingin Sanomat 5.2.2015)

Transatlanttinen kauppaa- ja investointikumppanuus –sopimus tullaan muistamaan ympäri Eurooppaa kohdanneesta vastustuksesta. Vapaakauppasopimusneuvottelujen keskeyttämistä vaadittiin, koska ihmiset vastustivat neuvottelujen käymistä salassa. Euroopassa pelättiin TTIP-sopimukseen kuuluneen sääntelyn yhtenäistämisen vaikutuksia maanosan korkeille sosiaali-, työ- ja terveystandardeille ja neuvottelujen pimitely lisäsi kriittistä suhtautumista sopimukseen.

Sääntelyn yhtenäistäminen oli TTIP-sopimuksen suurimpia tavoitteita, koska tällä hetkellä Euroopan ja Yhdysvaltojen kauppaa hankaloittaa tullimaksujen lisäksi muun muassa erot siinä, millaiset tuotteet pääsevät alueilla markkinoille. Kun sääntelyssä on eroja, tuotteita joudutaan testaamaan useamman kerran ennen kuin niille annetaan myyntilupa. Sääntelyn yhtenäistämässä pyrittiin tilanteeseen, että Euroopassa hyväksytyt tuotteet kelpaisivat myyntiin heti Yhdysvalloissa ja toisin päin. (Juutinen 2015, 7.)

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Erot Helsingin Sanomien ja Yleisradion uutisoinnissa TTIP-sopimuksesta

Helsingin Sanomat kirjoitti Transatlanttisen kaupp- ja investointikumppanuus – sopimuksesta useammin, 70:ssä artikkelissa. Tästä syystä tietyt luokat esiintyivät useammin kuin 46:ssa Yleisradion artikkelissa.

Isoin ero Helsingin Sanomien ja Yleisradion uutisoinnissa syntyi tullimaksujen, tariffien ja vapaan kaupan rajoitteiden poistamista koskevan luokan kohdalla. Helsingin Sanomat kirjoitti näistä TTIP-sopimuksen kannattajien toivomista hyödyistä 26:ssa artikkelissa, kun Yleisradion uutisoinnissa nämä teemat esiintyivät seitsemässä artikkelissa.

Helsingin Sanomat kirjoitti myönteisesti uutisoinnissaan vapaan kaupan rajoitteiden poistamisesta, koska lehden mukaan esimerkiksi Yhdysvaltojen ja Euroopan unionin välillä maksettavat tullimaksut ovat jo nyt olemattoman pieniä. Tästä syystä loputkin esteet mannerten välisen kaupan tieltä voisi poistaa. Yleisradion uutisointi taas korosti rajoitteiden poistamisesta seuraavaa odotettua talouskasvun kiihtymistä. Kaupankäynnin esteiden poistamisen uskottiin edistävän Suomen vientiä ja samalla lisäävän työpaikkoja. Etenkin pienten ja keskisuurten yritysten odotettiin hyötyvän tariffien ja tullimaksujen poistosta, koska näille on vaikeampaa päästä Yhdysvaltojen markkinoille kuin suuremmilla yrityksillä.

Transatlanttisen kaupp- ja investointikumppanuus –sopimuksen odotettiin kauppaa avaamalla ja tariffeja laskemalla kiihdyttävän kaupankäyntiä, kuten aiemmatkin vapaakauppasopimukset ovat tehneet Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa. Helsingin Sanomat ja Yleisradio uskoivat kaupan avaamisen uskoivat kaupan avaamisen johtavan sopimusalueiden kansalaisten hyvinvoinnin paranemiseen.

Sääntelyn yhtenäistämistä kirjoitettujen artikkeleiden määrässä oli myös selkeä ero, kun Yleisradio mainitsi teeman kahdessa artikkelissa ja Helsingin Sanomat puolestaan kirjoitti teemasta 15:ssä uutisessa. Yleisradio totesi sääntelyn yhtenäistämisen olleen tullimaksujen ja tariffien poiston sijaan Transatlanttisen kauppaa- ja investointikumppanuus –sopimuksen päätavoite. Koska tullimaksut olivat jo talousalueiden välillä pieniä, Yleisradion mukaan Euroopan komissio pyrkikin muuttamaan nykyistä sääntelyä suotuisammaksi eurooppalaisten yritysten kannalta. Vapaakauppasopimuksen tavoitteena oli, että nämä pääsisivät helpommin toimimaan Yhdysvaltojen markkinoille.

Myös TTIP-vapaakauppasopimuksesta laaditut tutkimukset totesivat, että talousalueiden sääntelyn yhtenäistäminen oli tullimaksujen laskemista tärkeämpi tavoite. Erilaisista standardeista koituvat tuotteiden kaksinkertaiset testaukset EU:n ja Yhdysvaltojen alueilla on tullimaksuja suurempi haitta kaupankäynnille. TTIP-sopimuksella pyrittiin samaan tuotteita myyntiin nopeammin molemmille markkinoille.

Toisaalta Yleisradio huomioi myös, että sääntelyn yhtenäistäminen aiheutti huolia eurooppalaisten korkeiden standardien puolesta. Pelot liittyivät Yhdysvaltojen ja Euroopan eroihin sosiaali-, työ- ja terveysstandardien suhteen. Amerikkalaisten pelättiin kokevan korkeat standardit ongelmiksi ja vaativan niiden laskemista yhtenäistämisen ohessa.

Maataloustuotteiden suhteen amerikkalaiset yritykset odottivatkin eurooppalaisten standardien laskuja. Yhdysvalloissa käytetään paljon geenimanipuloituja viljelykasveja ruoan tuotannossa ja tällä hetkellä näitä tuotteita on vaikea saada eurooppalaisten kauppojen hyllyille.

Helsingin Sanomissa kirjoitettiin enemmän eduista, joita sääntelyn yhtenäistäminen toisi Euroopalle. Sanomalehden mukaan maailmankauppa voisi hyötyä, jos maailman suurimmat talousalueet löytäisivät yhteiset pelisäännöt sääntelylle. Toisin kuin Yleisradion uutisoinnissa, Helsingin Sanomissa oli sääntelyn yhtenäistämistä puolustavia puheenvuoroja. Saksan talousministeri Signmar Gabriel totesi juuri sääntelyn yhtenäistämisen olevan tärkein syy, miksi Euroopan unioni tarvitsee uutta vapaakauppasopimusta. Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Lenita Toivakka taas piti

Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen harjoittamia päällekkäisiä tuotetestauksia ongelmana ja näistä päästäisiin sääntelyn yhtenäistämisen avulla eroon.

Vaikka Helsingin Sanomissa toisteltiin sääntelyn yhtenäistämisen etuja, Euroopan komission Jyrki Katainen ja Cecilia Malmström vastasivat yhteisessä pääkirjoituksessa aiheesta nousseisiin pelkoihin. Sanomalehti antoi heille mahdollisuuden todistella, ettei TTIP-sopimusta synny, jos se uhkaisi nykyistä eurooppalaista sääntelyn tasoa.

Investointisuojusta sekä Yleisradio että Helsingin Sanomat kirjoittivat useasti, mutta sanomalehti kirjoitti teemasta 15 kertaa useammin. Investointisuoja oli suosittu tema molemmissa medioissa ja ero voi syntyä yksinkertaisesti siitä, että Helsingin Sanomat kirjoitti koko TTIP-sopimuksesta 24 kertaa useammin.

Investointisuojusta kirjoittamisessa oli selvästi eroja valittujen medioiden välillä. Yleisradio kirjoitti aiheesta pelkästään negatiiviseen ja huolestuneeseen sävyyn. Yle korosti aina TTIP-sopimuksesta kirjoittaessaan, mitä riskejä sopimus voi tuoda tullessaan. Investointisuojusta ei kirjoitettu ilman, että varoiteltiin millaisia vaaroja eurooppalaiset valtiot Suomi mukaan lukien voivat kohdata sopimuksen myötä.

Yleisradion uutisten uhkakuvat tiivistyivät pelkoon, että monikansalliset yhtiöt saisivat investointisuojan avulla liikaa valtaa suhteessa valtioihin. Investointisuojaan kuuluva yritysten mahdollisuus haastaa valtiot välimiesoikeuteen riitatilanteissa, on uutisoinnin mukaan liiaksi monikansallisten yritysten edun mukaista. Yleisradion artikkeleiden mukaan yritykset voivat hyötyä välimiesoikeudesta, kun taas valtiot joutuvat harkitsemaan tarkkaan mahdollisia lainsäädännön muutoksiaan korvausvaatimusten pelossa. ISDS-välimiesmenettelyn nähtiin olevan epäpätevä keino ratkaisemaan miljoonien eurojen korvausvaatimuksista. Tällaisen menettelyn ajateltiin olevan demokraattisen järjestelmän vastaista. Yrityksille ei voi antaa mahdollisuutta puuttua itsenäisten valtioiden päätöksiin.

Myös Helsingin Sanomissa investointisuojan pelättiin johtavan kansallisen itsemääräämisoikeuden heikkenemiseen, jos yrityksille annetaan mahdollisuus haastaa valtioita oikeuteen näiden tehdessä yritysten kannalta epämieluisia muutoksia

lainsäädäntöön. Erona Yleisradioon, Helsingin Sanomien artikkeleissa myös puolustettiin TTIP-sopimukseen kuuluvaa investointisuojaa. Investointisuoja olisi hyvä ottaa käyttöön, koska siitä olisi hyötyä etenkin pienille ja keskisuurille yrityksille. Yhdysvaltojen markkinoille on nyt hyvin vaikeaa päästä muun muassa monimutkaisen oikeusjärjestelmän vuoksi ja investointisuojan nähdään helpottavan eurooppalaisia yrityksiä, jos ne haluavat sijoittaa toiselle mantereelle. Helsingin Sanomissa Eurooppa- ja ulkomaankauppaministeri Lenita Toivakka puolusti investointisuojaa, koska se voisi tehdä myös Suomesta houkuttelevamman investointikohteen ulkomaalaisille yrityksille.

Toisin kuin yhdessäkään Yleisradion artikkelissa, Helsingin Sanomissa muistutettiin, että investointisuoja voi toimia myös eurooppalaisten yritysten eduksi. Yleisradio pelotteli vain amerikkalaisten yritysten mahdollisuudesta haastaa eurooppalaisia valtioita välimiesoikeuteen, jos yritysten etu on uhattuna lainsäädäntömuutosten vuoksi. Helsingin Sanomat puolestaan huomautti, että menetelmä toimisi toteutuessaan myös toiseen suuntaan, eurooppalaisten hyödyksi. Sanomalehti luotti, että myös eurooppalaiset yritykset osaisivat käyttää hyväkseen ISDS-välimiesmenettelyä.

Molemmat skenaariot olisivat olleet mahdollisia. Pohjois-Amerikan vapaakauppasopimus sisältää investointisuojan ja tämä on ajanut Kanadan valtion lukuisiin ISDS-kanteisiin. Yhdysvallat on ollut herkkä käyttämään investointisuojaa hyväkseen ja se olisi voinut käyttää tätä hyväkseen myös Euroopassa. Toisaalta myös Euroopassa yritykset ovat haastaneet valtioita välimiesoikeuteen. TTIP-sopimus olisi tuonut eurooppalaisille yrityksille mahdollisuuden valvoa etujaan tehokkaammin Amerikassa.

Muista tämän tutkimuksen sisällönanalyysissä luoduista teemoista kirjoitettiin tutkituissa medioissa tasaisemmin. Useimmista teemoista Helsingin Sanomat kirjoitti muutaman artikkelin enemmän kuin Yleisradio. Ainoastaan TTIP-sopimuksen neuvottelujen salailusta Yleisradio kirjoitti useammin. Yleisradio kirjoitti 12 artikkelissa kuinka Euroopan komissio yritti käydä vapaakauppaneuvotteluja salassa ja ilman median huomiota. Helsingin Sanomat kirjoitti näistä paljon kansalaisten vastustusta aiheuttaneista salailupyrkimyksistä viisi kertaa.

Sekä Yleisradio että Helsingin Sanomat kirjoittivat, että Transatlanttisen kauppaja investointikumppanuus –sopimuksen salailu oli luultavasti vapaakauppasopimusta ajavien monikansallisten yhtiöiden ansiota. Molemmissa medioissa todettiin, että yritykset näkivät hyötyvänsä, kun sopimuksen vaikutusalueiden kansalaiset eivät tienneet liikaa neuvoteltavista yksityiskohdista. Ainoa merkittävä ero teeman käsittelyssä oli, että Helsingin Sanomat antoi Euroopan komission varapuheenjohtaja Jyrki Kataiselle ja kauppapolitiikasta vastaava komissaari Cecilia Malmströmille mahdollisuuden kirjoittaa vieraskynä-pääkirjoituksessa, että TTIP-sopimuksen neuvottelut olisivat muun muassa kansalaisjärjestöjen esittämästä kritiikistä huolimatta olleet avoimempia kuin yhdetkään aikaisemmat vapaakauppaneuvottelut.

Ympäri Eurooppaa TTIP-sopimusta vastaan järjestettiin mielenosoituksia, koska vastoin komissaarin väitettä, sopimusneuvottelujen nähtiin olleen liian salaisia. Ihmiset pelkäsivät vapaakauppasopimuksen seuraamuksia, koska niistä ei kerrottu avoimesti.

Vain kahdesta teemasta molemmat mediat kirjoittivat yhtä monta kertaa. Korporaatiovallasta molemmat mediat kirjoittivat kaksi kertaa. Pelko siitä, että TTIP-sopimuksesta syntyisi uhka demokratialle, esiintyi sekä Yleisradion että Helsingin Sanomien uutisissa yhdeksän kertaa.

7.2 Ketkä saivat puheenvuoron artikkeleissa

Yleisradion uutisoinnissa haastateltiin useammassa artikkelissa kansainvälisen oikeuden professori Martti Koskenniemeä, joka alusta alkaen kritisoi suunniteltua Transatlanttista kauppaja investointikumppanuus –sopimusta ja etenkin siihen kuulunutta investointisuojaaja. Martti Koskenniemiä on haastateltu aiheesta muissakin medioissa ja häneltä pyydettiin kommentteja myös Helsingin Sanomiin.

Toinen TTIP-sopimukseen kriittisesti suhtautunut suomalainen haastateltava oli kansalaisjärjestö Attac ry:n hallituksen jäsen Marko Juutinen. Juutinen ja Euroopan parlamentin sosiaalidemokraattinen puhemies Martin Schulz Saksasta totesivat molemmat,

että uusi vapaakauppasopimus on ongelmallinen eurooppalaisen demokratian näkökulmasta.

Ainoa ulkomaalainen TTIP-sopimuksen puolustaja Yleisradion artikkeleissa oli Euroopan unionin ruotsalainen kauppakomissaari Cecilia Malmström, joka vakuutti, että vapaakauppasopimuksen vastustajien huolet muun muassa sääntelyn yhtenäistämisestä ja siihen liittyen ympäristönsuojelun jatkuvuudesta olivat turhia.

Kaksi kokoomuksen poliitikkoa, vuonna 2013 ulkomaankauppaministerinä toiminut Alexander Stubb ja vuodesta 2016 lähtien ulkomaankauppa- ja kehitysministerinä työskennellyt Kai Mykkänen, puolustivat TTIP-sopimusta. He molemmat vakuuttivat, että vapaakauppasopimuksesta olisi Suomelle ainoastaan hyötyä. Vapaakaupan esteiden ja tariffien poisto tulisi suoraan vaikuttamaan Suomen talouteen ja lisäämään kasvavan kysynnän myötä työpaikkoja.

Kolmas Yleisradion haastateltava, joka puolusti Transatlanttista kauppa- ja investointikumppanuus –sopimusta oli vapaakauppaneuvotteluihin osallistunut ulkoministeriön kauppaneuvos Kimmo Sinivuori. Hän näki uuden sopimuksen tarpeelliseksi edistämään suomalaisten tuotteiden ja palveluiden kilpailuasemaa Yhdysvalloissa.

Martti Koskenniemen lisäksi myös Alexander Stubbia ja Cecilia Malmströmiä haastateltiin Yleisradion lisäksi myös Helsingin Sanomissa. Kirjoituksessa Malmström sai Jyrki Kataisen kanssa vapaasti vakuutella, että Transatlanttisesta kauppa- ja investointikumppanuus –sopimuksesta on hyötyä kaikille EU-maille sekä niiden asukkaille ja yrityksille. Malmström kirjoitti myös oman Vieraskynä-kolumnin, jossa hän mainosti vapaakauppasopimuksen mukana tulevia hyötyjä.

Muita TTIP-sopimusta kannattavia Vieraskynä-artikkeleita kirjoitti ulkoasiainministeriön lähetystöneuvos ja Kauppapolitiikka-lehden päätoimittaja Ville Cantell. Cantellin mukaan uusi vapaakauppasopimus tiivistäisi Yhdysvaltojen ja Euroopan unionin turvallisuuspoliittista yhteistyötä merkittävästi.

Myös Elinkeinoelämän keskusliiton toimitusjohtaja Jyrki Häkämies kirjoitti Vieraskynä-palstalla, että Suomen talous tulisi hyötymään vapaakauppasopimuksesta. TTIP-sopimuksen oli tarkoitus laskea eurooppalaisten yritysten kaupankäyntikustannuksia Yhdysvalloissa. Tämän ennustettiin lisäävän myös suomalaisten yritysten vientiä ja näin myös työllisyyttä.

Toisen selkeästi Transatlanttista kaupp- ja investointikumppanuus –sopimusta kannattaneen Vieraskynä-kirjoituksen kirjoittivat Aleksi Kuusisto ja Tomas Palmgren. Kuusisto on Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK:n kansainvälisten asioiden asiantuntija ja Palmgren on Suomen Yrittäjien kansainvälisten asioiden päällikkö. He puolsivat vapaakauppasopimusta, koska sääntelyn yhtenäistäminen EU:n ja Yhdysvaltojen välillä olisi suomalaisten yritysten etu.

Hieman yllättäen kuudennen TTIP-vapaakauppasopimusta puoltanut Vieraskynä-artikkelin kirjoitti Marko Juutinen. Tämä oli yllättävää siksi, että Juutinen on yhdessä Suomen Attac ry:n kanssa kirjoittanut raportteja, joissa nostetaan esiin uuden vapaakauppasopimuksen mahdollisia uhkakuvia. Sanomalehden kirjoituksessa Juutinen korosti vain, että vapaakauppasopimuksella voitaisiin luoda maailman suurin yhteisiin sääntöihin sitoutunut markkina-alue.

Kriittisemmin TTIP-sopimukseen suhtautuneita Vieraskynä-kirjoituksia oli Helsingin Sanomissa kaksi kappaletta. Helsingin yliopiston politiikan ja talouden tutkimuslaitoksen, kehitysmaatutkimuksen ja maailmanpolitiikan lehtori Silke Trommer muistutti sopimuksen kohtaamista epäilyistä. Trommerin artikkelissa kerrottiin, kuinka useat eurooppalaiset valtiot ovat Itävallan ja Saksan johdolla ovat alkaneet kyseenalaistamaan sopimukseen kuuluvan investointisuojan tarpeellisuutta. Silke Trommer kirjoitti kuinka eurooppalaiset valtiot Itävallan ja Saksan johdolla ovat kyseenalaistaneet TTIP-sopimukseen liittyvän investointisuojan tarpeellisuuden.

Luonnonvarakeskuksen Ellen Huan-Niemi ja Jyrki Niemi nostivat esiin maatalouden tuomat ongelmat vapaakauppaneuvotteluille. Maataloustuotteiden tulleista on

erimielisyyksiä alueiden välillä. Yhdysvallat haluaisi, että Euroopan unioni laskisi tullimaksujaan, jotta valtio saisi tehostettua maatalouden vientiään. Eurooppalaiset yritykset taas ovat tyytyväisiä omaan vientiinsä Yhdysvaltoihin eikä heidän mielestä tilanne kaipaa muutosta. Vieraskynä-kirjoituksessa mainitaan myös, kuinka eurooppalaisten kriittinen suhtautuminen kasvuhormonien käyttöön lihatuotannossa on vaikeuttanut neuvotteluja.

Vieraskynä artikkelien ulkopuolella TTIP-vapaakauppasopimukseen myönteisesti suhtautuvia haastateltavia oli Helsingin Sanomissa enemmän kuin Yleisradiolla. Suomen puolesta vapaakauppaneuvotteluihin osallistunut kokoomuksen Eurooppa- ja ulkomaankauppaministeri Lenita Toivakka puolusti kritisoitua investointisuojaaja, koska hän uskoi sen auttavan suomalaisten sijoitusten suojaamisessa ulkomailla. Myös kokoomukseen kuuluva Henna Virkkunen näki Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen yhteistyön tiivistymisen hyvänä asiana, jottei Kiina pian pääsisi määrittelemään maailmankaupan standardeja. Suomalaisten TTIP-puolustajien lisäksi Helsingin Sanomissa haastateltiin myös Saksan talousministeri Signmar Gabrielia, joka myös kannatti vapaakauppasopimusta. Hänen mielestään sopimus olisi saatava aikaiseksi sääntelyn yhtenäistämisen vuoksi.

Vihreiden europarlamentaarikko Heidi Hautala kritisoi investointisuojaan kuulunutta välimiesmenettelyä. Myös London School of Economicsin oikeustieteen apulaisprofessori Jan Kleinheisterkamp ehdotti haastattelussa, että yksityisten välimiesmenettelyjen sijaan pysyvä kansainvälinen tuomioistuin olisi parempi vaihtoehto.

Ainoa Helsingin Sanomissa puheenvuoron saanut amerikkalainen oli Teamster ammattiliiton lakimies Michael Dolan. Hänen mielestään uudesta vapaakauppasopimuksesta ei olisi amerikkalaisille riittävästi hyötyä.

Teollisuuden johtotehtävissä työskennellyt kirjailija Taavi Soininvaara korosti kolumnissaan Transatlanttiseen kauppaa- ja investointikumppanuus –sopimukseen liittyviä riskejä. Julkisten palvelujen tarjoaminen kilpailulle yhdessä sääntelyn yhtenäistämisen kanssa on liian suuri riski Suomen terveydenhuollolle.

7.3 Yhteenveto ja pohdinta

Kun aloin käymään läpi Helsingin Sanomien ja Yleisradion artikkeleita vuodesta 2013 lähtien, odotin löytäväni medioiden kirjoituksista enemmän eroja. Uskoin, että tutkimuksen päätteeksi voisi todeta selkeästi, että toinen tutkimistani joukkoviestimistäni olisi selkeämmin puolustanut Transatlanttista kauppaa- ja investointikumppanuus –sopimusta ja toinen ollut sitä vastaan.

Tutkimuksen jälkeen löysin Helsingin Sanomien ja Yleisradion artikkeleista eroja, mutta ne olivat mielestäni pienempiä kuin odotin. En voi todeta, että toinen olisi selkeästi sopimusta vastaan ja toinen selvästi sen puolella. Molemmat nostivat esille TTIP-sopimukseen liittyviä huolia ja olivat skeptisiä vapaakauppasopimuksen suhteen.

Selkeämpi ero oli, että aina kun Yleisradio kirjoitti TTIP-sopimuksesta, artikkeleissa kirjoitettiin aiheesta ainakin osittain negatiiviseen sävyyn. Aina kun uutta vapaakauppasopimusta käsiteltiin Yleisradion internet-sivuilla, artikkeleissa muistutettiin sopimuksen kyseenalaisista kohdista kuten investointisuojausta ja sääntelyn yhtenäistämisen riskeistä Euroopan unionin jäsenmaille. Nämä negatiiviset seikat nostettiin aina esille, vaikka artikkelin pääpaino olisi vapaakauppasopimuksen eduissa. Esimerkiksi Euroopan unionin kauppakomissaari Cecilia Malmströmin ja ulkomaankauppaa- ja kehitysministeri Lenita Toivakan haastatteluartikkeleissa kirjoitettiin sopimuksen negatiivisista puolista, vaikka haastateltavat itse korostivat vain sopimuksen hyötyjä.

Helsingin Sanomat taas julkaisi Vieraskynä-palstalla myös TTIP-sopimusta kannattavia kirjoituksia. Sanomalehti toimi Yleisradioon verrattuna objektiivisemmin, kun se antoi myös vapaakauppasopimuksen kannattajille mahdollisuuden puolustaa vapaasti hyväksi katsomaansa uutta sopimusta. Helsingin Sanomissakin oltiin enemmän kriittisiä kuin myönteisiä sopimuksen suhteen, mutta oli tasapuolisen ja neutraalin journalismin suhteen oikein, että myös puolustajat saivat puheenvuoron.

Lopulta Transatlanttista kauppaa- ja investointikumppanuus –sopimusta neuvoteltiin 15. kierrosta. New Yorkissa 3.-7. lokakuuta 2016 käyty neuvottelukierros jäi viimeiseksi,

koska saman vuoden marraskuussa Yhdysvaltojen uudeksi presidentiksi valittu republikaanisen puolueen ehdokas Donald Trump oli vaalien aikana tehnyt selväksi, ettei hän kannata vapaakauppasopimuksia. Presidentti Trumpin valinta lopetti välittömästi TTIP-neuvottelut. Trump veti Yhdysvallat pois myös jo vuonna 2016 allekirjoitetusta Tyynenmeren vapaakauppasopimuksesta. Yksitoista Aasian valtiota päätti jatkaa vapaakauppasopimuksen valmistelua ilman Yhdysvaltoja. (Helsingin Sanomat 21.5.2017.)

Vuodesta 2009 lähtien neuvoteltu Kanadan ja Euroopan unionin välinen vapaakauppasopimus Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) kohtasi TTIP-sopimuksen tavoin paljon vastustusta. Vastustuksesta huolimatta myös investointisuojaan sisältäneen CETA-sopimuksen neuvottelut saatiin loppuun vuonna 2014 ja sopimus hyväksyttiin Euroopan parlamentissa keväällä 2017. (Helsingin Sanomat 15.2.2017)

Kun Yhdysvallat muutti suhtautumistaan vapaakauppasopimukseen, Euroopan unioni kohdisti katseensa muualle. Japanin kanssa viimeisteltiin vapaakauppasopimusneuvottelut joulukuussa 2017. Sopimus on toistaiseksi suurin EU:n neuvottelema vapaakauppasopimus ja sen piiriin kuuluu 600 miljoonaa ihmistä sekä 30 prosenttia maailman bruttokansantuotteesta. (Yleisradio 8.12.2017; Politico 2017)

Samaan aikaan kun muu maailma solmii yhteisiä sopimuksia, on todennäköistä, että myös Yhdysvaltojen kanta vapaakauppasopimukseen saattaa muuttua. Poliittisten suhdanteiden muuttuessa on hyvinkin mahdollista, että Transatlanttisen kauppaa- ja investointikumppanuus –sopimuksen tavoitteet tulevat jälleen ajankohtaisiksi. TTIP-sopimus saattaa tehdä vuosien kuluttua paluun uudella nimellä ja silloin olisi hyvä muistaa mitä epäonnistuneissa neuvotteluissa tapahtui.

8. LÄHTEET

Abbott, Frederick M.. 2000. The North American Integration Regime and its Implications for the World Trading System. Teoksessa: Weiler, J.H.H. (toim.) The Eu, The WTO and the NAFTA. Towards a Common Law of International Trade. Oxford: Oxford University Press Inc., 169-199.

Alanen, Jouni. 2002. Tavaroiden vapaa liikkuvuus Euroopan unionissa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Attac ry. 2016. Mikä on Attac? [Elektroninen aineisto] <http://www.attac.fi/perustietoa> >. **Luettu** 3.10.2016.

Attac ry. 2017. Maailmanpankki. [Elektroninen aineisto] <http://maailmantalous.net/fi/abc/maailmanpankki> >. **Luettu** 21.2.2017

Austrian Foundation of Development Research. 2018. The Organisation. [Elektroninen aineisto] <https://www.oefse.at/en/about-us/the-organisation/> >. **Luettu** 27.2.2018.

BBC. 2011. Philip Morris sues Australia over cigarette packaging. [Elektroninen aineisto] <http://www.bbc.com/news/world-asia-15815311> >. **Luettu** 21.9.2017

Bizzarri, Kim. 2013. A Brave New Transatlantic Partnership. The proposed EU-US Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP/TAFTA), and its socio-economic & environmental consequences. Bryssel: Seattle to Brussels Network.

Björklund, Martin. 2006. Monenkeskisen järjestelmän taustat. Teoksessa: Björklund, Martin, Puustinen, Seppo. (toim.) Maailman kauppajärjestö WTO. Sopimuskäytäntöjä ja taustoja. Helsinki: Taloustieto Oy, 35-55.

Björklund, Martin. 2006. Perustamissopimus, organisaatio ja päätöksenteko. Teoksessa:

Björklund, Martin, Puustinen, Seppo. (toim.) Maailman kauppajärjestö WTO. Sopimuskäytäntöjä ja taustoja. Helsinki: Taloustieto Oy, 55-62.

Caruna. 2016. Asiakastiedote. [Elektroninen aineisto] <https://www.caruna.fi/ajankohtaista/siirtohintamme-nousevat-132016-alkaen> >. **Luettu** 20.10.2017.

Center For Food Safety. 2014. Trade Matters. Transatlantic Trade And Investment Partnership (TTIP) – Impacts on food and farming. [Elektroninen aineisto] http://ttip2014.eu/files/content/docs/images/cfs_trade_matters_76070.compressed.pdf >. **Luettu** 20.9.2017.

CNBC. 2018. Crunch time for NAFTA as negotiations open round of talks in Montreal. [Elektroninen aineisto] <https://www.cnb.com/2018/01/23/crunch-time-for-nafta-as-negotiators-open-round-of-talks-in-montreal.html> >. **Luettu** 1.2.1018

Corporate Europe Observatory, Friends of the Earth Europe, Lobby Control & Seattle to Brussels Network. 2014. TTIP: Hyökkäys demokratiaa ja sääntelyä vastaan valepuvussa.

Duina, Francesco. 2006. Social Construction of Free Trade. The European Union, NAFTA, and Mercosur. New Jersey: Princeton University Press.

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2004. Alueelliset vapaakauppasopimukset.

Euroopan komissio. 2015. Euroopan komissio – Lehdistötiedote 16.9.2015. Euroopan komissio ehdottaa uutta investointituomioistuinjärjestelmää TTIP-neuvotteluihin ja muihin EU:n kauppaja- ja investointineuvotteluihin.

Government of Canada. 2018. [Elektroninen aineisto] <http://www.international.gc.ca/trade-agreements-accords-commerciaux/topics-domaines/disp-diff/lone.aspx?lang=eng> >. **Luettu** 9.2.2018

Harisalo, Risto, Miettinen, Ensio. 2000. Globalisaatio – avoin vai suljettu maailma. Helsinki: Art House Oy.

Helsingin Sanomat. 2016. Carunan isot hintojenkorotukset herättivät valvojan. [Elektroninen aineisto] <https://www.hs.fi/talous/art-2000002883979.html> >. **Luettu** 20.10.2017.

Helsingin Sanomat. 2017. Europarlamentti sinetöi EU:n ja Kanadan vapaakauppasopimuksen mielenosoitusten keskellä. [Elektroninen aineisto] <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005088924.html> >. **Luettu** 5.2.2018.

Helsingin Sanomat. 2017. Aasian maat jatkavat kauppasopimuksen valmistelua ilman Yhdysvaltoja. [Elektroninen aineisto] <https://www.hs.fi/talous/art-2000005220187.html> >. **Luettu** 1.2.2018

Hufbauer, Gary Clyde, Schott, Jeffrey J.. 2005. NAFTA Revisited: achievements and challenges. Washington DC: Institute for International Economics.

Juutinen, Marko. 2015. TTIP-sopimuksen tavoitteet ja kritiikki: Onko syytä huoleen? Helsinki: Attac ry.

Kansan Uutiset. 2014. ”Stubb painosti kirjoittamaan myönteisemmin TTIP-kauppasopimuksesta”. [Elektroninen aineisto] <https://www.kansanuutiset.fi/artikkeli/3268497-stubb-painosti-kirjoittamaan-myonteisemmin-ttip-kauppasopimuksesta> >. **Luettu** 12.9.2017.

Katila, Ville, Kotilainen, Markku. 2013. EU:n ja Yhdysvaltojen mahdollisen kauppaja investointikumppanuussopimuksen vaikutuksia suomalaiselle elinkeinoelämälle ja yhteiskunnalle. Helsinki: Elinkeinoelämän tutkimuslaitos.

Kivi, Jaana. 2016. Bryssel myyty. Lobbausparatiisin kauppiaat. Helsinki: Into Kustannus Oy.

Kiviniemi, Kari. 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa: Aaltola, Juhani, Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 68-84.

OECD. 2016. Multilateral Agreement on Investment. [Elektroninen aineisto] <http://www.oecd.org/investment/internationalinvestmentagreements/multilateralagreementoninvestment.htm> >. **Luettu** 10.1.2017

Palmujoki, Antti. 2003. Kansainvälisen kaupan rajoitukset - ympäristön vai protektionismin tähden. Helsinki: Teknillinen korkeakoulu.

Patomäki, Heikki. 2013. Tulevaisuuden politiikkaa. Kuinka lisätä vapautta ja toimia toisin. Helsinki: Into Kustannus Oy.

Peng, Mike, Meyer, Klaus. 2016. International Business. Hampshire: Cengage Learning EMEA.

Plummer, Michael G., Cheong David, Hamanaka, Shintaro. 2011. Methodology for impact assessment of free trade agreements. Mandalayong City: Asian Development Bank.

Politico. 2017. EU Closes mammoth trade deal with Japan. [Elektroninen aineisto] <https://www.politico.eu/article/eu-closes-mammoth-trade-deal-with-japan/> >. **Luettu** 5.2.2018.

Razan, Werner, Grumiller, Jan, Talyor, Lance, Trörster, Bernhard, Van Arnim, Rudi. 2014. Assessin the Claimed Benefits of the Transatlantic Trade and Investment Partnership. Wien: ÖFSE.

Reinikainen, Veikko. 2001. Kansainvälinen talous. Teoria, puitejärjestelmät ja muutospaineet. Helsinki: Yliopistopaino.

Saarikoski, Sonja. 2015. Vapaa radikaali. Ylioppilaslehti 3/2015, 14-20.

Seattle Post-Intelligencer. 2014. WTO riots in Seattle: 15 years ago. [Elektroninen aineisto] <https://www.seattlepi.com/seattlenews/article/WTO-riots-in-Seattle-15-years-ago-5915088.php> >. **Luettu** 28.2.2018.

Seattle to Brussels Network. 2016. S2B network – About us. [Elektroninen aineisto] <http://www.s2bnetwork.org/about-us/overall-goal/> >. **Luettu** 19.9.2017.

Silvasti, Tiina. 2014. Sisällönanalyysi. Teoksessa: Massa, Ilmo (toim.) Polkuja yhteiskuntatieteelliseen ympäristötutkimukseen. Tampere: Gaudeamus Helsinki University Press, 33-48.

Soini, Jussi. 2015. Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen uusi vapaakauppasopimus. Yleisradion kriittinen suhtautuminen TTIP-sopimukseen. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntapolitiikan kandidaatin tutkielma.

Spiegel Online. 2009. Power Plant Goes to International Arbitration. [Elektroninen aineisto] <http://www.spiegel.de/international/germany/vattenfall-vs-germany-power-plant-battle-goes-to-international-arbitration-a-636334.html> >. **Luettu** 25.9.2017.

Suomen YK-liitto. 2015. Globalis. Maailman kauppajärjestö WTO. [Elektroninen aineisto] <http://www.globalis.fi/Maaryhmittymaet/WTO> >. **Luettu** 8.12.2015.

Suomen YK-liitto. 2017. Globalis. Maailmanpankki. [Elektroninen aineisto] <http://www.globalis.fi/Maaryhmittymaet/Maailmanpankki> >. **Luettu** 21.2.2017.

The Guardian. 2015. Court condemns tobacco giant Phillip Morris over secret bid to sue Australia. [Elektroninen aineisto] <https://www.theguardian.com/business/2016/may/17/court-condemns-tobacco-giant-philip-morris-over-secret-bid-to-sue-australia> >. **Luettu** 21.9.2017.

TTIP-verkosto. 2017. TTIP. [Elektroninen aineisto]
<http://www.vapaakauppa.fi/kauppasopimukset/ttip/> >. **Luettu** 2.10.2017.

TTIP-verkosto. 2015. Raportti: Uusi uljas transatlanttinen kumppanuus. [Elektroninen aineisto] <http://www.vapaakauppa.fi/raportti-uusi-uljas-transatlanttinen-kumppanuus/> >. **Luettu** 28.9.2016.

Tuomi, Jouni, Sarajärvi, Anneli. 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Tuomi, Jouni, Sarajärvi, Anneli. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Ulkoasiainministeriö. 2017. Sääntely. [Elektroninen aineisto]
<http://formin.finland.fi/Public/default.aspx?nodeid=49679&contentlan=1&culture=fi-FI> >. **Luettu** 15.8.2017.

Weiler, J.H.H.. 2000. Cain and Aberl - Convergence and Divergence in International Trade Law. Teoksessa: Weiler, J.H.H. (toim.) The Eu, The WTO and the NAFTA. Towards a Common Law of International Trade. Oxford: Oxford University Press Inc., 35-69.

World Bank Group. 2017. History. [Elektroninen aineisto]
<http://www.worldbank.org/en/about/history> >. **Luettu** 21.2.2017.

WTO. 2015. Member information. Finland and the WTO. [Elektroninen aineisto]
https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/finland_e.htm >. **Luettu** 8.12.2016.

Yleisradio. 2017. Japani ja EU saivat neuvottelut vapaakauppasopimuksesta valmiiksi. [Elektroninen aineisto] <https://yle.fi/uutiset/3-9968113> >. **Luettu** 5.2.2018

Ylä-Anttila, Tuomas. 2010. Poliitikan paluu. Globalisaatioliike ja julkisuus. Tampere: Vastapaino.

Liite: Aineistona käytetyt artikkelit

Yleisradion artikkelit

1. http://yle.fi/uutiset/eu_alkaa_neuvotella_vapaakaupasta_usan_kanssa/6690648
15.6.2013 EU alkaa neuvotella vapaakaupasta USA:n kanssa
2. http://yle.fi/uutiset/kriitikot_yhdysvaltojen_ja_eun_vapaakauppasopimus_vaarantaa_kansallisen_demokratian/6935879 18.12.2013 Kriitikot: Yhdysvaltojen ja EU:n vapaakauppasopimus vaarantaa kansallisen demokratian
3. http://yle.fi/uutiset/vapaakauppasopimusten_sisalloissa_kiistanalaisia_kohtia_-_korporaatiovalta_kasvaa_patenttioikeuksilla/6948616 18.12.2013
Vapaakauppasopimusten sisällöissä kiistanalaisia kohtia – korporaatiovalta kasvaa patenttioikeuksilla
4. http://yle.fi/uutiset/nakokulma_alexander_stubb_vakuuttaa_komission_aanella_-_vapaakauppasopimus_on_riskiton/6990926 18.12.2013 Näkökulma: Alexander Stubb vakuuttaa komission äänellä – vapaakauppasopimus on riskitön
5. http://yle.fi/uutiset/valiokunta_eun_ja_usan_vapaakauppasopimus_vahvistaa_suomen_turvallisuutta/7150167 21.3.2014 Valiokunta: EU:n ja USA:n vapaakauppasopimus vahvistaa suomen turvallisuutta.
6. http://yle.fi/uutiset/mika_ihmeen_vapaakauppasopimus/7258503 Mikä ihmeen vapaakauppasopimus? 23.5.2014
7. http://yle.fi/uutiset/asiantuntija_usan_ja_eun_vapaakauppaneuvottelut_venyvat_seuraavalle_vuosikymmenelle/7291799 11.6.2014 Asiantuntija: USA:n ja EU:n vapaakauppaneuvottelut venyvät seuraavalle vuosikymmenelle

8. http://yle.fi/uutiset/professori_vapaakauppasopimus_voi_siirtaa_vallan_eduskunnalta_yrityksille_tai_juristeille/7481436 19.9.2014 Professori: Vapaakauppasopimus voi siirtää vallan eduskunnalta yrityksille tai juristeille
9. http://yle.fi/uutiset/suuria_pelkoja_ja_odotuksia_tasta_on_kyse_salaperaisessa_kauppasopimuksessa/7478060 10.11.2014 Suuria pelkoja ja odotuksia – tästä on kyse salaperäisessä kauppasopimuksessa
10. http://yle.fi/uutiset/nakokulma_euroopan_unioni_ryhtyi_lapinakyvaksi_pakon_edessa/7612962 10.11.2014 Näkökulma: Euroopan unioni ryhtyi läpinäkyväksi pakon edessä
11. http://yle.fi/uutiset/eu-kansalaiset_suhtautuvat_suurella_varauksella_investointisuojaan/7735367 13.1.2015 EU-kansalaiset suhtautuvat suurella varauksella investointisuojaan
12. http://yle.fi/uutiset/koskenniemi_vapaakauppasopimuksen_investointisuoja_hiljainen_pommi/7740853 16.1.2015 Koskenniemi: Vapaakauppasopimuksen investointisuoja hiljainen pommi
13. http://yle.fi/uutiset/euoparlamentti_aanesti_riitojen_julkisen_kasittelyn_puolesta_ttipp-neuvottelut_voivat_edeta/8140187 8.7.2015 Europarlamentti äänesti riitojen julkisen käsittelyn puolesta – TTIP neuvottelut voivat edetä
14. <http://yle.fi/uutiset/3-8175287> 23.7.2015 Europarlamentaarikot kaipaavat TTIP-neuvotteluihin lisää avoimuutta
15. <http://yle.fi/uutiset/3-8309819> 16.9. 2015 TTIP: EU-komissio rakentaisi julkisen kauppatoimistoituksen
16. <http://yle.fi/uutiset/3-8372098> 11.10 150 000 saksalaista marssi vapaakauppasopimusta vastaan

17. <http://yle.fi/uutiset/3-8383436> 16.10.2015 USA:n presidentin vaalit voivat romuttaa TTIP-vapaakauppaneuvottelut
18. <http://yle.fi/uutiset/3-8516899> 14.12.2015 YLE:n kysely: puolet suomalaismepeistä pitää TTIP:n läpimenoa realistisena
19. <http://yle.fi/uutiset/3-8721225> 1.4.2016 Elinkeinoelämä: TTIP-vapaakauppasopimus uhkaa suomalaisyritysten miljardisijoituksia Kiinassa
20. <http://yle.fi/uutiset/3-8824197> 22.4.2016 Viisi väitettä TTIP:stä: Jos vapaakauppasopimuksesta päästään sopuun, niin...
21. <http://yle.fi/uutiset/3-8832676> 23.4.2016 Saksassa kymmenet tuhannet osoittavat mieltään Obaman vierailun alla – video
22. <http://yle.fi/uutiset/3-8833488> 24.4.2016 Saksassa vieraileva Obama puolusti vapaakauppasopimusta
23. <http://yle.fi/uutiset/3-8830737> 24.4.2016 ”TTIP ei ole taloudellinen Nato”, kauppakomissaari Cecilia Malmström sanoo
24. <http://yle.fi/uutiset/3-8835194> 25.4.2016 Ministeri Toivakka: Vapaakauppasopimuksessa tuskin sopuun Obaman kauden aikana
25. <http://yle.fi/uutiset/3-8851524> 2.5.2016 Greenpeace julkistaa salaisia asiakirjoja TTIP-neuvotteluista
26. <http://yle.fi/uutiset/3-8852245> 2.5.2016 Vuodetut TTIP-paperit julki

27. <http://yle.fi/uutiset/3-8853999> 2.5.2016 Yhdysvallat TTIP-vuodosta: Harhaanjohtavia, jopa väärää tulkintoja
28. <http://yle.fi/uutiset/3-8853116> 2.5.2016 EU yrittää hillitä pelkoja TTIP-neuvotteluista – ”Kuluttajien ja ympäristön suojaa ei heikennetä”
29. <http://yle.fi/uutiset/3-8854872> 3.5.2016 Analyysi: Julki tulleet TTIP-paperit ovat politiikanteon väline
30. <http://yle.fi/uutiset/3-8887097> 17.5.2016 TTIP: Talouskiiltoa vai klooripestyä kanaa suomalaisille kuluttajille?
31. <http://yle.fi/uutiset/3-9026373> 15.7.2016 Neljä kysymystä TTIP:stä - Onko EU:n ja Yhdysvaltojen vapaakauppasopimus mahdoton tehtävä?
32. <http://yle.fi/uutiset/3-9052490> 27.7.2016 Näkökulma: Jyrki Katainen on oikeassa, TTIP:stä pitäisi puhua enemmän
33. <http://yle.fi/uutiset/3-9126406> 28.8.2016 Mykkänen Saksan talousministerin TTIP-kritiikistä: ”Mitään käännettä neuvotteluissa ei ole”
34. <http://yle.fi/uutiset/3-9126119> 28.8.2016 Saksan talousministeri: TTIP-neuvottelut ovat epäonnistuneet, vaikka kukaan ei myönnä sitä
35. <http://yle.fi/uutiset/3-9132542> 30.8.2016 Poliittisia heittoja vai aitoja aikeita – mitä tapahtuu TTIP:lle?
36. <http://yle.fi/uutiset/3-9130273> 30.8.2016 Ranska aikoo ehdottaa TTIP-neuvottelujen keskeyttämistä
37. <http://yle.fi/uutiset/3-9141496> 2.9.2016 Ministeri Mykkänen: TTIP toisi Suomelle satoja miljoonia euroja ja tuhansia työpaikkoja

38. <http://yle.fi/uutiset/3-9139279> 2.9.2016 Vaikea viikko vapaakaupalle - neljä kysymystä TTIP:n kohtalosta
39. <http://yle.fi/uutiset/3-9151115> 7.9.2016 Kauppaministeri kannusti komissaaria puskemaan TTIP:tä eteenpäin.
40. <http://yle.fi/uutiset/3-9152779> 12.9.2016 Vapaakauppa: Miksi Kanada-sopimus on hyvä, mutta USA-sopimus paha?
41. <http://yle.fi/uutiset/3-9181109> 20.9.2016 Vapaakaupan vastustajat saivat liikkeelle tuhansia Brysselissä – video
42. <http://yle.fi/uutiset/3-9189014> 23.9.2016 Yhdysvallat ja EU eivät saa vapaakauppasopimusta aikaan Obaman kaudella
43. <http://yle.fi/uutiset/3-9187158> 23.9.2016 TTIP:n ja CETA:n kohtalonpäivä? EU:n kauppaministerit puivat vapaakauppaa Bratislavassa.
44. <http://yle.fi/uutiset/3-9253960> 26.10.2016 Komissaari Katainen Ylelle: TTIP ei ole kuollut
45. <http://yle.fi/uutiset/3-9282561> 9.11.2016 Mikä on Trumpin talouslinja? ”Luekaa rivien välistä”
46. <http://yle.fi/uutiset/3-9288838> 11.11.2016 Komissio: Trumpin valinta vei TTIP-sopimuksen ”pakastimeen”

Helsingin Sanomien artikkelit

1. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002677409.html> 29.9.2013 Pääkirjoitus: Pk-yritysten portit USA:han pitää avata

2. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002699187.html> 30.12.2013 Pääkirjoitus:
EU:n ja Yhdysvaltain vapaakauppahanke on politiikkaa
3. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002703764.html> 20.1.2014 Talous: EU:n
kauppakomissaari huolestui kovasta kritiikistä
4. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002716895.html> 15.3.2014 Talous: EU ja USA
rauhottelivat pelkoja kauppasopimuksesta.
5. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002717684.html> 19.3.2014 Talous:
Kauppapolitiikka teki näyttävän paluun Euroopan neuvottelukabinetteihin
6. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002733395.html> 23.5.2014 Talous: Sata huolta
kauppasopimuksesta
7. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002749540.html> 30.7.2014 Pääkirjoitus:
Vieraskynä: Kauppasopimus ratkaisee EU:n geopoliittisen aseman
8. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002766584.html> 4.10.2014 Pääkirjoitus:
Vieraskynä: Sijoittajansuoja herättää kysymyksiä EU-maissa
9. <http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002768710.html> 12.10.2014 Kotimaa: Lenita
Toivakka: Kaikki hyötyvät investointisuojusta
10. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002770497.html> 19.10.2014 Pääkirjoitus:
EU:n ja Yhdysvaltojen vapaakauppasopimus olisi isompi etu kuin uhka
11. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002774958.html> 5.11.2014 Talous: Ruotsin EU-
komissaari Cecilia Malmström kiertää kuulemassa vapaakauppaneuvotteluiden
kriitikoita.

12. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002776735.html> 11.11.2014 Talous: Euroopan komissio saattaa joutua oikeuteen vapaakauppasopimuksista.
13. <http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002783261.html> 5.12.2014 Kotimaa: TTIP-sopimusta vastustava adressi on kerännyt yli miljoona allekirjoitusta
14. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002783439.html> 6.12.2014 Talous: EU:n ja USA:n välinen kauppasopimus herättää kauhukuvia – onko sille perusteita?
15. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002783449.html> 6.12.2014 Talous: EU:n ja USA:n kauppasopimus hermostuttaa Saksassa – ”eurooppalaisten oltava hereillä, että ruoan laatu säilyy”
16. <http://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002784408.html> 11.12.2014 Ulkomaat: Kolumni: Miksi EU:n ja USA:n vapaakauppasopimusta kannattaa vastustaa?
17. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002793123.html> 17.1.2015 Talous: EU:n ja USA:n historiallinen kauppasopimus horjuu
18. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002798178.html> 5.2.2016 Pääkirjoitus: Katainen puolustaa TTIP-sopimusta HS:n Vieraskynä-palstalla: ”Hyödyttää eurooppalaisia monin tavoin”
19. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002798831.html> 7.2.2015 Pääkirjoitus: Yhteistyö ei synny sanelupolitiikalla
20. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002815679.html> 12.4.2015 Talous: Saksan talousministeri: Arviot TTIP-sopimuksen taloushyödyistä ovat ”satumaisia”
21. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002817709.html> 20.4.2015 Talous: Moni kiistakysymys yhä ratkaisematta

22. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002817717.html> 20.4.2015 Talous: Valtavaa TTIP-sopimusta hierotaan jälleen – HS listaa sopimusneuvottelujen keskeisimmät asiat
23. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002818252.html> 22.4.2015 Pääkirjoitus: Vieraskynä: Vapaakauppa korjaisi talouden epätasapainoa
24. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002822853.html> 10.5.2015 Pääkirjoitus: Kriitikoiden suojaus murenee
25. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002824787.html> 18.5.2015 Pääkirjoitus: Myös puolesta voi lobata
26. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002831200.html> 12.6.2015 Pääkirjoitus: EU-parlamentti edisti vapaakauppasopua
27. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002837358.html> 9.7.2015 Talous: Virkkunen kiittelee, Hautala kauhistelee EU:n ja USA:n vapaakauppasopimusta
28. <http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002837452.html> 10.7.2015 Kotimaa: Euroedustajat erimielisiä vapaakauppasopimuksesta
29. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002839461.html> 20.7.2015 Pääkirjoitus: Investointisuojusta sopiminen vauhdittui
30. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002852888.html> 16.9.2015 Talous: Komissio haluaa eroon kiistaa aiheuttavasta sijoittajasuojamallista – ehdottaa EU:n ja Yhdysvaltain yhteistä tuomioistuinta
31. <http://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002858857.html> 10.10.2015 Ulkomaat: Berliinissä suuri marssi vapaakauppasopimusta vastaan – ”En toivo minkään yhtiön diktaturia”

32. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002858854.html> 10.10.2015 Talous: HS-analyysi: Tyynenmeren vapaakauppasopu lisää paineita – EU uhkaa jäädä sivustakatsojaksi
33. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002860017.html> 16.10.2015 Pääkirjoitus: Vieraskynä (Cecilia Malmström, EU:n kauppapolitiikasta vastaava komissaari): Kauppapolitiikka muuttuu aiempaa vastuullisemmaksi
34. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002860340.html> 17.20.2015 Pääkirjoitus: Kolumni: Porvoolaisyritys maksoi satatuhatta euroa tuotteidensa testeistä, muttei vielääkään voi myydä niitä USA:ssa
35. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002862739.html> 28.10.2015 Talous: Tanska on Pohjoismaista myönteisin vapaakauppasopimukselle
36. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002864831.html> 6.11.2015 Talous: EU haluaa tiukat määräykset työntekijöiden ja ympäristön suojelusta TTIP-sopimukseen
37. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002868050.html> 23.11.2015 Pääkirjoitus: Pääkirjoitus: Vapaakaupasta tuli vaalitäky USA:ssa
38. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002884491.html> 6.2.2016 Talous: Vapaakauppasopimus estäisi sähkönsiirtomaksujen korotuksiin puuttumisen, jos verkon omistajissa on yhdysvaltalaisia
39. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002897315.html> 21.4.2016 Talous: HS-Analyysi: Kaatuuko suuri kauppasopimus vatulointiin?
40. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002897508.html> 22.4.2016 Talous: Syntyykö EU:n ja USA:n vapaakauppasopimus? HS kysyi suomalaismepeiltä
41. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002897875.html> 24.4.2016 Pääkirjoitus: Obamalta toivotaan kiriä kauppaneuvotteluihin

42. <http://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002897928.html> 24.4.2016 Ulkomaat: Presidentti Obama aloitti viimeisen Saksan-vierailunsa – ”Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen tulee edetä TTIP-sopimuksen suhteen”
43. <http://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002899185.html> 1.5.2016 Ulkomaat: Salaiset TTIP-paperit: USA painostaa EU:ta kovilla keinoilla vapaakauppasopimukseen – Greenpeace julkaisi paperit sivuillaan
44. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002899260.html> 2.5.2016 Talous: Vuodetut TTIP-paperit voivat olla kuolinisku historian suurimmalle kauppasopimukselle – HS käy läpi, mistä on kyse
45. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002899336.html> 3.5.2016 Talous: Kiistelty TTIP-kauppasopimus horjuu
46. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002899473.html> 4.5.2016 Pääkirjoitus: Kauppasopimus uhkaa myöhästyä
47. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002901140.html> 13.5.2016 Talous: Toivakka: TTIP-neuvotteluiden aikataulu voi olla liian tiukka – EU:ssa pelätään jopa sopimuksen kaatumista
48. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002902861.html> 25.5.2016 Pääkirjoitus: Vieraskynä: TTIP-sopimus voi kompastua maatalouteen
49. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002907062.html> 20.6.2016 Pääkirjoitus: Vieraskynä: TTIP-sopimus auttaisi yrityksiä ja työntekijöitä
50. <http://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002909750.html> 7.7.2016 Ulkomaat: HS-analyysi: TTIP horjuu, myös EU:n ja Kanadan kauppasopu mutkalla – eroavia brittejä odottaa oikukas neuvottelukumppani

51. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002910966.html> 15.7.2015 Pääkirjoitus:
Vieraskynä: Kauppasäännöt voivat mahdollistaa veronkierron
52. <http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002914533.html> 6.8.2016 Kotimaa: Ministeri
Kai Mykkänen haluaa Suomen mukaan vapaakauppasopimukseen
53. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002918181.html> 28.8.2016 Talous:
Saksalaisministeri: EU:n ja Yhdysvaltojen TTIP-neuvottelut ovat epäonnistuneet,
vaikka kukaan ei myönnä sitä
54. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002918375.html> 29.8.2016 Talous: ”TTIP-sovun
syntyminen tänä vuonna on mahdotonta” – HS kertoo, mistä
vapaakauppaneuvotteluissa on kyse
55. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002918454.html> 30.8.2016 Talous: Kuolinisku
TTIP:lle? Ranskalaisministeri vaatii kauppaneuvottelujen lopettamista USA:n
kanssa
56. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002918540.html> 31.8.2016 Pääkirjoitus:
Tuuli kääntyi, kauppasopu hyytyi
57. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002918566.html> 31.8.2016 Talous: Ranska vaatii
TTIP-neuvottelujen lopettamista
58. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002919100.html> 3.9.2016 Pääkirjoitus:
Vieraskynä: Suomi hyötyy vapaakaupasta
59. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002919823.html> 7.9.2016 Talous: Ministeri Kai
Mykkänen: Puheet vapaakauppasopimus TTIP:n kuolemasta ennen aikaisia

60. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002921019.html> 16.9.2016 Pääkirjoitus:
Kuka vastustaa tiskikonetta?
61. <http://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002921402.html> 18.9.2016 Ulkomaat: Sakassa
jättimielenosoituksia vapaakauppasopimusta vastaan
62. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002922162.html> 22.9.2016 Talous: Ranska aikoo
vaatia TTIP-neuvottelujen lopettamista perjantaina
63. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002922328.html> 23.9.2016 Talous: Ministeri Kai
Mykkänen: TTIP-neuvottelut jatkuvat Ranskan vastustuksesta huolimatta
64. <http://www.hs.fi/politiikka/art-2000002923262.html> 30.9.2016 Poliittika: EU-
parlamentaarikko Kumpula-Natri ihmettelee TTIP-arvostelua: ”Siitä on tullut tosi
iso paha mörkö”
65. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002924110.html> 5.10.2016 Talous: Angela Merkel
kehotti EU:ta jatkamaan vapaakauppaneuvotteluja USA:n kanssa
66. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002927791.html> 29.10.2016 Talous: Vapaakauppa
on Yhdysvaltojen presidentinvaalien häviäjä
67. <http://www.hs.fi/talous/art-2000002929493.html> 9.11.2016 Talous: Epävarmuus
lisääntyy, vapaakauppa vastatuuleen: HS listasi Trumpin valinnan vaikutukset
talouteen
68. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002929485.html> 10.11.2016 Pääkirjoitus:
Tuulet kääntyvät Suomen etuja vastaan
69. <http://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000004875469.html> 17.11.2016 Ulkomaat: Angela
Merkel: TTIP-vapaakauppasopimus ei toteudu – syynä Donald Trumpin valinta
presidentiksi

